

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GRUP ODAKLI SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİNİN
DEVLET KORUMASINDAKİ ERGENLERİN PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Damla GÜNER

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN

Ankara-2016

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Damla GÜNER tarafından hazırlanan “**Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesinin Devlet Korumasındaki Ergenlerin Problem Çözme Becerilerine Etkisi**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 08/02/2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Işıl BULUT
(Başkent Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ
(Ankara Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN
(Başkent Üniversitesi)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.
..../..../20..

Prof. Dr. Doğan TUNCER
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle sadece bu çalışmada değil öğrencilik yaşamımda da her zaman yol gösterici, destekleyici olan; fikirleriyle, önerileriyle, desteğiyle bu çalışmayı tamamlayabilmemde cesaretlendiren, hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum çok değerli hocam Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Mesleğime olan sevgimde, ilgimde büyük etkisi olan, öğrencisi olmaktan onur duyduğum, her zaman olduğu gibi bu çalışmamda da fikirlerini, önerilerini esirgemeyen çok değerli hocam Dr. Bülent İLİK'e teşekkürlerimi sunarım.

Lisans öğrenimimde olduğu gibi yüksek lisans öğrenimimde de iyi, kötü her anımda dostluğunu yanı başımda hissettiğim, bu çalışmamda da desteğini esirgemeyen canım dostum, meslektaşım Neriman KAZAK'a teşekkürler.

Yaşamımın her anında olduğu gibi bu çalışmada da yorulduğum her anda beni yeniden cesaretlendiren, inanmam için yüreklendiren manevi kardeşim, dostum Işın Sel'e teşekkürler.

Hayatım boyunca her zaman yanımda olan, bugünümdeki en büyük katkıya sahip olan canım annem, babam ve kardeşime sonsuz teşekkürler

Çalışmanın gerçekleştirildiği süreçte, çalışmamı gerçekleştirebilmemde büyük katkısı olan değerli iş arkadaşlarıma ve anlayışı, desteği için kuruluş Müdürüme teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu çalışma süresince bana en büyük kolaylığı sağlayan, en büyük desteği veren yurtdışı kalan canım çocuklarıma sonsuz teşekkürler. Onlar olmadan bu çalışma tamamlanamazdı.

**GRUP ODAKLI SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİNİN
DEVLET KORUMASINDAKİ ERGENLERİN PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNE ETKİSİ**

ÖZET

Yetiştirme Yurtları korunma ihtiyacı içinde olan çocukların, gelişimlerine uygun, sağlıklı bir ortamda barınmalarını sağlamak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmuş kuruluşlardır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesinde sosyal hizmetin mikro, mezzo, makro müdahaleleri önemlidir. Literatürde ergenlerle çalışmada mezzo müdahalelerin mikro müdahalelere göre daha etkili olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmanın amacı, İstanbul'daki bir erkek yetiştirme yurdunda kalan koruma ve bakım altındaki 14-17 yaş arası ergenlerin problem çözme becerilerinin artırılması ve güçlendirilmeleri konusunda gruplarla sosyal hizmet uygulamasının etkililiğini belirlemektir. Grup odaklı sosyal hizmet uygulamasının amacı ve oturumlar araştırma amacına göre düzenlenmiştir. Çalışma grup sürecine katılan 11 üye ile 5 hafta boyunca haftada iki oturum ile gerçekleştirilmiştir. Problem çözme becerilerindeki değişime Problem Çözme Envanteri'nden aldıkları ön test ve son test sonuçları üzerinden bakılmıştır. Grup sürecinde üyelerin problem çözme becerilerinin ve kendini ifade etme becerilerinin arttığı, önemli paylaşımlarla birbirlerine destek oldukları ve grup sürecinden yararlandıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Yetiştirme Yurdu, Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesi.

THE EFFECT OF SOCIAL GROUP WORK ON PROBLEM SOLVING CAPABILITIES OF ADOLESCENTS UNDER PROTECTION

ABSTRACT

Orphanages are established for children who are in need of protection in accordance with the development of, providing them shelter in a healthy environment, organizations are created to meet social and psychological needs. to realize the objective of social services, these micro, mezzo, and macro intervention is important. In working with adolescents in the literature relative to micro interventions mezzo intervention it is said to be more effective. The purpose of this research, the protection of a male remaining in orphanages in Istanbul and improve problem-solving skills under the care of adolescents aged 14-17 and to determine the effectiveness of social service to the group about to be strengthened. The purpose of the focus group sessions were organized by the social work practice and research purposes. in the working group process was conducted in two sessions with 11 members participating in for 5 weeks. Problem solving skills to the changes in the pre-test and post-test were analyzed through the results obtained from their inventory. Members of the group process skills and problem solving skills to increase their self-expression have been shown to benefit from the group processes and they support each other by sharing important.

Key words: Adolescence, Orphanage, Social group work.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I.....	3
1.1.Gruplarla Sosyal Hizmet.....	3
1.2.Ergenlerle Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması.....	5
1.2.1.Ergenlerle Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulamasının Önemi.....	5
1.2.2.Ergenlerle Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulamasında Sosyal Hizmet Uzmanının Rollerini.....	9
1.3.Ergenlik Dönemi Özellikleri.....	11
1.3.1.Bedensel ve Cinsel Gelişim.....	11
1.3.2.Duygusal Değişimler.....	13
1.3.3.Bilişsel Değişimler.....	14
1.4.Ergenlik Döneminde Karşılaşılan Sorunlar ve İhtiyaçlar.....	15
1.4.1.Arkadaş Çevresi.....	18
1.4.2.Aile ile İlişkiler.....	20
1.4.3.Riskli Davranışlar.....	22
1.4.3.1.Suçla Yönelme.....	22

1.4.3.2.İntihar.....	24
1.4.3.3.Kaygı ve Depresyon.....	25
1.4.3.4.Madde Kullanımı.....	27
1.5.Korunma İhtiyacı İçinde Olan Çocuk Tanımı.....	28
1.6.Korunma İhtiyacı İçinde Olan Çocukların Koruma Altına Alınma Nedenleri.....	30
1.7.Korunma İhtiyacı İçindeki Çocukların Yaşadıkları Sorunlar.....	31
1.8.Araştırmanın Problemi.....	35
1.9.Araştırmanın Amacı.....	36
1.10.Araştırmanın Önemi.....	37
1.11.Tanımlar.....	38
BÖLÜM II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	39
2.1.Araştırmanın Modeli.....	39
2.2.Çalışma Grubu.....	39
2.3.Verİ Toplama Süreci.....	40
2.3.1.Verİ Toplama Araçları.....	41
2.4.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	42
BÖLÜM III. BULGULAR VE YORUM.....	43
3.1. Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri, Aile/Arkadaş İlişkileri ve Problem Çözme Becerilerini Algılama Biçimlerine İlişkin Bulgular.....	43
3.1.1.Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	43
3.1.2.Ergenlerin Aile ve Sosyal Yaşantısına İlişkin Bulgular.....	46
3.1.3.Ergenlerin Yaşadığı Problemlere İlişkin Bulgular.....	51
3.2.Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesine İlişkin Bulgular.....	54
3.2.1.Grup Planı.....	54
3.2.2.Üye Tanıtları.....	58

3.2.3. Grup Süreci ve Değerlendirmesi.....	63
BÖLÜM IV.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
4.1.Sonuçlar.....	96
4.1.1.Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri, Aile/Arkadaş İlişkileri ve Problem Çözme Becerilerini Algılama Biçimlerine İlişkin Öneriler.....	96
4.1.2.Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesine İlişkin Sonuçlar.....	97
4.2.Öneriler.....	99
KAYNAKLAR.....	102
EKLER.....	111
EK1.....	111
EK2.....	115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.Ergenlerin Yaşı Göre Dağılımları.....	43
Tablo 2.Ergenlerin Eğitime Devam Etme Durumlarına Göre Dağılımları	44
Tablo 3.Ergenlerin Devam Ettikleri Sınıfa Göre Dağılımları.....	44
Tablo 4.Ergenlerin Dönem Sonunda Karnelerinde Zayıf Olma Durumuna İlişkin Dağılımları.....	44
Tablo 5.Ergenlerin Düzenli İlaç Kullanımını Gerektiren Hastalıkları Olma Durumlarına İlişkin Dağılımları	46
Tablo 6.Ergenlerin Düzenli Olarak Görüştükleri Yakınları Olma Durumuna İlişkin Dağılımları.....	46
Tablo 7. Ergenlerin Düzenli Olarak Görüştükleri Yakınlarına Göre Dağılımları.....	47
Tablo 8.Ergenlerin Okul Yaşantılarında Yakın Arkadaşları Olma Durumuna İlişkin Bulgular.....	48
Tablo 9.Ergenlerin Kurum Yaşantılarında Yakın Arkadaşları Olma Durumuna İlişkin Dağılımları.....	48
Tablo 10.Ergenlerin Duygusal Bir İlişkide Oldukları Kız Arkadaşları (Flört) Olma Durumuna İlişkin Dağılımları.....	49
Tablo 11.Ergenlerin Arkadaşları ile Vakit Geçirdikleri Faaliyetlere Göre Dağılımları.....	50
Tablo 12.Ergenlerin Yeni İnsanlarla İletişim Kurmada Zorlanma Durumlarına İlişkin Dağılımları.....	51
Tablo 13. Ergenlerin Çözülmesi Gereken En Önemli Sorunlarına Göre Dağılımları.....	51
Tablo 14. Ergenlerin Sorunlarını Paylaştıkları Kişilere Göre Dağılımları.....	52
Tablo 15. Ergenlerin Sorunlarını Çözme Biçimlerine Göre Dağılımları.....	53
Tablo 16.Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulaması Kapsamında Problem Çözme Envanterinden Alınan Puanlar.....	88

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.Problem Çözme Basamakları.....	9
Çizelge 2.Üyelerin Gruba Katılım Durumları.....	62

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, hızlı anatomik, fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin olduğu, çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan kendine özgü özellikleri ve sorunları olan bir geçiş çağıdır. Bir anlamda, "yetişkinliğe ilk adım" evresidir. Bu dönem, bireyde çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet yetilerinin kazanıldığı, bireyin erişkin rolüne psikolojik ve sosyal olarak hazırlandığı dönemdir.

Bireyin bu dönemi sağlıklı bir biçimde geçirmesi için yerine getirmesi gereken en temel gelişim görevleri; bedensel değişimleri bilmek ve bunlara uyum sağlamak, kimlik oluşturma sürecini ve aileden bağımsızlaşma sürecini tamamlamak, cinsiyet rollerini kazanmak, meslek sahibi olmak için girişimde bulunmak şeklinde belirtilebilir. Herhangi bir nedenle, belirtilen bu gelişim görevlerinin yerine getirilmemesi, bireyin yetişkin yaşamına uyum sağlamasını güçleştirecektir.

Ergenlik dönemi doğası gereği pek çok gelişme fırsatını ancak aynı zamanda riski de içinde barındıran bir dönemdir. Ergenin her şeyi deneme arzusu, kendini ispatlama çabası beraberinde riskleri de getirir. Ancak bazı riskler vardır ki, bunların nedenleri bireysel değil toplumsaldır. Yoksulluk, anne babanın ayrılması, ölümü, aile içi şiddet gibi farklı nedenlerden aileleri tarafından bakılamayan çocuklar da sağlıklı bir fiziksel ve sosyal gelişim açısından risk altında olabilmektedir. Bu tür riskler altında olan çocuklar devlet tarafından koruma altına alınarak bakılmaktadır.

Kurum bakımı, Güran Koşar (1992) tarafından “aile ortamında bulunmayan çocukların, yatılı olarak kan bağı olmayan diğer çocuklarla topluca yaşamaları ve kan bağı olmayıp biyolojik ebeveynlerinin yerini alan yetişkinler tarafından bakılmalarıdır” biçiminde tanımlanmıştır. Çocukları koruma altına almanın temel amacı onları karşılaştıkları risklere karşı korumak olsa da kurum bakımı yaşantısının da çocuklar ve gençler açısından taşıyabileceği başka riskler bulunmaktadır.

Yetiştirme yurtları bir kurum bakımı türüdür ve ergenlik döneminde olan risk altında olan gençlere hizmet vermektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014 Yılı Faaliyet Raporu’nda yetiştirme yurtları; “13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları”

biçiminde tanımlanmıştır. Yine aynı rapordaki verilere göre (2014: 160); “2014 sonu itibariyle 20 yetiştirme yurdunda toplam 651 çocuğa, ayrıca çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdu olarak 0-18 yaş çocuklara hizmet veren 7 kuruluştta 366 çocuğa fiilen bakılmaktadır”.

Çocukların öncelikli olarak aile yanında bakılması gerekliliği vardır. Özellikle annenin ya da anne rolünü üstlenecek bir kişinin çocuğun gelişiminde ne kadar önemli bir rol oynadığı, II. Dünya Savaşı’ndan itibaren ABD’de yapılan bir takım araştırmalarla (Bowlby,1952; Littner; Provence ve Lipton Akt., Şenocak,2005: 103) tespit edilmiş, bu araştırmalar neticesindedir ki, kurum bakımı önemini kaybederken diğer bakım türleri gelişmeye başlamıştır (Şenocak, 2005: 103).

Yurt dışında ve ülkemizde kurum bakımının etkileri konusunda yapılan bu gibi çalışmalar kurum bakımının çocuklar ve gençler üzerinde duygusal, davranışsal sorunlar ortaya çıkarabildiğini göstermiştir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde kurum bakımı hizmetine alternatif olarak koruyucu aile ya da daha az çocuğun birlikte yaşadığı farklı bakım modelleri geliştirilmiştir. Ülkemizde de bu modellere doğru bir yönelim bulunmaktadır.

Grupla çalışma, sosyal hizmet mesleğinin müdahale yöntemlerinden biridir. Temelde grup çalışması, insan gruplarının sosyal gereksinimlerinin karşılanması ve sorunlarının çözümlenmesinde kullanılan bir yöntem olup hedefi kişilerin çevrelerine daha uyumlu hale gelerek hem kendileri hem de çevreleri açısından fonksiyonel bireyler olarak yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olmaktır (Bulut, 2013: 18).

Ergenlik döneminde sorun ve ihtiyaçlarla karşılaşan ergenlere ilişkin mikro, mezzo, makro düzeyde farklı sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirilebilir. Literatürde yer alan çalışmalar ergenlerle yapılan grup çalışmalarının etkili olduğunu göstermektedir. Ancak ülkemizde sosyal hizmet alanında kanıta dayalı bilginin üretilmesi konusunda eksiklikler bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın temel amacı, yetiştirme yurdunda kalan 14-17 yaş arasındaki ergenlerin, gerek ergenlik döneminde olmaları gerekse kurum bakımının olası risklerine maruz kalmaları nedeniyle yaşadıkları problemlere ilişkin problem çözme becerilerinin artırılması, ve güçlendirilmesinde sosyal hizmetin yöntemlerinden biri olan grup odaklı sosyal hizmet uygulamasının etkililiğini belirlemektir.

BÖLÜM I

1.1.Gruplarla Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumun iyilik halini artırmak için sosyal değişime, insan ilişkilerinde sorun çözmeye, güçlenmeye ve özgürleşmeye katkı sağlayan bir meslektir. Sosyal hizmet, insan davranışı ve sosyal sistem teorilerinden yararlanarak, insanların çevreleriyle etkileşim kurdukları noktalara müdahale eder. Sosyal hizmette insan hakları ilkeleri ve sosyal adalet temeldir (Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği 2001; Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu, 2001).

Sosyal hizmet toplumda var olan engelleri, eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri ele alır. Krizlere ve acil durumlara olduğu kadar, günlük kişisel ya da sosyal sorunlara da yanıt verir. Sosyal hizmet, insanlara ve çevrelerine yönelik bütüncül odağıyla tutarlı olarak pek çok vasıf, teknik ve etkinlik kullanır. Sosyal hizmet müdahaleleri öncelikle insan odaklı psikososyal süreçlerden, sosyal politika, planlama ve kalkınmaya dâhil olmaya kadar değişiklik gösterir. Bunlar hem danışmanlığı, klinik sosyal hizmeti, grup çalışmasını, sosyal pedagojik çalışmayı ve aile tedavisi ile terapisini hem de toplumda insanların hizmet ve kaynak edinmesine yardıma yönelik çabaları içerir. Müdahaleler ayrıca kurum iradesini, toplum örgütlenmesini, sosyal politikayı ve ekonomik gelişmeyi etkilemek amacıyla sosyal ve politik faaliyetlerde bulunmayı da içerir.

Sosyal hizmet yukarıda söz edilen bu amaçlarına ulaşmak için farklı yöntemler kullanmaktadır. Bu yöntemlerden birisi de grupla sosyal hizmet uygulamasıdır.

Sosyal hizmet literatüründe gruplarla sosyal hizmet uygulaması, farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Toseland ve Rivas (2009: 12) gruplarla sosyal hizmet yöntemini bireylerin karşılaştığı sorunların çözümüne yardımcı olmak ve psiko sosyal ihtiyaçları karşılamak için amaç odaklı görevleri içeren, bireyler arası etkileşim ve iletişimin temel alındığı çalışma olarak tanımlamışlardır.

Ayman (1973: 7) ise grup çalışmasını “insanlara grup üyeliği yoluyla yapıcı tecrübeler kazandıran, böylece onların birey olarak gelişmelerini sağlayan ve kendi kişisel, grup ve toplumsal sorunları ile daha etkili biçimde baş edebilmeleri için yardımcı olan bir metod” biçiminde tanımlamıştır.

Gruplarla sosyal hizmetin ideolojik temellerine 1900'lerin ilk otuz yılında gelişmiş olan yerleşim evleri, gayri resmi kendi kendine yardım organizasyonlarında rastlanabilir (Duyan, 2010: 287). Bireyle sosyal hizmette yardım eden yardım alan ilişkisi varken grupta sosyal hizmette, yardımlaşma vardır.

Sosyal hizmetin tarihsel gelişimi içinde gruplarla çalışma özel bir yere ve öneme sahip olmuştur. Bunun birkaç nedeni vardır. Öncelikle gruplar birden çok müracaatçıya aynı anda ulaşmayı sağladığı için zaman ve kaynak tasarrufu sağlar. İkinci neden olarak ise; grup yaşantısının doğasının bireyin öğrenmesine, diğer bireyler aracılığıyla kendini değerlendirmesine, korunaklı bir ortamda farklı yaşantıları deneyimleyerek öngörü kazanmasına yardımcı olması belirtilebilir. Bu nedenle sosyal hizmet uygulamalarında gruplarla sosyal hizmet farklı amaçlarla farklı durumlarda kullanılmaktadır.

Gruplarla yapılan uygulamanın iki hedefi vardır. Bunlardan ilki; grubu meydana getiren üyeleri iyileştirmek, değiştirmek, yani üyelerde değişim yaratmaktır. Diğeri ise; üyelerde değil, başka grupların, toplumun ihtiyacını karşılama, başka grupları değiştirme, geliştirmedir (Duyan, 2010: 289).

Sosyal hizmette gruplar, bireysel gelişim ve çevresel değişim için iyi bir araçtır. Gruplar, yeni bakış açıları, benzer problemi olanların birbirine karşı farkındalığın artırılması ve yeni davranışlar öğrenmek için rol modellerinin olduğu ortamlardır (Miley, O'Melia ve Du Bois 1996:332 Akt: Acar ve diğ., 2001).

Pek çok grup türü vardır. Gerçekleştirilecek grup çalışmasına katılacak olan üyelerin sorununa, ihtiyacına, grubun amacına göre grup türü belirlenir. Ashman ve Hull (1999: 91-94) sosyal hizmette grupları görev ve tedavi grupları olarak ikiye ayırmıştır. Görev grupları büyük ölçüde belli amaçlar veya görevlere ulaşmak için kurulur. Tedavi gruplarının öncelikli odağı, üyelerinin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Terapi gruplarının hedefi, üyelerin birbirlerini güçlendirmesi ile birlikte sorunlara çözüm aramadır. Üyeler grup aracılığı ile benzer sorunları olduğunu görür, yalnız olmadıklarını bilir ve birbirlerine yardım ederler. Aynı sorun ve benzer yaşantılarla bir araya gelen üyeler birbirlerinin çözüm yolları ya da bakış açılarından yararlanabilmekte ya da yalnız olmadıklarını fark etmeleri ile birlikte grubun umut kaynağından beslenebilmektedirler. Yalom (2012) da bu durumu "Terapi grubunda özellikle erken evrelerde, hastanın teklik duygularının giderilmesi güçlü bir rahatlatma kaynağıdır", diyerek ifade edilmiştir.

Grup için iki ya da daha fazla kişinin oluşturduğu topluluk tanımı yeterli değildir; ortak amaç, hedef, etkileşim gereklidir.

Grup yaşantısı bireyin verimliliğini 'sosyal hızlandırma' etkisi ile artırabilmekte, yarışma duygusunu pekiştirebilmekte, başkaları tarafından değerlendirileceğini düşünmesi nedeniyle uygun davranışları geliştirmesine yardımcı olabilmekte ve kimi durumlarda da zararı göze alma (riske girme) eğilimini tetikleyebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1988 Akt., Duyan ve Gökçearslan, 2004: 63).

Görüldüğü gibi sosyal hizmette gruplarla çalışmanın özel bir önemi bulunmaktadır. Özellikle de grup yaşantısının değerli bir yere sahip olduğu ergenlik döneminde bu daha da önemli bir hale gelmektedir.

1.2.Ergenlerle Gruplarla Sosyal Hizmet Uygulaması

Gruplarla sosyal hizmet yöntemi farklı müracaatçı gruplarıyla kullanılabilmektedir. Bu müracaatçı gruplarından birisi de ergenlik döneminde bulunan müracaatçılardır. Ergenlik dönemi fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan pek çok değişimin olduğu bir dönem olarak kabul edilmektedir. Ergen bu dönemde vücudunda meydana gelen fiziksel değişimlere uyum sağlamaya çalışırken aynı zamanda kendine özgü bir kimlik geliştirmeye de çalışmaktadır. Tüm bu süreçte ergenin içinde yaşadığı sosyal, çevresel koşullar, aile ilişkileri, akran ilişkileri ergenin yaşamı üzerinde olumlu ve olumsuz pek çok etki yaratabilmektedir. Aileden ve yakın arkadaş çevresinden yeterince olumlu destek, korunma ve yönlendirme bulamayan ergenin riskli durumlarla karşılaşma olasılığı da artmaktadır. Bu nedenle farklı sorun ve ihtiyaçlar için sosyal hizmet müdahalesine ihtiyaç duyan ergenlerle çalışırken kullanılabilecek yöntemlerden biri de gruplarla sosyal hizmet uygulamasıdır.

1.2.1.Ergenlerle Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulamasının Önemi

Gençler için en önemli şey, bir grup içinde yaşamak ve her faaliyeti birlikte yapmaktır. Bu sebeple bir grup içinde bulunmaktan hoşlanırlar. Uzman bu gruplarda da gençler için bir otorite olarak görülür ancak burada gençler yaşlarıyla birlikte olma ve paylaşımdan oldukça yararlanırlar (Bulut, 2013: 72).

Özellikle ergenlik dönemi için, yetişkinlerin ifadelerinden çok akran grubun söyledikleri, yaşantısı önemlidir. Bu durumun da etkisi ile ergenlerden oluşturulacak bir grup bireysel çalışmadan çok daha etkili olabilmektedir. Benlik saygısı, kimlik oluşturma gibi önemli

kavramların söz konusu olduğu ve pek çok sorunun yaşandığı ergenlik dönemindeki bireylerle yapılacak grup çalışması, grubun bu yönü ile gruba katılacak ergenlerin sonraki süreçte kuracakları ilişkilerde, kendilik algılarında, problem çözme becerilerinin gelişmesinde ve güçlendirilmelerinde önemli olacaktır.

Sullivan, kişiliğin neredeyse bütünüyle diğerk önemli insanlarla etkileşimin bir ürünü olduğunu öne sürmüştür (Akt., Yalom, 2012: 42). Sullivan, kişinin diğerklerinin algısını olduğundan farklı alma eğilimini tanımlamak için parataksik çarpıtmalar terimini kullanmıştır. Bireylerarası bir ortamda bir kişi diğeriyle gerçekçi yaklaşımlar temelinde değil de tamamen ya da birinci planda kendi fantezisinde var olan bir kişiselleştirme temelinde ilişki kurduğunda bir parataksik çarpıtma ortaya çıkmaktadır (Akt., Yalom, 2012: 43). Bu anlamda kişinin kendisi için benimsediğı tanımlamalar sonraki süreçte kuracağı ilişkilerde etkilidir.

Benlik saygısı, kimlik oluşturma gibi önemli kavramların söz konusu olduğu ergenlik dönemindeki bireylerle yapılacak grup çalışması, grubun bu yönü ile gruba katılacak ergenlerin sonraki süreçte kuracakları ilişkilerde ve kendilik algılarında önemli olacaktır. Kişiliğin gelişmesinde oldukça önemli olan ergenlik döneminde bu etkileşimin olması çocuğun kişiliğine direkt olarak yansıyacaktır.

Gruplarla sosyal hizmet uygulaması ergenler için kişisel ve kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesinde, akranlarla ve diğerk yetişkinlerle sağlıklı bir ilişki kurulması açısından yarar sağlamaktadır. Bu yararlar şu şekilde belirtilebilir (Youth Development Institute, 2009: 8).

- Bir takımın üyesi olma, diğerkleri ile çalışma, birlikte proje tamamlama ve ortak yardım edebilme becerisi geliştirme
- Çatışmalarda ve ilişkilerde geri bildirim alma ve vermeyi içeren yapıcı bir şekilde çalışma becerisi,
- Bireyin eleştirel düşünme yeteneğı geliştirebilmesi, farklı fikirler ve perspektifleri görerek kendi düşünceleri ile birleştirebilme becerisi
- Grup lideri ile birlikte liderliğı paylaşmak ve diğerk üyeler ile birlikte gruptaki karar verme ve problem çözme süreci ile ilgili olarak sorumluluğı paylaşma becerisi
- Kendini ve grubu daha büyük bir grubun parçası olarak görmek ve grupta paylaştığı değerkleri yaşamının tüm aşamalarına ve yönlerine aktarma becerisi.

Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği tarafından 1993 yılında, ergenlerle yapılacak grup odaklı sosyal hizmet uygulamasının standartları belirlenmiştir. Bu konudaki altıncı standart, sosyal hizmet uzmanının ergenleri güçlendirmesinin gerekliliği üzerinde durmaktadır.

Güçlendirme bireylerin, ailelerin, grupların, organizasyonların ve toplumun var olan güçlerini ve olumlu özelliklerini vurgulama, bunları artırma, geliştirme, destekleme ve kendi kararlarını kendileri vererek yaşamları üzerindeki güç ve denetimlerini artırma ile eş anlamlı olarak kullanılabilir (Duyan, 2010: 176).

Bireyin güçlendirilmesinde sistemler arasındaki bağlantı önemlidir. Sosyal hizmetin çevresi içinde birey anlayışı da odak alınarak belirtilebilir ki bireyin karşılaştığı sorunlar sadece bireyden kaynaklanmaz; bu anlamda nasıl ki müracaatçının sorunlarının çözümünde çevre de ele alınıyorsa bireyin güçlendirilmesi sürecinde de çevre önemli bir faktör olacaktır.

Müracaatçının yaşamış olduğu sorun her ne olursa olsun bu onu yaşamındaki tüm alanlarda güçsüz kılmaz, bu anlamda bireyin olumsuz yaşam deneyimi dışında yaşamındaki diğer alanlardaki güçlerini fark etmesi sağlanarak da birey güçlendirilebilir.

Bireyin kendini tanımasında başka insanların yorumları, gözlemleri oldukça önemlidir. Özellikle kendisi ile benzer yaşam deneyimlerine sahip kişilerin gözlem ve yorumları birey için çok daha olumlu bir etki yaratabilecek, kendisi için bir nevi 'ayna' sağlayabilecektir. Grup süreci bu açıdan da bireyin güçlendirilmesinde etkilidir.

Diğer yandan benlik saygısı, bireyin güçlendirilmesi sürecinde dışarıda tutulacak bir kavram değildir. Benlik saygısı üzerine yapılan araştırmalar, benlik saygısı yüksek olan adölesanların kendilerine olan güvenlerinin arttığını, kendi geleceklerini daha iyi belirleyebildiklerini, sorunlarıyla daha etkin baş edebildiklerini ve sorunların çözümünde daha başarılı olabildiklerini ortaya koymaktadır. Bireyin güçlendirilmesi bireyin benlik algısını da olumlu etkileyebilecek ve karşılaştığı sorunlarla baş edebilmesini kolaylaştırabilecektir ya da tersten düşünüldüğünde problem çözme kapasitesinin artması, bireyi güçlendirecek ve benlik saygısının artmasına katkı sağlayabilecektir.

Grup sürecinin bireyin güçlendirilmesindeki etkileri şu şekilde belirtilebilir;

Grup yaşantısı geçiren bireyler için katarsis, kabul görme ve ait olma duygusu, kendini anlama, varoluşsal farkındalık, kişilerarası öğrenme, evrensellik, bilgi alışverişi, aile ilişkilerini yeniden yaşama, grup dayanışması, elseverlik, özdeşim, kendi hakkında bilgi

edinme, gerçeği test etme, transferans, etkileşim kurma, duygularını ifade etme, güven, bağlanma, katılım, sorumluluk alma, geribildirim, açıklık, terapötik ortam ve normlar, umut aşılama, destek duygusu, kişilerarası öğrenme, hayali öğrenme (vicarious learning) şeklinde sıralanabilecek yararlar elde etmektedirler (Ohlsen 1997; Yalom 1992; Çevik ve diğ. 1990; George ve Dustin 1988 Akt., Duyan, 2007: 3).

Görülebileceği gibi, ergenler içinde bulundukları yaş döneminin kendine has özellikleri nedeniyle güçlendirilmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Güçlendirme temelinde yapılan grupla sosyal hizmet uygulamaları ergenlerin problem çözme becerilerini arttıracak, benlik saygılarını yükseltecek bu sayede ergenler riskler karşısında daha korunaklı olabileceklerdir.

Problem çözme, bilişsel becerilerin yanı sıra duyuşsal ve davranışsal özellikleri de içeren oldukça karmaşık bir süreçtir. Bunun yanında problem çözme, bireyin psikolojik uyumu (Hepner ve Anderson, 1985) kendine güveni (Erden ve Akman, 1995) iletişim becerilerinin etkililiği ve karar verme stilleri (Hunsaker ve Alessandra 1980) ve akademik ve sosyal özsaygı (McCobe, Randi ve ark., 1999) ile yakından ilişkilidir (Akt., Korkut, 2002: 178).

Problem çözme becerisi yaşamının tümünde etkili olan ve basitten karmaşığa doğru bütün etkinliklerde yer alan önemli bir yaşam becerisidir (Karabulut ve Ulucan, 2011:229). Birey, kazandığı problem çözme becerisi sayesinde, verdiği doğru ya da yanlış kararlarla hayatına olumlu ya da olumsuz yön verebilmektedir (Gülşen, 2008 Akt., Karabulut ve Ulucan, 2011: 229).

Problem çözme ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, bireylerin probleme yaklaşım ve problem çözme stil ve becerileri açısından farklılıklar olduğu görülmektedir. Kendisini problem çözmede yeterli olarak algılayanların kişilerarası ilişkilerde daha girişken, daha olumlu benlik algısına sahip oldukları ve akademik yönden daha uygun çalışma yöntemleri ve durumları sergiledikleri saptanmıştır (Şahin ve diğ., 1993 Akt., Çetinkaya, 2013: 40). Problem çözme becerisi yıpranmış ve kaynakları tükenmiş olan insanlar, uyumsuz davranışlara sığınır, sorunlarını önyargılı ve subjektif biçimde değerlendirirler (Turan, 1999: 262).

Problem çözme becerileri benlik saygısı ile de ilişkilidir. Bireyin problem çözme becerilerinin gelişmesi bireyin benlik saygısını arttırabilir ya da benlik saygısının arttırılması, problem çözme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunabilir. Benlik saygısının artması ya da problem çözme becerilerinin gelişmesi bireyi güçlendirir.

Problemlerin süreklilik kazanmasının başlıca nedenlerine gelince bunlar sorun çözmeye karşı isteksizlik, ego yeteneklerinin zayıflığı ile gerekli kaynak ve olanakların mevcut olmayışı vb. gibi faktörlerdir (Turan, 1999: 262). Bireyin problem çözme basamakları hakkında bilgi sahibi olması, problem çözme becerilerinin gelişmesinde ve problemlerin sürekli hale gelmesinin önlenmesine katkı sağlar.

Problem çözme programında bir takım basamakları izlemek gerekir (Hisli Şahin 1994, Egan 1975, Ritchey ve Jankowski 1989, Uçman 1990 Akt., Güner, 2000: 63). Bunlar;

Çizelge 1. Problem Çözme Basamakları

Genel Yönelim (Oryantasyon)	Giriş
Problemin tanımlanması	Sorun ne?
Öncelikli problemlerin tanımlanması	Hangisinden başlamak istiyorum?
Hedefin seçilmesi	Ne istiyorum?
Alternatiflerin üretilmesi	Neler yapabilirim?
Alternatiflerin değerlendirilmesi	Neler olabilir?
Karar verme	Kararım ne?
Uygulama	-Eylemim ne?
Sonuçları değerlendirme	İşe yaradı mı?

Bireyin öncelikle problemin ne olduğunu tanımlayabilmesi ve çözüm motivasyonunun oluşturulabilmesi için problemi benimsemesi gerekir. Problem çözme basamakları bu açıdan da bireye yarar sağlayabilecektir. Problem çözme basamakları problemi ve çözümünü aşama aşama ele alabilmeyi sağladığından bireyin problemi bir karmaşa olarak görmesi yerine aşama aşama çözümlenecek biçimde görebilmesinde yardımcı olabilecektir.

1.2.2.Ergenlerle Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulamasında Sosyal Hizmet Uzmanının Roller

Sosyal hizmet uzmanının gruplarla çalışırken, grup yapısını planlama, grubun amaçlarını belirleme, üyelerle grubun amacına dayalı bir ilişki kurma, üyeleri bireyselleştirme, grup etkileşimine rehberlik etme, grubun demokratik bir biçimde işlemlerini sağlama, üyelerin gelişmesine ve ilerlemesine yardım edici bir program izleme, grubun ihtiyaç duyduğu

kaynaklara ulaşma ve bunları sürekli kılmayı başarma konularını yerine getirmesi gerekmektedir. Uzmanın gruplarla sosyal hizmet uygulaması yaparken sahip olması gereken beceriler ise; amaca yönelik ilişki kurmayı başarma, grubun durumunu ve ihtiyaçlarını değerlendirebilme, grup sürecindeki ihtiyaçları fark etme ve bunları zamanında karşılayabilme, gruptaki üyelerin, bir bütün olarak grubun ve kendi duygularını fark etme ve bu duygular ile başa çıkabilme, kurum kaynaklarını grubun ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilme şeklinde belirtilebilir (Verma, 2010: 242).

Bu rollerin yanı sıra sosyal hizmet uzmanının grupta kullanması gereken farklı roller de bulunmaktadır. Bu roller grubun yapısına, amacına ve türüne göre farklılaşabilmektedir. Ergenlerle yapılan gruplarla sosyal hizmet uygulamasında uzmanın, kabul edici ve cesaret verici bir ortam yaratması, ergenleri olduğu gibi kabul etmesi, uygun durumlarda bilgi vermesi, beceri kazandırması ancak yargı veya yön göstermekten kesinlikle kaçınması grubu ve üyeleri gözlemlemesi, dinlemesi özellikle önem taşımaktadır (Bulut, tarihsiz).

Aynı zamanda ergenlerle yapılan gruplarla sosyal hizmet uygulamasında uzmanın kolaylaştırıcı, eğitici ve danışmanlık rolleri diğer rollerine göre daha öne çıkmaktadır. Kolaylaştırıcı rolde uzmanın rolü, grup içi etkileşimin yönlendirilmesi, yönetilmesi ile sınırlıdır. Bunun için iyi bir sosyal hizmet ve insan davranışı bilgisi gereklidir. Burada daha çok grup konuşur, karar verir. Lider, uygun kararın verilmesinde yardımcı olur. Eğitici rolü ise; müracaatçılara onları olumsuz etkileyen konulara nasıl adapte olacaklarını öğretmeyi ya da anlaşılır tavsiyeler, bilgiler sağlamayı ve hayatlarındaki sorunlara dair bilgi ile karar alabilmeleri için onlara ihtimalleri ve olası sonuçlarını açıklamayı kapsar (Sheafor ve Horejsi, 2014: 78).

Danışman/Klinisyen rolü kanıta dayalı değerlendirmeleri uygulama ve bireylere, ailelere ya da küçük gruplara, hayatlarındaki sosyal ve duygusal sorunlar ile başa çıkmak için yardımcı olacak müdahaleleri içerir (Sheafor ve Horejsi, 2014: 79). Uzmanın bilgisini kullanması ve kanıta dayalı bir müdahale gerçekleştirmesi gereklidir. Ergenlerle yapılan gruplarla sosyal hizmet uygulamasında ise uzmanın bu rol kapsamında ergenlik döneminin özelliklerini dikkate alması ve tüm oturumların bu kapsamda planlanması gereklidir.

Özetle, ergenlerle yapılacak gruplarla sosyal hizmet uygulamasında uzman ergenlik döneminin özelliklerini, ihtiyaçlarını ve bu dönemde karşılaşılabilecek sorunları bilmeli ve

grup çalışmasını bu bilgi temeli üzerine inşa etmelidir. Bu nedenle çalışmanın sonraki bölümünde ergenlik dönemi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

1.3.Ergenlik Dönemi Özellikleri

Hollingshead, (Akt:Yavuzer, 1994: 111) ergenliği, 'Bireyin, içinde bulunduğu toplumun onu artık bir çocuk gibi görmeyi bıraktığı, fakat ona henüz yetişkin statüsünü, rolünü ve işlevini tümüyle vermediği yaşam dönemi' olarak nitelendirir.

Ergenlik dönemi çoğunlukla kızlarda 11-13 yaş erkeklerde ise 13-15 yaş arasında başlar. Ergenliğe giriş yaşı, çok büyük bir aralık olmamakla birlikte yaşanan bölgeye göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu durumda kültürel ve genetik pek çok etmen söz konusudur. İklimin de ergenlik dönemi başlangıcında etkili olduğu belirtilmektedir.

Bu dönemde bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal anlamda pek çok değişim yaşanmakta ve ergenler bu değişimlerle başa çıkmakta zorlanmaktadırlar. Aşağıda bu değişimler üzerinde kısaca durulmaktadır.

1.3.1.Bedensel ve Cinsel Gelişim

Ergenliğin başlangıcında değişimin meydana geldiği ilk yıllar büyümenin en hızlı olduğu yıllardandır. Yavuzer (1984: 280)'e göre 'Bu dönemdeki bedensel gelişim, bir anlamda duygusal, sosyal ve zihinsel olgunlukların temelini oluşturmaktadır'.

Ergenlik döneminde fiziksel değişimle beraber orantısız bir vücut görünümü olur. Ergenlikte eller, kollar, bacaklar daha hızlı büyür. Bu orantısızlık ergenin sakarlığına neden olur. Bu dönemde hızlı büyümeye bağlı olarak iştah artışı görülür. Kızlar ergenlik döneminin başlarında aynı yaş grubundaki erkeklere göre daha uzundurlar ancak 15 yaştan sonra bu durum değişir. Vücutta meydana gelen bu fiziksel değişimler sonucunda elde edilen görünüm ergen için oldukça önemlidir.

Genç üç beş yıl gibi oldukça kısa bir sürede erişkin hayattaki antropometrik ölçüm değerlerine ulaşır; iç organ ve salgı bezleri büyüklüklerinde, kemik yağ ve kas kitlelerinde belirgin artış olur (Akçan Parlaz ve diğ., 2012: 11).

Gençlerin bedensel görünümleriyle ilgili tepkileri her zaman gerçek durumla orantılı olmaz. Kimi genç orta boylu oluşunu çok önemli bir eksiklik olarak görürken, kimi genç daha kısa boylu oluşunu sorun etmeyebilir (Yörükoğlu, 2000: 37).

Ergenlik dönemindeki kızlar ve erkekler karşılaştırıldıkları zaman, erkeklerin özellikle kas ve hız hareketleri söz konusu olduğunda kızlara göre daha başarılı oldukları görülmüştür (Bilgin, 2005: 66).

Ergen gelişiminin bir parçası da cinsel gelişimdir. Ergenlikte en temel görevlerden biri artan cinsel arzularla beraber gelişmekte olan cinselliğe adapte olmaktır. Kulaksızoğlu (2001: 46) ergenlikte cinsel gelişimi; 'üreme organlarındaki değişimleri içeren esas cinsel gelişmeler ve kız ve erkeklerde beden yapısındaki değişiklikler, sesteki değişme, sivilcelerin artması, bıyık ve sakal çıkması, vücuttaki kıllanma, ter bezlerinin çalışmasındaki artış, gırtlakta kıkırdaklaşma, göğüslerde düğümçülenme, cinsel rüyaların artması ilave cinsel değişiklikleri içeren ilave cinsel gelişmeler' olmak üzere iki türlü incelemiştir.

Ergenler bedenlerindeki değişimleri saklama ihtiyacı içinde olabilirler. Kız ergenlerde göğüsleri saklamak için kambur yürüme, bol kıyafetler giyme gibi davranışlar görülebilmektedir.

Ergenlerin yaşayacakları cinsel değişim hakkında bilgi sahibi olmaları oldukça önemlidir. İlk adet kanaması hakkında bilgilendirilmemiş olan kızlar ilk kanamalarında büyük bir endişe ve korkuya kapılabilmektedirler. İlk ıslak düşünüyü yaşayan erkek ergen için de aynı durum söz konusu olacaktır. İçinde bulunulan toplumun cinselliği algılayışı ergenlik dönemindeki ergenlerin yaşadıkları bu değişimleri algılayış biçimlerinde oldukça etkili olmaktadır. Bu algının olumsuz olması durumunda gençler kendilerini kirli bulabilmektedir ya da mastürbasyon yaptıklarında bundan haz duymak ile beraber dini açıdan günah olduğu belirtilen bir bölgede yaşayan genç büyük bir suçluluk duyacaktır.

Anna Freud'a göre ergen cinsellikle ilgili çocukluk dönemi yasaklarının baskısını hissetse de bir gün yetişkin olarak belirli bir ölçüde cinsel haz duymasına izin verileceğini ümit eder, ama bunun için ergenliğin bitimine ve evlenene kadar beklemesi gerektiğini bilmektedir. Böylece çocuktan farklı olarak ergen, cinsel dürtülerinin kontrolü ve bunlardan zevk alma arasında yavaş yavaş bir denge oluşturmalıdır (Kulaksızoğlu, 2001: 22).

Ülkemiz gibi cinselliğin tabu olduğu toplumlarda genç için en önemli cinsel bilgi edinme kaynağı arkadaşlarıdır. Ancak arkadaşlardan edinilen her bilgi sağlıklı olmaz. Arkadaşlar dışında yazılı materyaller de cinsel bilgileri öğrenmede tercih edilen önemli bir kaynaktır (Dönmez, 1995 Akt., Aşık, 2006: 26).

İnternet de ergenler açısından her türlü bilgiyi edinebileceklerinden cinselliğe ilişkin bilgi edinme açısından olumlu yönleri olabileceği gibi aynı zamanda uygunsuz içerik ile karşılaşma açısından da önemli bir tehlikedir. Yurt dışında ergenlere yapılmış bir anket sonucunda gençlerin %25'inin kasıtlı olarak bu tip içeriğe erişim sağladığını ve %25'inin de kasıtsız olarak bu tip içerikle karşılaşmış olduğunu ortaya çıkarmış ve bunlardan dörtte biri bunun sonuçlarından rahatsız olduğunu belirtmiştir (Subrahmanyam,2013: 233).

Araştırmalar yıllar içinde cinsel ilişkide bulunma olasılığının arttığını göstermektedir (Korkmaz Çetin ve diğ., 2008: 394).

Ergenlikte 13-18 yaş Freud' un Psikoseksüel Kuramında Genital Döneme denk gelir. Genital dönemde cinsel uyanışla birlikte karşı cinse ilgi artar, genç kendine bakıma özen gösterir. Bir yandan eski çocukluk davranışları sürerken bir yandan bir yetişkin gibi davranırlar. Tam bir kargaşa dönemidir. Karşı cinse karşı olan tüm örtük duygular ortaya çıkar. Karşı cinse duyulan ilgi bu dönemde önem kazanır, artar. Bu dönemde ergenlerin seksüel uyarılmalarının fazla olmasına bağlı, aşk ve cinsel gereksinim arasındaki farkı ayırt edememe sonucu birçok cinsel birliktelik yaşama, ergen hamilelikleri ve bunun sonucunda düşükler yapma, cinsel yolla bulaşan hastalıklara maruz kalma gibi sorunlar yaşayabilirler (Nicolson, Ayers, 2004 Akt., Aşık, 2006: 25). Ergenin cinsellik açısından bilgilendirilmesi yaşayacağı riskleri önleme açısından da oldukça önemlidir. Literatürde erken yaşanan cinsel deneyimlerin istenmeyen gebelikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından risk oluşturduğu belirtilmektedir (Set, Dağdeviren, Aktürk, 2006:139; Korkmaz Çetin ve diğ., 2008: 391).

Toplumda kadın ve erkeğe yüklenen roller de ergenlerin cinselliğe bakışlarını etkilemektedir. Medya, tv programları bu rollere ilişkin algıların şekillenmesinde etkili olabilmektedir. Toplumun yargıları da ergenlerin cinselliği algılayışında ya da yaşayışında etkili olabilmektedir. Lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada kızların %8 inin kendi cinsel deneyimlerini olduğundan daha az gösterirken; erkeklerin %14'ünün cinsel deneyimlerini olduğundan daha fazlasını göstermiştir (Siegel, Aten ve Roghmann, 1998 Akt. Santrock, 2014: 191).

1.3.2. Duygusal Değişimler

Bu dönemde bedensel değişimlerin yanında duygularda da pek çok değişim meydana gelir. Vücudundaki, duygularındaki değişimlerle başa çıkmaya, değişimleri anlamlandırmaya

alıřan ergen, yetiřkinlerin çoėu zaman kendini anlamadıėını dūřunebilmektedir. Akran iliřkileri daha önemlidir.

Aristo ergenlik dönemini sarhoşluk olarak tanımlamış ve bir sarhoştan ne kadar tutarlı davranış beklenebilirse bir ergenden de o kadar tutarlı davranış beklenebileceğini belirtmiştir (Aşık, 2006: 26).

Bu bağlamda söz konusu duygusal dalgalanmalar; karşı cinse aşık olma, mahcubiyet ve çekingenlik, aşırı hayal kurma, tedirginlik ve huzursuzluk, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik ve çabuk heyecanlanma gibi duygulanım durumlarıdır (Koç, 2004: 235).

Bu dönemdeki duygusal gerginliğe, duygu değişimlerine ergenin çocukluk dönemindeki fikirlerinin yetersiz olduğunu fark etmesi, cinsel deneyimler ve romantik ilişkilerin başlaması gibi stresli deneyimlerin neden olabildiği belirtilmektedir (Yavuzer, 1984; Santrock, 2014).

Karşı cinsle ilişki gencin kendini, vücudunu tanınması ile birlikte çok daha önemli hale gelir. Karşı cins ile oluşan duygusal çekim bu dönemde baskın hale gelir. İlkokulda görülen kız ve erkeklerin ayrı oyunlar oynadığı dönemler artık sona ermiştir. Karşı cins ile ilişki kurmak oldukça önemli hale gelir. Reddedildiği durumda da büyük bir çöküntü yaşar.

Yalnız kalmak istediği zamanlar çoğunluktadır. Yalnız kalabileceği bir alanda ergen saatlerce hayaller kurarak vaktini geçirebilir. Yetişkinlikle ocukluk arasında bir dönem olduğundan toplumun ya da ailesinin kendisinden tam olarak nasıl bir beklentisi olduğunu kavramakta zorlanır. Özellikle lise öğrenimini devam ettirmekte olan ergenlerin niversite hayatının yaklaşması ile birlikte meslek seçimi yapmaları gerekmektedir. Kendilerinden beklenen roller olduğunu fark ederler.

zgrlk isteği vardır ancak ihtiyaçlarını giderebilmek için anne babasının desteğine ihtiyaç duyarken tam anlamıyla bir özgürlük duygusu yaşaması da mümkün olmaz.

1.3.3.Bilişsel Değişimler

On bir yařından sonra bařlayan ve mantıksal dūřnmenin yetiřkinler düzeyine eriřtiėi bu döneme 'Formel İřlemsel Dönem' denir (Yavuzer, 1984: 283).

Soyut iřlemler dönemi olan bu dönem 11 yařından yetiřkinliėe kadar sürer. Ergen bir yetiřkin gibi dūřnmeye bařlar. Ergenin ve çocuėun dūřnce süreçlerindeki en önemli fark, çocuėun dūřncesinin somut gerçeėe daha yakından baėlı olmasıdır (Ahioėlu, 2011: 6). Ergen bu dönemde artık daha soyut dūřnebilmeye bařlar. İyi-kötü, kural-kuralsızlık, hayatın anlamı,

aşk gibi soyut kavramlar hakkında fikir yürütmeye çalışır ve hayatının yönünü belirlemek ister.

Bu evredeki çocuklar bir problemle karşılaştıklarında, öncelikle bu problemle ilgili gerçek ya da olası durumları içeren hipotezler oluşturmaktadır (Ahioğlu, 2011: 6).

Piaget'ye göre, hipotetik tümdengelimsel düşünme, ayrıca birçok ergende *naif idealizm* olarak adlandırdığı bir bakış açısına da yol açmaktadır (Piaget ve Inhelder, 1969 Akt. Bee ve Boyd, 2009: 346). Genç bu bakış açısı ile gerçek dünya ile tasarladığı ideal dünyayı karşılaştırır ve sonunda tasarladığı ideal dünyayı gerçek dünyada bulamayınca hayal kırıklığı yaşayabilir. Bee ve Boyd (2009: 346), 'Bunun sonucunda da bazı ergenlerde bu dünyanın yarattığı hoşnutsuzluk o denli büyük olur ki onu değiştirmeye karar verirler.' demiştir.

Santrock (2014), 10-12 yaşlarındaki bireylerin artık sadece doğrudan gözlemleyebildikleri davranışların değil, olumsuz koşullardaki insanların da olumsuz durumlarıyla, sorunlarıyla ilgilenebildiklerine değinmiştir. Yani bu yaşlardan itibaren birey artık empati kurabilmeye başlar. Ancak elbette ki bu yaşlarda bu kazanımın gerçekleştirilebileceği bir bilişsel düzeye gelmiş olmak empati becerisi kazanmada yeterli değildir.

Sloutsky (1997) yetiştirme yurdunda kalan ve ailesiyle birlikte yaşayan çocuklar üzerinde yaptığı çalışma sonucunda yetiştirme yurdunda kalan çocukların sosyal ilişkilerde sıkıntı yaşadıkları dolayısıyla empati ve paylaşım duygularının daha az olduğunu belirtmiştir (Akt., Aral ve diğ., 2006: 14).

1.4.Ergenlik Döneminde Karşılaşılan Sorunlar ve İhtiyaçlar

Gelişim yaşam boyu sürer ve her evrede gerçekleştirilmesi beklenen gelişim görevleri bulunur. Bir önceki dönemde gerçekleştirilemeyen görev sonraki döneme geçildiğinde sorunlar yaşanmasına sebep olur. Kuramsal olarak evrelerin şu özellikleri taşıdığı kabul edilmektedir: 1) Evreler genel sorunları betimler. Bir evre, evreye özgü genel özellikleri ve sorunları vurgular. 2) Evreler davranıştaki nitelik farklılıklarını dile getirirler. Bir evredeki davranışın kendine özgü nitelikleri vardır. 3) Evreler değişmez bir sıra içinde izler. 4) Evreler bütün kültürler için evrenseldir (W.C. Crain, 1986 Akt., Onur, 2007: 21).

Bir ergenin ergenlik dönemine özgü olarak gerçekleştirilmesi beklenen görevler vardır. Şenol (2006), bu görevleri bedensel özelliklerini kabul etmek ve onları iyi bir işlevde tutmak, toplumda erkek ya da kadın rolünü kazanmak, her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun

ilişkiler kurmak, anne baba ve diğer yetişkinlerle olan çatışmaların halledilmesi ve duygusal bağımsızlığını kazanmak, bir mesleğe hazırlanmak, ekonomik özgürlüğünü kazanmak, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmak, toplumsal bakımdan sorumluluk gerektiren davranışları istemek ve bunları gerçekleştirmek, davranışlara yön veren değerlerin olması, bir ahlak sistemi kazanmak ve kendine ait bir görüş-ideal geliştirmek olarak belirtmiştir.

Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre ise 13-18 yaş 'kimliğe karşı rol karmaşası' na denk gelmektedir. Kimliğe karşı rol karmaşasının yaşandığı dönemde kişinin başarması beklenen görev kişilik kazanmadır. Eğer bu sorunun yanıtı verilemezse rol karmaşası yaşanabilir. Erikson, 'kimlik bunalımı ile kimlik karmaşası kavramları farklı kavramlardır.' der. Her gencin, ergenin kendini keşfetmek için verdiği çaba, kimlik bunalımıdır. Aslında kimlik bunalımı her gençte yaşanır. Kimlik karmaşası ise ruhsal çökkünlük ya da aşırı taşkınlık, anti sosyal davranışlar biçiminde ortaya çıkar ve tedavi edilmelidir. Ergenlikte yaşanan en önemli sorun kimlik karmaşasıdır denmektedir.

Önceki gelişim dönemlerinde meydana gelen sorunlar ya da önceki dönemde gerçekleştirilmesi beklenenlerin gerçekleştirilememiş olması, bireyin sonraki dönemlerde de sorun yaşamasına neden olur. Freud' un söylemi ile kişi fiksasyona uğrar, yani bir dönemde saplanıp kalır. Bu durum korunmaya muhtaç çocuklar için ele alınacak olursa uyaran yoksunluğu başta olmak üzere yurttan yaşayan çocuklar bebekliklerinden itibaren pek çok sorun yaşamaktadırlar. Bu sorunlar ya da yaşadıkları sorunların sonuçları çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine has görevleri gerçekleştirebilmesine engel olabilmektedir. Bu nedenle bu çocukların yaşadıkları sorunların kronikleşebildiği söylenebilir.

Ergenlik döneminde psikolojik gelişim anlamında kişinin cevaplaması gereken en önemli soru 'Ben Kimim?' sorusudur. Bu soru kişinin hayatını doğrudan etkiler. Kişiliğin gelişiminin de olduğu bu dönemde ergen kendini bulmaya çalışmaktadır. Sadece ergenlik döneminde genç bugüne kadar ne yaptığının ve ne olduğunun farkına varmakta ve bundan sonraki hayatının kaderini tayin edebilmektedir. Kendini tanımaya çalıştığı, ben kimim sorusunu yanıtlamaya çalıştığı bu dönemin ergenin geleceği için karar vermesi gereken bir dönem olması da kaygıya neden olmaktadır.

Bir gencin yetişkin sınıfında yer alması, yetişkin sorumluluklarını taşıması ve yaşına ait rollerini oynamaması onun yetişme koşullarına, zekasına, çevresindeki bireylerle kurduğu ilişkiye bağlıdır (Kulaksızoğlu, 2001: 33). Kurumlarda kalan gençlerde bu sorumlulukların

edinilmesi zorlaşmaktadır. Alışveriş yapma, ev içinde sorumluluk alma gibi günlük aktivitelerde dahi çocuklar beceri kazanamayabilmektedirler. Kuruluştaki ilgili personeller tüm işleri çocuklar için yapmaktadır ve gencin toplumsal yaşama hazırlanması, özerk olması çok daha zor hale gelebilmektedir. Bu nedenle kuruluş bakımındaki çocukların yaşamlarına ilişkin günlük aktivitelere yönelik görevler verilmesi oldukça önemlidir. Cılga (1989) yapmış olduğu araştırmada, aile yanında kalan gençlerle yetiştirme yurdunda kalan gençlerin yetiştirilme biçimlerine ilişkin görüşlerini karşılaştırmış ve yurttaki kalan gençlerin disipline dayalı bir anlayışla; ailede kalan gençlerin ise daha hoşgörülü ve serbest bir anlayışla yetiştirildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu açıdan da ailede kalan çocukların daha özerk oldukları söylenebilir.

Ergenin toplumda oynayacağı roller için en önemli öğrenme yollarından biri özdeşim kurmadır. Ancak kuruluş personelinin sürekli olarak değişmesi gibi faktörler çocuğun özdeşim kurmasını engelleyebilmektedir. Bu değişim güven ilişkisinin de kurulamamasına yol açmaktadır. Çocuk toplumsal yaşamda oldukça önemli olan sosyal destek mekanizmalarından yoksun büyümektedir. Bu da olumlu bir benlik geliştirebilmesinde eksiklerle başlamasına neden olmaktadır.

Güçlü, kuvvetli bir babayla kendini özdeş tutması çocuk için önemli bir güven kaynağıdır. Çocuk, özdeşleşme yoluyla modelden kendine yeterli düzeyde güç aktarmaktadır. Öte yandan kendini yetersiz bir modelle özdeşleştiren çocuk, örnek aldığı modelin istenmeyen özelliklerini fark ettiğinden, endişeli ve güvensizdir (Yavuzer, 1994: 116). Bu durum çocuğun benliğinde olumsuz bir algıya yol açar.

Değişimlerin meydana geldiği bu ‘fırtınalı’ dönemde ergen, pek çok sorunla başa çıkmaya çalışmaktadır. Ergenlik dönemine has genel kaygı ve sorunlar olduğu belirtilebilir.

Araştırmalarda edinilen ortak sonuca göre, gençler en çok gelecekte ne yapacakları konusunu sorun etmektedirler. Yurttaki kalan gençler arasında, geleceğe güvenle bakanların önem kazanmasına karşılık geleceğe korkuyla bakanlar, geleceğini belirsiz olarak görenler ve geleceğini hiç düşünmeyenler çoğunluktadır (Cılga, 1989: 201).

Gençlerde sorunların yoğunlaştığı ikinci alan boş zamanları değerlendirmekteki güçlüklerle ilgilidir (Kulaksızoğlu, 2001: 73).

Ergenlerin sorunlarının yoğunlaştığı bir diğer alan kişisel ve psikolojik ilişkiler alanıdır. Ergenlerin çevrelerinde olanları yorumlarken duygusal davrandığı ve sahip olduğu değerlerin

birbirleri ile çelişkili ve tutarsız olduğuna işaret edilmektedir (Kılıcı, 1980 Akt: Kulaksızozoğlu, 2001: 78).

Ergenlerin bu dönemde yaşadıkları önemli bir sorun alanı da benlik saygısı konusudur. Benlik kavramı insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır. Benlik saygısı ise kişinin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Benlik kavramının çarpıtıldığı durumlarda benlik saygısı da gerçekçi olmaz (Yrkoğlu, 2000: 105). Anne karnından itibaren başlayan benlik saygısı en basitiyle kişinin kendini tamamı ile sevmesi, kabul etmesidir. Beden imgesinin kabul edilmesi olumlu bir benlik algısı geliştirilebilmesinde oldukça etkilidir. Olumlu bir benlik saygısı geliştirilebilmesinde için beden imgesinin kabul etkilidir.

Benlik saygısı, ergenlik dönemi için oldukça önemlidir çünkü benlik saygısı bebeklikten gelir, ergenlikte oturur. Elbette ki gelişimin yaşam boyu sürmesi gibi benlik saygısının tüm dönemlerde aynı düzeyde kalacağı da iddia edilemez. Benlik saygısı zamanla gelişir, başka insanların düşünce ve davranışlarından etkilenererek oluşur. Her insanın daha iyiye yönelme konusunda potansiyeli olduğu kabul edilmelidir. Kişinin benlik saygısının da değişmeye duyarlı olduğu kabul edilmektedir.

Benlik saygısı yüksek olan ergenlerin kendilerine olan güvenleri artmakta, kendi geleceklerini daha iyi belirleyebilmekte, sorunlarıyla daha etkin baş edebilmekte ve sorunlarının çözümünde daha başarılı olabilmektedirler (Bulut,1995; Butler ve Gasson, 2005; Cılga, 1994 Akt., etin ve avuşoğlu, 2009: 138).

1.4.1.Arkadaş evresi

Arkadaşlık ya da yaşıt/akran ilişkileri aynı zamanda ergen için yeni bir gelişim görevine karşılık gelir: “Aynı yastan ve her iki cinsten başkaları ile yeni ve daha olgun ilişkiler kurmak.”(Dinçel, 2006: 58).

Ergenler her ne kadar topluma, kurallara karşı koyan, sistemi eleştiren bir tutuma sahip olsa da çevresi tarafından kabul görmeyi de bir o kadar önemsemektedir. Onaylanmayı en çok nemstedikleri grup ise akranlarıdır. Bir gruba dahil olmak ve o grupça onaylanmak ister. Bu doğrultuda ergenin bu gelişim görevini yerine getirmesi farkında olmasa da ergen için oldukça önemli hale gelmiştir.

Ergen gruba dahil olmak isterken grup tarafından da kabul görmek ister. Oluşturduğu ya da mevcut akran çevresi aracılığıyla da ben kimim sorusunu yanıtlamaya çalışmaktadır. Bu sorunun yanıtını bulmada ergenler için akranları önemli bir aynadır. Akranları ile kuracağı ilişki kendilik algısına da ilişkinin niteliğine göre olumlu ya da olumsuz olarak yansır. Arkadaşlık ilişkileri sayesinde genç kendi davranışlarını da sorgulama fırsatı bulur. Özellikle yakın arkadaşlıklar ergenin kendisini tanımada önemlidir. Eleştiriler aile ortamında değil de bu tür arkadaşlık çerçevesi içinde olduğunda daha az kırıcı, yaralayıcı ve de kabul edilebilir olurlar. Bu da gence kendisinin olumsuz yönlerini fark edebilme ve değiştirebilme olanağını verir (Söylemezoğlu, 2013: 95).

Akranların tutumları şekillendiren önemli bir etken olmasının nedeni, insanların sevdikleri ve kolay ilişki kurdukları kişileri 'otorite' olarak görme eğiliminde olmalarıdır (Morgan, 1981: 375).

Bireyler kabul edilme ihtiyacı ile kendisi ile en çok benzerlik kurdukları kişilerle yakınlık kurma eğilimindedirler. Kabul edilme ihtiyacının oldukça önemli olduğu ergenlik döneminde ergen, kendisine benzer kişi ya da gruplarla yakınlık kurabileceği gibi, sırf grup ya da kişilerce kabul edilebilmek için olumsuz kişi ya da gruplara benzeme eğilimi gösterebilir. Bu açıdan ergenin ilişki kuracağı akran ya da akran grubunun niteliği oldukça önemlidir.

'Bireyin davranışlarını, grup üyelerinin tamamının ya da bir kısmının istek ve beklentileri doğrultusunda değiştirmesi' olayına, uyma davranışı denilmektedir. Kimi zaman bireysel beklentiler grubun beklentisi ile uyuşmayabilir, ancak birey, yanlış olduğunu bile bile grubun değerlerine uyabilir. Bu durum gruba itaat olarak ifade edilmektedir (Bulut ve Polat, 2015: 109).

Ergenin zarar görebileceği gruplara dahil olma eğiliminde kişiliği de etkilidir ancak bu noktada da yine anne baba ile kurulan ilişkinin de oldukça önemli olduğu literatürde belirtilmektedir. Yaban (2010) yapmış olduğu araştırmasında, babadan algılanan desteğin erkek ergenlerin olumsuz arkadaşlıkları üzerinde koruyucu bir rolü olduğunu saptamıştır.

Literatürde ergenlerin yaşları ilerledikçe arkadaşları ile daha yakın arkadaşlık ilişkileri kurduğu belirtilmektedir. Buna göre ergenlerin yaşları ilerledikçe, ilk bağlanma figürleri olan ebeveynlerinden uzaklaştıkları ve bağlanma ihtiyaçlarını karşılamak için arkadaşlarına daha çok yöneldikleri söylenebilir (Kola, 2013). Ergenin akranları ile ilişkilerinin önemli hale gelmesi ile akranlarına ebeveynlerinden daha çok yönelmesi anlaşılabilir ancak belirtildiği

üzere ergenlerin olumlu arkadaşlık ilişkileri kurabilmesinde ebeveynlerinin desteğini hissetmesi oldukça önemlidir.

Aracı (2013) araştırmasında, ergenin anne-baba ve arkadaşlara yönelik bağlanması arttıkça saldırganlık düzeyinin azaldığını saptamıştır. Bu açıdan ergenlerin akranlarına ve ebeveynlerine güvenli bağlanması olumsuz davranışlar geliştirme açısından ergen için koruyucu bir etken yarattığı söylenebilir.

Ergenin karşı cinsle kuracağı ilişkiler de oldukça önemlidir. Ergen görünümünü oldukça önemsemeye başlamıştır ve beğenilme isteği vardır. Bu anlamda karşı cins tarafından ilgi görmek, beğenilmek ergenin kendine yönelik algısına yansır. Karşı cinsle kurduğu ilişkiler aracılığı ile ergen duygusal ilişkide erkek ya da kız olarak rollerini de tanıyabilme ve sorgulayabilme fırsatı bulur.

1.4.2. Aile ile İlişkiler

Toplumsal yaşamın en küçük ve en önemli birimi olan aile içindeki yaşam toplumsal yaşamın bir provası gibidir. Ailede gerçekleşen sosyalleşme temel olup, bireyin daha sonra diğer gruplar içinde öğrendikleri bu temele göre biçimlenir (Taşdemir, 2009: 617). Aile yaşamı ile toplumsal yaşam arasında büyük farklılıklarla karşılaşan çocuk toplumsal yaşam için hazırlıksız olduğunu hisseder. Aile ortamından uzak büyüyen çocuklar bu anlamda belki de kendilerini toplumsal yaşam için en fazla hazırlıksız hissedecek gruptur. Çocuğun yaşadığı bu boşluğu meslek elemanları bu çocuklarla çalıştıkları kurumlarda doldurmaya çalışsa da aile ortamı kadar yarar sağlayabilmesi mümkün değildir. Kurum içerisindeki roller ile aile içindeki roller farklıdır.

Maccoby (1984), çocuğun sosyalleşmesine etki eden birçok faktör içinde, en önemli faktörün aile olduğunu belirtmektedir (Akt., Erkan, 2002: 27). Aile tutumları bireylerin kişilik oluşumunda etkilidir. Ana-babanın, çocuğunun sosyalleşmesi için kullandığı yöntemler, seçtiği ödül ve cezalar, öğretme biçimleri, aktarmaya çalıştığı değerler çocukların ilgileriyle, sosyal becerileriyle birbirlerinden farklı kişilikler geliştirmesine neden olur (Erkan, 2002: 27). Kendisi iyi uyum yapmış, çocuklarını seven ve sayan ana-babalar, onlara kendini değerli bulma (self-worth) ve kendine güvenme (self-confidence) duygularını verebilirler. Sevgi ve övgüleriyle çocuklarının, istenilen, sevilen kişiler oldukları duygu ve inancını edinmelerinde yardımcı olurlar (Morgan, 1981: 323). Ancak çoğunlukla bunun tersi bir durum olduğu, ebeveynlerin olumsuz yaşantılarını çocuklarına yansıttığı görülmektedir.

Bahçivan Saydam ve Gençöz (2005) araştırmalarında İstanbul'da 180 Anadolu Lisesi öğrencisinden verilerini toplamış olup araştırma sonucunda, ailenin problem çözme işlevlerinde yetersiz kalmasının ergenin yıkıcı davranışları üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Ailede davranış kontrolünde yaşanan problem ergenin saldırgan davranışları ve sosyal sorunları üzerinde etkili olup; ailede yetersiz problem çözme becerisi ve davranış kontrolünün ergenin çevresi ile kurduğu ilişkilere yansıdığı görülmüştür.

Ergenlikte aile ile olan ilişkiler ergenlik döneminde yaşadığı sorunları atlatabilmesinde oldukça etkilidir. Bu dönemde sağlıklı aile ilişkileri içerisinde bulunma bir ergen için ergenlik döneminin sorunları ile baş etmede kolaylaştırıcı olacaktır. Sağlıklı aile içerisinde dahi dönemin getirdiği duygusallıkla anlaşılmadığını, ailesinin kendisini anlayamadığını düşünebilecek olan ergen için sorunların yaşandığı, olumsuz aile tutum ve yaşantılarının bulunduğu bir ailede olmak ergenlik döneminin çok daha buhranlı bir şekilde geçirilmesine neden olabilecektir. Kimlik gelişiminin en önemli dönemlerinden olan ergenlik döneminde yaşanan olumsuzluklar ergenin yetişkinlik dönemindeki kişilik yapısına ve dolayısıyla yaşamına etki edecektir. Kalyancıoğlu ve Kutlu (2010) araştırmalarında, uyum düzeyi düşük olan ergenlerin, ailelerini işlevlerini yerine getirme bakımından sağlıklı olarak algıladığını, uyum düzeyi düşük olmayan öğrencilerin ise; sağlıklı olarak algıladığını saptamışlardır. Bu noktada sağlıklı bir ailede olan ergenlerin uyum düzeylerinin de daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şirvanlı Özen ve Aktan (2006), araştırmalarında erkek ergenlerde ailede güvenli bağlanma ile hem zorbalığa maruz kalma hem de zorbalık gösterme arasında olumsuz yönde, anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır. Aile ile güvenli bağlanabilmiş ve sonraki süreçte de olumlu ilişkiler geliştirmiş ergen desteğe ihtiyacı olduğunda yine ailesi ile sorunlarını paylaşabilecektir. Aksi durumda ergen evde, ailede gördüğü olumsuz baş etme yöntemlerini sosyal yaşantısında da kullanacaktır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yapılmış olan Türkiye Ergen Profili araştırmasında ergenlerin en çok destek aldıkları kişinin anneleri olduğu ve en çok çatıştıkları kişinin de yine anneleri olduğu anlaşılmıştır (Turğut, 2013).

Ergenin ailesi ile kuracağı ilişkilerde önemli olan anne baba tutumları; ergenin vücudundaki değişimleri algılayışı, sorunlarını çözümü gibi tüm süreçte oldukça etkilidir. Kabul görme ihtiyacının olduğu bu dönemde yargılayan, suçlayan ebeveynlere sahip olan bir ergen için olumlu bir benlik geliştirebilmek zor olacaktır.

Gözcü Yavaş (2012) araştırmasında, ergen gözüyle anne baba ilişkilerini değerlendirmiştir. Araştırmasında, ergenlerin çoğunluğu anne babası ile yaşamaktan mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Ergenin, özgürlük arayışında ve neredeyse her konuda ebeveyni ile çatışma düşüncesinde olmasına karşın kesinlikle bir aileye de ihtiyacı vardır. Araştırmada da ergenler aileleri ile yaşamaktan mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Fakat elbette ki bu düşünceye sahip olmalarında içinde bulunulan ailelerin özellikleri de etkilidir. Yine aynı araştırmada, kızların hoş görüsüzlük, serbest bırakılma, giyim kuşam konusunda erkeklerden daha fazla, ana babalarla anlaşmazlık yaşadığı belirtilmiştir. İçinde bulunulan toplumun bakış açısı, tutumları da ergen-aile ilişkisinde etkili olmaktadır.

1.4.3. Riskli Davranışlar

1.4.3.1. Suça Yönelme

Ergenlik dönemindeki bireylerin karşı karşıya kaldıkları önemli risklerden biri suça yönelmedir. Bu konuda yapılan çalışmalar ergenin suça yönelmesinin nedenlerinin çok boyutlu olduğunu göstermektedir.

Acar ve Baykara Acar (2009: 443) da çocuklarda suça sürüklenmenin, mikro düzeyde çocuk ve aileyi, mezzo düzeyde okul yaşamı, akran grubu, çalışma yaşamı, boş zaman olanaklarını, makro düzeyde ise; ülkenin sosyal ve ekonomik politikalarını, sosyal refah ağını, toplumun sosyal ve kültürel yapısını, göçleri ve medyayı içerdiğini ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi çocukların ve ergenlerin suça yönelme davranışının altında pek çok neden bir arada bulunmaktadır. Ancak, Baykara Acar ve Gökçearslan Çifci (2011: 51) bu nedenler arasında en önemli olanlarının aile ile ilgili risk faktörleri ve madde bağımlılığı olduğunu ifade etmişlerdir. Yazarlara göre, yanlış ebeveyn tutumları, istismar-ihmal, ailede suç geçmişinin olması, ailedeki ekonomik sorunlar çocuğun suça yönelmesinde birinci sırada yer alan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar da bu görüşü destekler niteliktedir. Örneğin; Öntaş ve Akşit (2006)'ın suça sürüklenmiş çocuklara yönelik yapmış oldukları araştırmada yaşları 14-18 arasında değişen çocukların suça yönelme nedenlerine ilişkin verdikleri yanıtlar; aile, ekonomik sorunlar, oturulan semt, arkadaş grubu iş yeri koşulları ve madde suistimali olarak sınıflandırılmıştır. Baykara Acar (2004) da araştırmasında görüşülen çocukların benzer şekilde, 'olumsuz iletişim etkileşiminin var olduğu aile', 'suça yönelmede olumsuz özelliklere sahip ev ve çevre koşulları', 'yoksulluk, küçük yaşta çalışmak zorunda kalma gibi çocuklukta yaşanan zorluklar', 'çalışma yaşamına

başlamış olma', 'kötü arkadaşlık' etkileri gibi etkenlerden bahsettiklerini belirtmiştir. Araştırmada, (Baykara Acar, 2004: 184), 'görüşülen çocukların suç öncesi yaşamlarında ruhsal problemlerinin ve öfke problemlerinin olduğunu' da belirtilmiştir.

Köknel (2005) de ülkemizde 15-24 yaş grupları arasında bulunan gençlerin suç işleme riskinin yüksek olduğunu, en çok suç işleyenlerin bu yaş dilimleri içinde bulunduğunu ifade etmektedir. Buradan hareketle ergenlik döneminde bulunan bireylerin suç işleme riski ile karşı karşıya olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Ergenlik döneminde suça yönelme davranışının ciddi bir sorun oluşturmasının temelinde yukarıda sıralanan nedenlerin yanı sıra ergenlik döneminin kendine has özelliklerinin olduğu belirtilebilir.

Ergen, toplumsal kabul görmek ister ancak bir yandan kendi görüşlerini de kabul ettirme ihtiyacı içindedir. Bu durum, içinde bulunduğu toplumun kurallarını, sistemi eleştirmesi ile birlikte değiştirme isteğini de ortaya çıkarır. Bu istek çocuğun içine dahil olduğu gruplara göre suça yönelme davranışına da neden olabilir.

Ergenin çabuk öfkelenme ve patlama davranışı da suç teşkil edebilecek bir eyleme yol açacak davranışı ortaya çıkarabilir.

Aile içi şiddet mağduru olan çocukların ileride şiddet uygulama potansiyeli diğer çocuklara göre daha yüksek olmaktadır. Araştırmalara göre şiddet mağduru çocukların şiddet uygulama potansiyelleri daha yüksek ve özgüvenleri daha düşüktür. Suçun öğrenilen bir davranış olması bu döngüde etkili olmaktadır. Şiddet ile ilgili bir başka boyut akran şiddetidir. Kendisine şiddet uygulayana gücü yetmeyen çocuk yaşadığı durumu gücünün yettiği bir başka çocuğa yansıtabilmektedir.

Çocukların suça sürüklenmesinde önem teşkil eden aile tutumları, yoksulluk ve arkadaş çevresi gibi belirtilen tüm etmenler koruma altındaki ergenlerin kurum bakımına alınma gerekçeleri ile de ilişkili olduğundan kurum bakımındaki ergenler suça sürüklenme açısından riskli olarak nitelendirilebilecek bir gruptur. Ergenlik döneminin çalkantılı duygu durumu da bu durumu daha riskli bir hale getirmektedir. Ekonomik yetersizlik, ihmal, istismar gerekçeleri ile kurum bakımına alınmış olan çocuk ya da ergen aile yoksunluğu yaşamaktadır ve koruma altına alınma gerekçesinin niteliği ile ilişkili olarak da yine suça sürüklenmede risk oluşturabilen ruhsal ve duygusal sorunlar yaşayabilmektedirler. Ancak diğer bir yandan çocuğun korunmasını amaç edinen bu kurumlar çocukların zarar gördüğü ya da görebileceği,

çocuk açısından risk oluşturabilecek aile veya çevreden de uzak olmasını sağladığından ve rehabilitasyonunu amaçladığından çocukların suça sürüklenmesinde önleyici olarak da nitelendirilebilir.

1.4.3.2. İntihar

İntihar, bireyin açık veya örtük ölüm niyetiyle kendine uyguladığı, ölümle sonuçlanan yıkıcı eylemdir. Kendine zarar verici bu davranış ölümle sonuçlanmadığında ise intihar girişimi olarak adlandırılmaktadır (Bridge, Goldstein , Brent, 2006 Akt., Ünlü, Aksoy ve Ersan, 2014: 177).

İntiharın dinamiğini anlamak açısından yedi intihar tipi tanımlamıştır. Aşağıda bu yedi tipten bahsedilmektedir (Davis ve Brock, 2002 Akt., Siyez, 2006a: 413-414).

- 1- Psikoz veya kişiliğin bütünleşmemesi: Kişi, kendini öldürmesiyle ilgili işitsel halüsinasyonlar duyar.
- 2- Kendine yönelik cinayet: Bu tür intiharlar da bir başka kişiye karşı çok yoğun öfke vardır. Bazı nedenlerden dolayı bu öfke dışarıya vurulamaz ve kişi öfkeyi kendisine döndürür. Sembolik olarak karşısındaki kişiyi öldüreceğini düşünür.
- 3- Gerçek ya da hayali terk edilme için intikam: Reddetmekle veya terk etmekle etrafını korkutan genç, intiharı bir güç gösterisi olarak kullanır.
- 4- Şantaj ya da kendi çıkarına kullanma: Bu tip intiharda, kişi intiharı korkutma aracı olarak kullanır. “Eğer bana daha iyi davranmazsan sonra çok üzülürsün”. İntiharın sık sık konuşulduğu ailelerde bu ve bir önceki tip intihar daha sık karşımıza çıkabilmektedir.
- 5- Sevilen ya da kaybedilen nesnelere yeniden kavuşma: Ölen ebeveyn/ büyükanne-baba ile yeniden bir araya gelmenin yolu olarak kabul edilir.
- 6- Affedilmez Günahların Telafisi: Suçluluk ve kötülük duygularından kurtulmanın tek yolu olarak intihar görülür.
- 7- Yardım için ağlamak (Crying for help): Problemin altından yatan neden ne olursa olsun genç bir problemi olduğunu farkındadır ve bu problemiyle başa çıkmak için intihar yolunu seçer.

TÜİK, 2014 yılı intihar istatistiklerine bakıldığında en yüksek intihar oranının yaşlı nüfustan sonra 15-19 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Ergenlik dönemindeki davranışlar daha çok dürtüsel (impulsive) ve iletişim kurma biçimine dayalı (communicative) bir eylem olarak karakterize edilmektedir (Goldsmith ve diğ., 2002:40-42 Akt., Alptekin ve Duyan, 2012: 51).

İntihar pek çok olay sonucunda oluşan bir süreçtir. İntihar davranışına bütünleyici yaklaşımda hedef sistemler, çocuk/ ergen, aile, okul, arkadaş çevresi, sağlık/ruh sağlığı sistemi ve toplumdur (Turgay,1989: 974).

Suisidal olmayan kendine zarar verme davranışı, önceki intihar girişimi, ruhsal bozukluklar, kişilik bozuklukları, dürtüsel agresyon, umutsuzluk, ailede depresyon ve intihar öyküsü, ebeveyn kaybı ya da boşanma, aile sorunları, fiziksel ve/veya cinsel istismar, sosyal desteğin azlığı, çevre tarafından onaylanmayan homoseksüalite intihar için risk faktörleri arasında yer almaktadır (Dodig-Curković , Curković , Radić , Degmecić , Fileković, 2010; Cash, 2009 Akt., Ünlü, Aksoy ve Ersan: 2014: 181).

İntiharda genetik etmenlerin de etkili olduğu belirtilmektedir. Çocuk ve ergende intihar ve intihar girişimi üzerinde yapılan çalışmalarda intihar davranışı ile diğer aile özellikleri arasında sistematik bir etkileşim olduğu gösterilmiştir. Ailede ruhsal hastalık, ailede intihar öyküsü, aile içi uyuşmazlık, ayrılma ve boşanma ile çocuk ve ergenin kendine zarar verici davranışı arasında güçlü ilişkiler vardır (Turgay, 1989: 974).

İntihara eğilimli kişiler genellikle büyük oranda aile psikopatolojisi, çocuğa kötü muamele ve/veya ailede dengesizlik gibi durumların bir şekilde birleşmesinden oluşan bir geçmişe sahiptir (Molnar ve diğ., 2001 Akt., Butcher ve diğ., 2013: 497). Girişime en sık yol açan neden ana baba ile sorundur (Dilsiz ve Dilsiz, 1993: 125).

Ergenlik döneminde bir anlık öfke ile düşünmeden davranma intihara sebep olabilir. Ergenlik dönemine giriş ile şiddetlenen depresyonda, intihar düşünceleri artmaktadır. Ancak ergenlerde intihar düşüncesinin depresyon dışı durumlarda da görülebileceği unutulmamalıdır; ailede depresyon olması, umutsuzluk ve süregelen bedensel hastalığı varlığında, arkadaş grubu, karşı cinsiyet ya da ailesi tarafından reddedilme, küçük düşürülme, başarısızlık gibi yaşam olaylarına bağlı ani intihar girişimleri olabilmektedir (Şenol, 2006: 181).

1.4.3.3.Kaygı ve Depresyon

Kaygı gelecekteki olası bir tehlike hakkında duyulan genel endişedir; korku da o anda kendini gösteren bir tehlikeye verilen bir alarm tepkisidir (Butcher, 2013: 330).

Duruma bağlı olarak ortaya çıkan ‘durumluk kaygı’ her insanda görülebilir ve geçicidir. Ancak kaygı yoğun bir şekilde yaşandığı ve sürekli hale geldiği durumda bireyin yaşantısında olumsuz etki ve sonuçlara neden olabilir.

Yaş kaygıyı belirleyen önemli bir etmendir. Kaygının en yoğun yaşandığı yıllar ise doğumdan sonraki iki yıl ve ergenlik yıllarıdır (Alisinanoğlu ve Uluğtaş,2000 Akt., Özyürek ve Demiray, 2010: 248). Ergenlik dönemi, yaşanan değişimler nedeniyle kaygıya yol açan bir durumdur. Ancak kaygı durumu için çevresel etmenlerin etkisi göz önüne alındığında sağlıklı ilişkilere ve olumlu tutuma sahip, kaygı düzeyi düşük bir ailede yaşayan ergen bu dönemi daha kolay atlatacaktır. Bunun yanında aileden ayrı olma kaygı düzeyinde etkili olabilmektedir.

Ailede ölüm olayını yaşayan çocukların durumluk ve sürekli kaygılarının daha yüksek olduğu, ölüm olayını yaşayan ve yaşamayan çocukların sürekli kaygı ve depresyon puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu; babasını kaybeden çocukların sürekli kaygılarının annesini kaybeden çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Aral, 2000: 26,29 Akt., Özyürek ve Demiray, 2010: 248).

Kendisine güvenilmeyen bir ortamda bulunmak da çocuk için kaygı yaratır. L. Cole (1970)’ün on binden fazla lise öğrencisinin katılmış olduğu araştırmasında öğrencilerin %25’inden çoğunun belirttiği kaygılar; Sağlıkla ilgili kaygılar, kişiliği ile ilgili kaygılar, aile ve evle ilgili kaygılar, toplum içindeki durumu ile ilgili kaygılar, kız-erkek arkadaşlığı ile ilgili kaygılar, din ve ahlak konularındaki kaygılar, okulla ilgili kaygılar, meslek seçimi ile ilgili kaygılar olarak belirlenmiştir (Akt., Yörükoğlu, 2000).

Anne baba tutumları da ergenlerin duygu durumlarında etkili olabilmektedir. Ergenin ebeveynleri ile çatışma ile kendini tanıma ve özerkliğini ilan etme çabasında olduğu bu dönemde reddedici tutuma sahip bir ebeveyn ergenin duygu durumunu olumsuz biçimde etkileyebilecektir. Şireli (2012) de araştırmasında, depresyon grubundaki ergenlerin hem anne hem de babalarının algıladıkları reddedici davranışlar düzeyinin kontrol grubundakilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Dinçel (2006) yaptığı araştırmada; yaş grupları ile stres belirtileri, yaşam memnuniyeti ve geleceğe yönelik beklenti düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, yaş grupları arasında farklılık olduğunu ve 2. yaş grubunda (14-17) bulunan ergenlerin diğer yaş gruplarındaki ergenlere göre depresyon ve öfke/saldırganlık puanlarının daha yüksek olduğunu, yaşam memnuniyet düzeyinin ise daha düşük olduğunu saptamıştır.

Depresyon benlik saygısı ile de ilişkilidir. Benlik saygısı daha yüksek olan bireyin daha düşük olan bireye göre depresyon yaşama ihtimalinin daha düşük olduğu belirtilebilir.

1.4.3.4. Madde Kullanımı

Sigara, alkol ve diğer uyuşturucu maddeler kullanım oranlarına göre değerlendirildiğinde, gençler arasında en yaygın olarak sigara ve alkolün, ardından ise uyuşturucu maddelerin kullanıldığı görülmektedir (Siyez, 2006b: 119).

Alkol madde kullanım bozukluğu, DSM-IV-TR’de alkol madde kullanım bozuklukları ve alkol madde kullanımının neden olduğu bozukluklar olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmektedir. Alkol ve madde kullanım bozuklukları, bağımlılık ve kötüye kullanım olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Kötüye kullanım, henüz madde bağımlılığının gelişmediği, önceki bir asamadır (Başay, 2010: 3).

Çağdaş psikoanalitik kuramcılar; madde kullanımının regresyon yerine depresyon, utanç ve öfke gibi güçlü duygudurumlarına karşı uyum ve savunma amacına hizmet ettiğini ve özyıkımcı dürtülerin fazlalığından çok, özkoruyucu yöntemlerin yetersiz olmasından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir (Millman, 1986; Gabbard, 1990 Akt., Özden ve diğ., 1996: 38).

Madde bağımlılarının erken gelişimsel bozukluklardan kaynaklanan önemli eksiklikler gösterdikleri ve bu kişilerin ebeveynlerini içselleştirmede de çeşitli aksaklıklar yaşadıkları düşünülmüştür. Sonuç olarak madde bağımlısı kişiler, kendilerini sakinleştirmekte, dürtü kontrolünü ve benlik saygısını düzenlemekte güçlük çekmektedir (Başay, 2010: 4).

Ergenlikte madde kullanımının ilk öncülü çocuğun anne-babası ile olan ilişkisidir. Bu karşılıklı bağlanma, destek ve kontrol değişkenlerinden oluşur. İkincisi ergenin kişiliğidir (Gürçay, 2008: 45).

Toplumsal normların ve değerlerin kabulü sosyal eleştirinin düşük olduğunu; diğer insanlarla ilişki kurabilme ve bireyin yaşamının anlamlı ve amaçlı olması ise yabancılaşmanın düşük

olduğunu göstermektedir; dolayısıyla bu iki değişkenin problem davranışlara karşı koruyucu bir etkisi olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde benlik algısının yüksek olması da, problem davranışlar ile ilgilenme olasılığını azaltmaktadır (Siyez, 2006b: 38).

Aile parçalanması ya da aşırı serbest aile tutumu gibi çocuğun yeterince denetlenmemesini içeren tutumlar da madde kullanımına yönelmede risk faktörleridir. Madde kullanımında genetik geçişler olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ailede madde kullanımının olması genetik geçiş dışında o ortamda bulunması dolayısıyla, özdeşim kurma ve kullanıma yönelme açısından risk oluşturmaktadır.

Ergen belli bir sosyal çevre içine dahil olma ihtiyacı içindedir. Bu dahil olma, olumlu bir çevre içerisinde oluşmadığı durumda madde kullanan gençlerden oluşan bir arkadaş grubu içerisinde yer almak her ne kadar ergene zarar veriyor olsa da o gruptan kopmak genç için oldukça zor olacaktır.

Görüldüğü gibi ergenlik dönemi pek çok açıdan gelişimin olduğu bir dönemdir ancak bu gelişim dönemleri aynı zamanda pek çok riski de beraberinde getirmektedir. Bu risklerden biri de farklı nedenlerden dolayı ergenin korunma ihtiyacı içinde olmasıdır. Çalışmanın sonraki bölümlerinde korunma ihtiyacı içinde olan çocukların özelliklerine ilişkin bilgi verilecektir.

1.5.Korunma İhtiyacı İçinde Olan Çocuk Tanımı

Çocukluk dönemi, gelişimin sonraki süreçleri için çok önemli bir dönemdir. Çocukların kendilerini koruyabilmek için yeterli güçleri yoktur ve bu nedenle yasalar bu görevi devlete vermiştir. Toplum, çocukları korumak için gerektiğinde ana babaya müdahaleyi temel hak ve görev sayar. Bu hak toplumun kendini koruma ihtiyacından doğar (Koşar, 1992: 39).

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda; 'Korunma ihtiyacı olan çocuk; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, çocuk' olarak tanımlanmıştır.

'Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik' Madde 4'teki tanımlamada ve 5395 sayılı 'Çocuk Koruma Kanunu'nda ise; korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve

duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu çocuk, olarak belirtilmiştir.

1.6.Korunma İhtiyacı İçinde Olan Çocukların Koruma Altına Nedenleri

Çocukta korunmaya muhtaçlık durumunun ortaya çıkmasında etkili olası psiko-sosyal ve ekonomik açıdan farklı yaşam durumlarına bakıldığında; anne ve/veya babanın kaybı, ailede çocukların bakımının ve yetiştirilmesinin sağlanamayacağı derecede yoksulluk olması, yoksulluğun yanında anne veya babanın kronik ve prognozu iyi olmayan bir hastalığının bulunması ve evin geçiminin sağlanamaması, anne veya babanın üvey olması nedeni ile çocukların ihmal ve kötüye kullanımının söz konusu olması, anne veya babanın alkol, uyuşturucu, fuhuş gibi kötü alışkanlıklarının olması, çocuklarına karşı sağlıklı ve uygun tutum ve davranışlar sergileyememeleri, çocuk yetiştirme, bakma, sorumluluğunu alma açılarından yeterli mental ya da yaş durumlarının olmaması da çocuğun korunmaya muhtaç olmasında belirleyici psiko-sosyal ve ekonomik faktörlerdir (Özbesler, 2004: 124,125).

Şenocak (2005) korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin İstanbul Yetiştirme Yurtları kapsamında yapmış olduğu araştırma sonucunda yoksulluğun korunmaya muhtaçlık açısından önemli bir neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yoksulluğun dışında ebeveynin ölümü ya da hastalanması, boşanma ya da terk nedenleriyle çocuğun öz ailesinin devre dışı kalması ya da kentleşme ile birlikte akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin zayıflaması gibi nedenler dolayısıyla çocuğun bakımı sağlanamamakta ve kurum bakımına ihtiyaç duyulmaktadır (Yaşar, 1962. Akt., Şenocak, 2005: 103). Yoksulluk tek başına korunmaya muhtaçlık gerekçesi olarak gösterilemez. Çocuk Koruma Kanunu'nda da belirtildiği üzere çocukların aileleri yanında bakılması önceliğine dayanılarak ekonomik yetersizlik gerekçesi ile çocukların kurum bakımına alınmasından ziyade başta sosyal ve ekonomik destek olmak üzere ailenin farklı sosyal hizmet modelleri ile desteklenmesi çocuk açısından daha yararlı olacaktır.

Araştırmanın yapıldığı yetiştirme yurdundaki ergenlerin kurum bakımına alınma nedenlerine bakıldığında;

Ergenlerin aile parçalanması, ihmal, terk, istismar ve ekonomik yetersizlik gerekçeleri ile kurum bakımına alınmış oldukları görülmektedir. Kurumdaki ergenlerin çoğunun aile parçalanması gerekçesi ile kurum bakımına alınmış oldukları belirlenmiştir. Algül (2009) de yapmış olduğu araştırmasında, çocuk-ergenlerin %58,5'inin ailesinin çeşitli nedenlerle parçalanmasının, kurum bakımına alınmada en sık gerekçe olarak saptamıştır. Karatay (1996)

araştırmasında ailelerin “parçalanmış” duruma geliş sürecini incelemiş ve görüşme yaptığı anne babaların %64’ünün bir ve beş yaş arasındaki çocuklarını koruma altına verdiklerini saptamıştır (Akt., Özağı, 2007: 50,51).

Literatüre bakılığında daha önceki dönemde çocukların kurum bakımına alınma nedenlerinin daha çok ekonomik gerekçelerle ilgili olduğu görülmektedir (Cılga, 1989; Erkan, 1995). Ancak son dönemde yapılan araştırmalar bu araştırmadaki koruma altına alınma nedenini destekler niteliktedir. Ekonomik gerekçelerin yerini daha çok boşanma ile ilişkili olarak aile parçalanmasının aldığı görülmektedir. Uslu ve Özcan (2004) da araştırmalarında, çocukların en çok aile bütünlüğünün bozulması gerekçesi ile kurum bakımına alınmış olduklarını saptamıştır.

Bu araştırmanın yapıldığı kurumdaki ergenlerin koruma altına alınmasındaki aile parçalanması gerekçesinin; ebeveynlerin boşanmış olması ve çocuğun bakımını üstlenen ebeveynin cezaevine girmesi, psikolojik rahatsızlık ya da mental retarde olması ya da çalışıyor olması ve çocuğun bakımını üstlenecek bir yakının bulunmaması, aile içi şiddet temelli ise de; anne ile birlikte çocuğun sığınma talebi gibi gerekçeleri barındırdığı görülmektedir.

Az sayıda ergen de parçalanmış ailede, bakımını üstlenen ebeveyninin yabancı bir ülke vatandaşı olup sınır dışı edilmesi sebebi ile kurum bakımına alınmışlardır.

Aile parçalanması gerekçesinden sonra ergenlerin en çok ihmal gerekçesi ile kuruma gelmiş oldukları belirlenmiştir. Gerekçenin içeriğine bakıldığında, anne ve/veya babanın mental retardasyonu bulunmasının çocukların bakımını üstlenememeleri ya da çocukların ihmal edilmelerinde etkili olduğu anlaşılmıştır.

İhmalden sonra ise; terk gerekçesi ile gelmiş olan ergenler bulunmaktadır. Terk gerekçesi ile kurumda bulunan ergenlerin daha az sayıda olması çoğunlukla yuvaya alındıkları dönemde koruyucu aile, evlat edinme gibi farklı sosyal hizmet modellerinden yararlandırılabilmeleri ile açıklanabilir. Terk ergenlerden bir kısmının kronik fiziksel rahatsızlıkları bulunması da ebeveynleri tarafından terk edilme gerekçelerine ilişkin düşündürücü bir bulgudur.

İstismar gerekçesi ile kurum bakımına alınmış ergenlerin fiziksel istismar nedeni ile gelmiş oldukları belirlenmiştir.

Son olarak az sayıda ergen ise; ekonomik yetersizlik gerekçesi ile kurum bakımına alınmıştır. Fakat muhtemeldir ki tek gerekçe bu olmayıp ekonomik yetersizliğe bağlı olarak çocuğun ihmali söz konusu olabilir. Çünkü özellikle son dönemde sosyal ve ekonomik destek yönetmeliğinde de meydana gelen değişikliklerle koruma kararı devam ederken çocuk adına aileye ekonomik destek bağlanması artık söz konusu değildir. Çocukların öncelikli olarak aile yanında bakımının sağlanması amacından yola çıkılarak tek gerekçe ekonomik yetersizlik olduğu durumda kurum bakımına almak yerine sosyal ve ekonomik destek bağlanarak gerekirse danışmanlık tedbiri gibi destekleyici tedbirlerle aile yanında bakımı sağlanmaya çalışılmaktadır.

1.7.Korunma İhtiyacı İçindeki Çocukların Yaşadıkları Sorunlar

Korunma ihtiyacı içindeki çocukların sorunları, korunma altına alınmalarına neden olan sorunlar ve korunma altına alındıktan sonra yaşadıkları sorunlar olarak iki şekilde ele alınabilir.

Çocuk, kurum bakımı öncesinde korunma ihtiyacı içinde olmasına neden olan çoğu zaman travmatik bir yaşam deneyimini içeren olumsuz yaşantılar edinir. Aile parçalanmasının çocukların kurum bakımına alınmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Resmi nikahlı olmayan birliktelikler sonucunda babanın evi terk etmesi ile birlikte herhangi bir gelir kaynağı olmayan anne çocukların bakımını üstlenemeyerek çocukları için kurum bakımı talebinde bulunabilmektedir. Belirtildiği gibi, ailelerde yaşanan sorunların çoğunlukla birden fazla olumsuz yaşam deneyimini içerdiği görülmektedir.

Ailelerin mental kapasitelerinin düşük olması da çocukların ihmal edilmesinde önemli bir etken olabilmektedir. Bu durum da çocuğun korunmaya muhtaç hale gelmesine neden olmaktadır. Bu anlamda ailenin çözümsüz kaldığı noktada değil, sorun öncesinde yapılacak müdahaleleri içeren önleyici hizmet modellerinin geliştirilebilmesi önemlidir.

Kurum bakımına alınma öncesinde çocuğun istismar geçmişi de olabilir. Bu da çocuğun yaşadığı oldukça önemli ve sonuçları uzun vadede görülebilecek bir etki yaratmaktadır. Aile içi şiddet sonucunda da çocuklar kurum bakımına alınabilmektedir. Aile içindeki şiddete tanık olan çocuk, kurum bakımına alınarak bir nevi annesinden de ayrılarak cezalandırılmış hissedebilmektedir. Kendisi ile benzer yaşam deneyimlerine sahip kişiler ile bir arada olma da çocuğu olumsuz etkilemektedir.

Kurum bakımı öncesinde çocuğun kurum bakımına alınmasına neden olan bir diğer etmen de çocuğun ihmalidir. Ailenin yaşadığı sosyo-ekonomik yetersizlik, yoksulluk durumu ailenin çocuğu ihmaline neden olabilmektedir. Çocuğun mevsim koşullarına uygun giyiminin sağlanamaması, beslenme ihtiyacının doğru şekilde karşılanmaması çocuğun fiziksel sağlığına doğrudan etki etmektedir. Ayrıca yoksulluğun bir diğer sonucu çocuğun okul yaşamından koparak çalıştırılmasıdır. Ana babaları bu çocuklara yeterli bakımı ve desteği sağlayamamakta, bu yüzden çocuklar kazalara, suiistimale, sokak yaşamına veya suça daha açık hale gelmektedir (BM Genel Kurulu Bildirgesi, 2007 Akt., UNICEF, 2011: 4).

Kurum bakımı öncesinde yaşanan bu sorunlar kurum bakımı sonrasında da çocuğun uyum problemleri yaşamasına neden olmaktadır.

Farklı bir açıdan da çocuk kuruluşa uyum sağlamakta ve ilk günlerde aile yanına dönmeyi isterken bir süre sonra kuruluşa uyum sağlayarak ailesinin yanına dönmeyi kesinlikle istemediğini ifade edebilmektedir. Aile ile bağlarının kopmaması oldukça önemlidir.

Kuruluş değişiklikleri, nakiller de çocukların güvensizlik duymasına ve kendini yalnız hissetmesine neden olmakta, uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Şimşek ve arkadaşlarının (2008) yapmış olduğu bir araştırmada; çocuğun kuruma alınma yaşının küçük olması, daha önce başka bir kurumda yaşaması, çocuğun iki ya da daha fazla kurum değiştirmesi, çocuğun tekrarlayan bir fiziksel hastalığının olması duygusal ve davranışsal sorunlarını artıran önemli zorlayıcılar olarak saptanmıştır. Çocuğun yoksulluk ve aile parçalanması gibi nedenlerle koruma altına alınması, kurum bakımı sürecinde daha az olumsuzluk yaratan bir durum olarak belirlenmiştir. Ancak çocuk ihmal ya da istismar nedeniyle koruma altına alınmışsa ruh sağlığının olumsuz yönde etkilenme riskinin yüksek olduğu saptanmıştır. (Şimşek ve diğ., 2008: 243, 244).

Kurum bakımı altında olmak çoğu zaman sosyal ve pratik ihtiyaçlar anlamında yoksunlukla eş tutulmuş ve kurumlarda yetişen çocuklarda fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda gelişim bozuklukları ve gelişim gerilikleri görüldüğü ortaya konmuştur (Özdemir ve ark., 2008 Akt., Bayoğlu ve diğ., 2010: 28).

Çalışmalar, kurum bakımında büyüyen çocukların aile yanında büyüyen çocuklara göre daha fazla saldırgan davranışlar, depresyon, anksiyete, hiperaktivite gibi duygusal ve davranışsal sorunlar gösterdiğini ortaya koymaktadır (Tizard ve Hodges 1978, McCann ve ark. 1996, Voria ve ark. 1998, Wolff ve Fesseha 1999, Şimşek 2004, The St. Petersburg-USA

Orphanage Research Team 2005, Erol ve ark. 2005, Üstüner ve ark. 2005 Akt.: Şimşek ve diğ., 2008: 236).

Hutchison ve ark. (1992), tarafından yapılan bir çalışmada kurumlarda kalan gençlerde alkol ve uyuşturucu kullanma, suça yönelme ve intihar girişiminde bulunma eğilimlerinin daha fazla olduğu ve kurum içinde yaşayan bu gençlerin sosyal çevreden daha fazla izole oldukları ve kendi aralarında gruplaştıkları gözlenmiştir (Akt., Çakışoğlu ve Aktaş, 1997: 75). Toplumun beklentilerine uyum sağlama çabasında olunan ve toplumun beklentilerini karşılamının önemsendiği bir dönem olan ergenlik dönemindeki bir genç için yetiştirme yurdunda olma uyum sürecini zorlaştırabilmektedir.

Algül (2009) araştırmasında kurumlarda kalan ergenlerin aile ile görüşemiyor olmasının depresif bozukluk ile ilişkili olduğunu; kurum bakımına alınmada ise yaş ve cinsiyetin travma sonrası stres bozukluğu ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Kurum bakımındaki çocukların korunma ihtiyacı içinde olma sebepleri de ilişkili olarak; çoğul ve süregelen olumsuz yaşantıları bulunabilmektedir. Bu durum da depresyon yaşama riskini artırmaktadır.

Bebeklik döneminde yaşanan anne yoksunluğunun da depresyona neden olduğu bilinmektedir. Diğer bir yandan literatürde, kurum bakımının özellikle anne yoksunluğunun kritik dönemlerini geçirmiş çocuklar için sakıncalı olmadığı görüldüğü de belirtilmektedir (Koşar, 1992).

Uslu (2011) yapmış olduğu araştırmasında 13 ve üzeri yaş aralığında korunma altına alınan çocuk ve ergenlerin daha yoğun olarak sosyal içe dönüklük/depresyon, somatik yakınmalar ve içe yönelim sorunları yaşadığını saptanmıştır. Depresyon, öfke/saldırganlık yaşamının daha riskli olduğu bu yaşlarda kurum bakımına alınmanın çocuklarda farklı sorunlara da yol açabildiği görülmektedir.

Bir başka sorun alanı da yurtlarda yaşayan ergenlerin benlik saygıları ile ilgilidir. Yapılan çalışmalarda kurumun sağladığı koşulların normal kimlik ve benlik saygısı gelişimine uygun olmadığı belirlenmiştir (Bulut,1995; Butler ve Gasson, 2005; Cılga, 1994 Akt., Çetin ve Çavuşoğlu, 2009: 138). Cebe (2005) de araştırmasında, depresyon teşhisiyle yardım almakta olan koruma altındaki çocukların diğerlerine göre daha düşük bir benlik saygısına sahip olduklarını saptamıştır.

Ergen, toplumda saygınlık kazanmaya ve statü sahibi olmaya ihtiyaç duyar. Toplumsal uyum, geniş ölçüde bu ihtiyacın karşılanmasına bağlıdır (Taşdemir, 2009: 617). Kutlu (2003)

yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan gençlerin yalnızlık düzeylerini incelediği çalışma sonucunda yetiştirme yurdunda kalan gençlerin yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu vurgulamıştır (Akt., Aral ve diğ., 2006: 14).

Ergenlik döneminde ergenlerin duygularındaki değişimlerden bahseden Kulaksızoğlu (2001) tedirgin ve huzursuz olma durumunun ergenlerin karşı karşıya kaldığı stres uyaranlarının etkisine göre ve uyaranları algılayış biçimine göre değişmekte olduğunu belirtmiştir. Ergenlik döneminin getirdiği bu ve benzeri başa çıkılması gereken durumların yanında korunmaya muhtaç çocuklar için farklı pek çok etken de söz konusudur. Çocuk herhangi bir istismar durumu sonucunda kurum bakımına alınmayıp ekonomik yetersizlik nedeni ile gelmişse bile aile tablosuna bakıldığında çocuğun kendisi ve ailesinin geleceği için endişe edebileceği pek çok faktör vardır. Bu endişeler çocuğun bugününe doğrudan etki ettiği gibi bugünü de geleceğini inşa etmektedir. Bugünü için umutsuz olan çocuğun geleceğe yönelik kaygı duyması da oldukça doğaldır.

Yurt koşulları içinde, bürokratik yetiştirme biçiminin ve yönlendirme anlayışının belirlediği süreç içerisinde; gençlerde geleceğe ilişkin umutsuzluklar yaygınlaşır. Geleceğe ilişkin beklentileri, umut ve eğilimleri, değerleri ile kişilikleri ailede yetişen gençlere göre farklılıklar gösterir (Cılga, 1989: 43).

Şenocak (2005), yapmış olduğu araştırma sonucunda yetiştirme yurtlarında kalmakta olup araştırmaya katılan çocukların yarıya yakınının ilişkilerinin kesileceği gün hayata hazır olacaklarına inanmadıkları ve gelecekte en çok başarısız olmaktan korktukları sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı araştırmada, hangi mesleğe yöneleceğini bilmeme, mutlu bir aile kuramamaktan korkma ve toplum hayatına girmekten çekinme de çocuklar tarafından ifade edilen gelecek kaygılarından biridir.

Çocuğun kurum bakımına alınmasına neden olan etmenlerden biri olan yoksulluğun kronikleşmesini engelleyecek en önemli hususlardan biri eğitimidir. Ancak yetiştirme yurtlarında kalan çocukların okul devamlılığının düzenli olmadığı görülmektedir. Bu durum hem Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi açısından hem de ergenlik döneminin özellikleri açısından bakıldığında aslında beklenen bir sonuçtur. En temeldeki ihtiyaçlar doğru şekilde gerçekleştirilememişken eğitim çocuk için birinci öncelikte görünmemektedir. Başarı ve istikrar için bir hedef olması gereklidir. Ancak geleceğe yönelik beklentisi olmayan çocuk, kendine bir hedef de koymamaktadır. Bu durum, çocuğun hayatında bir kısır döngüyü

beraberinde getirmektedir. Bu noktada çok boyutlu müdahalelerin yapılması önemlidir: Düzenli okul takibinin yapılması, aile ve çocuk ile mesleki görüşmelerin yapılması vs. gibi. Ancak kuruluşlardaki dosya yükü ve meslek elemanı sayısının yetersiz olması gibi pek çok etmen çok boyutlu müdahalelerin gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Kurum bakımının çocukta meydana getirdiği, belirtilen tüm bu sorunlar çocuğun yetişkinlik yaşamında kuracağı yeni ailesinde de süregelen başka sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Üstün (2008) araştırmasında, kurum deneyimi olan anne ya da babaların nasıl bir bağlanma biçimi geliştirdikleri ile hem kendi duygusal ve davranışsal sorunları hem de çocuklarının sorun davranışları arasındaki ilişkileri belirlemek için uyguladığı korelasyon analizi sonucunda, ebeveynlerin kaçınan bağlanma biçimleri ile çocuğun “Sosyal İçedönüklük/Depresyon” ve “Somatik Yakınmalar” sorun davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu; ebeveynlerin kaygılı bağlanma biçimi ile de çocuğun “Somatik Yakınmalar” sorun davranışı arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Uslu ve Özcan (2004) araştırmalarında, yuvada kalmakta olup kliniğe getirilen çocukların psikososyal özelliklerini incelemiş olup; en yüksek başvuru nedeninin okul başarısızlığı olduğunu, okul başarısızlığına ek olarak; hareketlilik ve saldırganlığın da başvuru yakınmalarının önemli bir kısmını oluşturduğunu belirlemişlerdir.

Görüldüğü gibi korunma ihtiyacı nedeniyle kurum bakımına alınan çocuklar psikolojik ve sosyal açıdan pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Çocukların koruma altına alınmadan önce de ebeveyn yoksunluğu, yoksulluk, olumsuz çevre koşulları, ihmal, istismar ve suç mağduru olma gibi konularda yaşam deneyimleri bulunabilmektedir. Bu olumsuz deneyimlerle kurum bakımının olumsuz yönleri bir arada düşünüldüğünde çocuk ve ergenler açısından ciddi risklerin oluştuğu söylenebilir.

Kurum bakımındaki ergenlerin söz edilen bu risklere ilişkin korunması ve güçlendirilmesi en temelde kurum bakımı hizmetinin ortaya çıkış nedeniyle örtüşmektedir. Bu nedenle kurum bakımındaki ergenlerle yapılacak çalışmalarda ergenlere problem çözme becerilerinin kazandırılması ve ergenlerin güçlendirilmesi önemlidir.

1.8.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocukların bakımı ve korunmasına ilişkin temel sorumluluk ailenindir. Ebeveynlerin bu sorumluluğu gerektiği gibi yerine getirmediği ya da bu hakkı kötüye kullandığı durumda

devlet, çocuğun bakımı ve korunmasından sorumludur. Ülkemizde bu sorumluluk Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yerine getirilmektedir.

Bakım hizmet modellerinde günümüzde çocuk evleri, sevgi evleri gibi, bir evde daha az kişinin kalmakta olduğu modellere yönelim olmakla birlikte halen kışla tipi kuruluş modelleri yaygındır. Çocuk Koruma Kanunu'nda da belirtildiği üzere esas alınması gereken temel nokta çocuğun aile yanında olması ve kurum bakımının son çare olarak değerlendirilmesi gerekliliğidir. Korunma ihtiyacı olan çocukların kaldığı bu kuruluşların amacı her ne kadar çocuğa yarar sağlamak, korumak, ihtiyaçlarını karşılamak olsa da kurum bakımının çocuk üzerinde olumsuz etkiler yarattığı, konu ile ilgili yapılmış pek çok araştırma sonucunda belirlenmiştir. Kurum bakımı başta uyaran yoksunluğu olmak üzere çocuklarda pek çok olumsuz etki bırakmaktadır. Ailesinde yaşanan sorunlar doğrultusunda kurum bakımına alınmış olan çocuk kuruluşta da çeşitli sorunlar yaşamaktadır.

Ergenlik döneminde olan bir genç için bu sorunlar ve etkileri ile başa çıkmak çok daha zor olmaktadır. Ergenlik dönemi fiziksel, sosyal pek çok değişimin yaşandığı bir dönemdir. Toplu yaşam ve koğuş tipi yurt hayatının getirdiği zorlukların yanında genç, ergenlik döneminin sorunları ile de başa çıkmaya çalışmaktadır. Korunma ihtiyacı olan, kurum bakımındaki gençlerle yapılacak sosyal hizmet müdahaleleri bu gençlerin yaşamlarında önemli bir kolaylaştırıcı etken olacaktır. Özellikle de grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin ergenlik dönemi açısından etkili olabileceği düşünülmektedir. Ergenlik döneminde belli sosyal gruplara dahil olma ihtiyacı da fazladır. Grup çalışması bir topluluğun parçası olarak hissetmeyi de sağlar. Ben kimim sorusunun yanıtını bulmaya çalışırken kendine toplum içindeki sosyal gruplar içinde yer arayan ergen için kendisi ile benzer özellik ve sorunlara sahip akranları ile bir araya gelmek önemli bir destek olacaktır. Bu açıdan grup çalışması yöntemi ile problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmelerinin sağlanması daha kolay olabilecektir. Bu açıdan, araştırmanın temel problemi devlet koruması altında bulunan ve ergenlik döneminde olan bireylerle grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin etkilerinin ne olduğunu ortaya koymaktır.

1.9.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, İstanbul'daki bir erkek yetiştirme yurdunda kalan devlet korumasındaki 14-17 yaş arası erkek ergenlerin problem çözme becerilerinin arttırılması ve güçlendirilmeleri konusunda gruplarla sosyal hizmet uygulamasının etkililiğini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

- Yetiştirme yurdunda kalan erkek ergenlerin sosyo-demografik özellikleri açısından görünüşleri nasıldır?
- Yetiştirme yurdunda kalan erkek ergenlerle problem çözme becerileri ve güçlendirme temelinde yapılan gruplarla sosyal hizmet uygulamasının ergenlerin problem çözme becerileri üzerindeki etkisi nedir?

1.10.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuğun üstün yararı gereği aile yanında olması en önemli koşuldur ancak aile yanında kalabilmesinin mümkün olmadığı durumlarda çocuk, devlet tarafından korunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde aile ortamında ihmal ve/veya istismar yaşayan çocuk için en güvenli ortam elbette kurum bakımı olacaktır. Ancak yapılan araştırmalar, korunmaya muhtaç çocuklarda çevreye karşı ilgisizlik, güvensizlik, ilişki kurmada zorlanma, bağımlılık, düşük benlik saygısı, içe kapanıklık, kendine ve başkasına zarar verecek şekilde yalan söyleme, çalma, öfke, saldırganlık, hırçınlık, suça yönelme, anksiyete, grup halinde bir oyunu sürdürememe gibi duygusal ve davranışsal sorunlar gözlemlendiğini göstermiştir (Roy ve ark., 2004; Yörükoğlu, 1977; Erkan, 1995; Kut ve Özeltin, 1987; Bulut, 1983; Şahin, 1990 Akt.: Yaban ve Yükselen, 2007: 51). Kurum bakımının yarattığı olumsuz durumlar ve çocuğun kurum bakımında olmasına neden olan olumsuz yaşantıları dikkate alındığında özellikle sosyal hizmet mesleği açısından yapılacak mesleki çalışmalar çocuğun bugünü ve geleceği açısından önem teşkil etmektedir.

Ergenlik dönemindeki bireyler için akranları yetişkinlerden çok daha önemlidir. Grup çalışmasının özellikle ergenlik dönemindeki bireyler için bireysel çalışmadan çok daha etkili olabildiği bilinmektedir. Tüm bunlar dikkate alındığında araştırma kapsamında yapılan gruplarla sosyal hizmet uygulamasının ergenlerin yaşadıkları sorunların çözülmesinde ve ergenlerin güçlendirilmesinde önemli bir etkisi vardır.

Ayrıca koruma altında bulunan ergenlerle gruplarla sosyal hizmet uygulamasının etkili olduğuna ilişkin araştırmalar vardır. Ancak ülkemizde sosyal hizmet alanında kanıta dayalı uygulamalar yeteri kadar kullanılmamaktadır. Literatürde farklı alanlarda yapılan gruplarla sosyal hizmet uygulamasına ilişkin çalışmalar bulunmasına karşın (Duyan, 2007; Tekindal, 2015; Çelik, 2015) ülkemizde kurum bakımındaki ergenlerle yürütülmüş olan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle alana bilgi sağlaması açısından çalışma önemlidir.

1.11.TANIMLAR

Yetiştirme Yurdu: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı İstanbul’da bulunan bir erkek yetiştirme yurdunu temsil etmektedir.

Ergen: 14-17 yaş arasında olup İstanbul’da bulunan, araştırmanın yapıldığı yetiştirme yurdunda kalmakta olan erkek ergenlerdir.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin, devlet korumasındaki 14-17 yaş arası erkek ergenlerin problem çözme becerilerinin artırılması ve güçlendirilmesi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu açıdan araştırma deneysel araştırma olarak planlanmıştır. Deneysel araştırma deseni, araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından kasıtlı geliştirilen bir plandır (Büyüköztürk, 2000: 1). Deneysel model ise araştırmacının kontrolü altında değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini keşfetmek için gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma alanıdır (Büyüköztürk, 2000; Karasar, 2005).

Deneysel model ile yapılan her araştırmada mutlaka bir karşılaştırma vardır. Bu belli bir şeyin kendi içindeki değişimleri ya da bu “şey”ler arası ayrımların karşılaştırılması anlamında olabilir (Karasar, 2005: 88).

Araştırmada erkek yetiştirme yurdunda kalmakta olan 14-17 yaş arası erkek ergenlerle yapılan, problem çözme becerisinin geliştirilmesi ve ergenlerin güçlendirilmesini amaçlayan grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin sonucunda ergenlerin problem çözme becerilerinde meydana gelen değişimlere bakılmıştır. Bu nedenle grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinden önce ve sonra Problem Çözme Envanteri uygulanarak gruba katılan ergenlerin envanterden aldıkları puanlar arasındaki farka bakılmıştır. Bu açıdan araştırma deneysel modeller arasında sayılan tek değişkenli model kapsamına girmektedir. Bu modellerde bir anda denenmek istenen bir tek bağımsız değişken vardır. Denek (varsa kontrol grubunda) yalnızca bir bağımsız değişken (yöntem) denenir (Karasar, 2005: 94). Bu araştırmada da grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin ergenlerin problem çözme becerileri üzerindeki etkisi denenmiştir.

2.2.ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı İstanbul'daki bir erkek yetiştirme yurdunda kalmakta olan 14-17 yaş arası erkek ergenler oluşturmaktadır. Kuruluşta 85 ergen koruma ve bakım altında olarak kayıtlıdır. Araştırmanın yapıldığı dönemde kuruluşta fiili olarak kalmakta olan 60 ergen bulunmaktadır. Ancak 14 mental

retarde ergen araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma kapsamına girebilecek 46 ergen arasından 6 ergen ise çalışmaya katılma konusunda isteksiz olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya konu olan erkek yetiştirme yurdunun kapsadığı yaş sınırı 13-18 yaşları arasındadır. Ancak araştırma 14-17 yaş grubundaki ergenler ile yapılmıştır. Bunun temel nedeni araştırmanın yürütüldüğü süreçte kurumda 18 yaşında olan ergenin bulunmaması, 13 yaşında olan ergenlerin ise seçim kriterlerine (mental retarde olmamak ve çalışmaya katılmaya istekli olmak) uygun olmamasıdır.

2.3.VERİ TOPLAMA SRECI

Veri toplama süreci iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada yetiştirme yurdunda kalan ve araştırmaya katılma kriterlerine sahip tüm ergenlere (40 ergen), ergenleri tanımak, problem olarak gördükleri konuları belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir soru kağıdı uygulanmıştır. Bu soru kağıdının uygulanmasından sonra ise grup odaklı sosyal hizmet uygulamasına katılmaya gönüllü olan 29 ergene problem zme becerilerine yönelik değerlendirmelerini ölçen Problem zme Envanteri uygulanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında ise Problem zme Envanterinin uygulandığı 29 ergen arasından, bu envanterden yüksek puan alan, problem zme becerilerini daha yetersiz olarak değerlendiren ergenler belirlenmiş ve grup odaklı sosyal hizmet uygulamasına katılmayı kabul eden 11 ergen ile grup odaklı sosyal hizmet uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması süreci ise; şu şekilde yapılmıştır:

- Grubun amacı, üyelerin kimler olabileceği ve grubun türünü içeren grup planı oluşturulmuştur. Bu kapsamda grubun kapalı olmasına, mental retarde olmayan, kurumda fiili olarak kalan ve 14-17 yaş aralığında olan ergenler grubun olası yeleri olarak belirlenmiştir.
- Kuruluş içindeki meslek elemanları ve diğer personel bilgilendirilmiş böylece grubun kurum içerisindeki çevresi de hazırlanmıştır.
- Problem zme Envanterinden yüksek puan alan ergenlerle n görüşmeler yapılmış, kendilerine grup odaklı sosyal hizmet uygulaması hakkında bilgi verilmiştir. Grup odaklı sosyal hizmet uygulamasının amacı, nasıl yürütüleceği, neler yapılabileceğine ilişkin bilgilendirmeler yapılarak tüm bu görüşmeler sırasında üyeler sürece hazırlanmıştır. Grup sürecinin devamlılığı ve grup içi motivasyon için, gruba katılım konusunda istekli yani iten motivasyonla gelen

üyeler olmasına öncelik verilmiş, gruba katılım konusunda ergenlerin gönüllüğü esas alınmıştır.

- Grup toplantıları, kuruluştaki en uygun yer olarak belirlenen yemekhanenin bir bölümünde gerçekleştirilmiştir. Grup oturumlarının yapılacağı bu alan grup üyelerinin birbirlerini görebilecekleri şekilde dairesel oturma düzenine göre düzenlenmiştir.
- Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması on oturum şeklinde yürütülmüştür. Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması tamamlandıktan sonra Problem Çözme Envanteri üyelere yeniden uygulanmıştır.

2.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından, araştırmanın kuramsal temeli dahilinde ve literatürü kapsayacak şekilde hazırlanmış olan soru kağıdı ile toplanmıştır. Soru kağıdında 25 soru yer almaktadır. Bu sorulardan bazıları açık uçlu olarak sorulmuş olup araştırmaya katılan ergenlerin doğrudan görüşlerini aktarabilmeleri sağlanmıştır. Soru kağıdında yer alan sorular;

* Yetiştirme yurdunda koruma ve bakım altında bulunan ergenin sosyo demografik özelliklerini (yaş, eğitim durumu vb.)

* Yetiştirme yurdunda koruma ve bakım altında bulunan ergenin aile ve sosyal yaşantısı (düzenli olarak görüşülen bir yakının olup olmama durumu, okul ve kurum yaşantısındaki akranları ile ilişkisi ve iletişimi vb.)

* Yetiştirme yurdunda koruma ve bakım altında bulunan ergenin yaşadıkları problemler (Sorun olarak ifade ettiği konular, sorunlarını paylaştığı kişiler vb.) olarak belirlenmiştir.

Ergenlerin problem çözme becerilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemek amacıyla da Problem Çözme Envanteri uygulanmıştır.

Bireyin problem çözme yeteneklerini algılayışını değerlendiren envanter, Heppner ve Peterson tarafından 1982’de geliştirilmiş olup Türkçeye uyarlanması Şahin, Hisli Şahin, ve Heppner tarafından 1993’te yapılmıştır. Envanter kendini değerlendirme türü bir envanteredir. Envanterden alınan puanların artması kişinin problem çözme becerilerini daha olumsuz değerlendirdiğini göstermektedir.

Envanter 35 maddeden oluşur. Likert tipi ölçme metodu ile değerlendirilmekte olup ‘1’ her zaman böyle davranırım., ‘2’ çoğunlukla böyle davranırım, ‘3’ sık sık böyle davranırım, ‘4’

arada sırada böyle davranırım, ‘5’ ender olarak böyle davranırım, ‘6’ hiçbir zaman böyle davranmam ifadelerinin bulunduğu maddeler 1-6 arasında puanlanır. Soruları yanıtlarken kişinin kendi kendine “Burada sözü edilen davranışı ben ne sıklıkla yaparım” sorusunu sorması yanıtlamayı kolaylaştırır. Puanlamada olumsuz maddeler tersine çevrilmiştir (1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30, 34 maddeler). Bazı maddeler ise puanlama dışı tutulmaktadır (9, 22, 29 maddeler). Değerlendirmeye alınan 32 madde ile envanterden alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan ise 192’dir.

Envanterden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını, düşük puan ise bireyin problem çözme konusunda kendisini yeterli olarak algıladığını göstermektedir.

Envanter üç alt boyuttan oluşur: Kişinin yeni problemleri çözme yeteneğine olan inancını ifade eden “problem çözme güveni” (PÇG): (5, 10, 11, 12, 19, 23, 24, 27, 33, 34, 35. maddeler), gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırma yapmayı ifade eden “yaklaşma kaçınma” biçimi (YK): (1, 2, 4, 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 30, 31. maddeler) ve sorunlu durumlarda kişilerin kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten “kişisel kontrol” boyutudur (KK): (13, 14, 25, 26, 27, 32. maddeler). (Korkut, 2002: 179; Çetinkaya, 2013: 100).

2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Veriler, niceliksel araştırmalarda veri çözümlemeye yönelik olarak geliştirilmiş olan SPSS Paket Programı¹⁶ ile çözümlenmiştir. Verilerin yorumlanmasında yüzdelik değerler kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Araştırmadan elde edilen bulgular iki temel bölümde verilmiştir. İlk bölüm, yetiştirme yurdunda kalan ve araştırmaya katılan ergenlerin sosyo demografik özelliklerine, aile ve arkadaş ilişkilerine ve problem çözme becerilerine ilişkin algılamalarını içeren bulgulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise ergenlerle yapılan grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin problem çözme becerisi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesine ilişkin bulguları içermektedir.

3.1.Ergenlerin Sosyo Demografik Özellikleri, Aile/Arkadaş İlişkileri ve Problem Çözme Becerilerini Algılama Biçimlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ergenleri ve ergenlerin genel özelliklerini tanımak, problem çözme becerilerini nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek amacıyla yetiştirme yurdunda kalan ve çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilen kriterleri taşıyan tüm ergenlere araştırmacı tarafından hazırlanan bir soru kağıdı uygulanmıştır. Bu bölüm buradan elde edilen bulguları içermektedir.

3.1.1. Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, erkek yetiştirme yurdunda koruma ve bakım altında bulunan ergenlerin yaş, eğitim durumu, kurumlarda kalma süresi, düzenli ilaç kullanımı gerektiren bir hastalığın olup olmaması ve fiziksel engeli bulunup bulunmamasına ilişkin bazı sosyo-demografik bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Ergenlerin Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Sayı	%
14	5	12,5
15	12	30,0
16	17	42,5
17	6	15,0
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenler arasında en düşük yaş 14, en yüksek yaş 17'dir. En yoğun yaş aralığının %72,5 ile 15-16 olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Ergenlerin Eğitime Devam Etme Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitime Devam Etme Durumu	Sayı	%
Devam Ediyor	37	92,5
Devam Etmiyor	3	7,5
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %92,5'i eğitime devam etmektedir. %7,5'i ise; örgün eğitim haklarını kaybetmişlerdir. Sayar (2005)'da araştırmasında yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin %67,1'inin okul yaşamını düzenli olarak sürdürdüklerini belirlemiştir. Bu durum aynı zamanda kuruluşun okula devam etmekte olan çocukların daha çok bulunduğu bir kuruluş olması ile açıklanabilir.

Tablo 3. Ergenlerin Devam Ettikleri Sınıfa Göre Dağılımları

Devam Edilen Sınıf	Sayı	%
6	1	2,7
7	3	8,1
8	5	13,5
9	17	45,9
10	9	24,3
11	2	5,4
Toplam	37	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin devam ettikleri sınıflarına göre dağılımlarına bakıldığında; büyük çoğunluğunun %45,9 ile 9. Sınıfa devam ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan ergenlerin çoğunluğunun 15-16 yaşında olması dolayısıyla eğitime devam ettikleri sınıf da daha çok ortaöğretimde yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerden en küçüğünün 14 yaşında olmasına karşın 6 ve 7. Sınıfa devam eden ergenlerin de olduğu görülmektedir. Bu durum, ergenlerin daha öncesinde sınıf tekrarı yapmış olmaları ya da okula çeşitli nedenlerle geç başlamış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Eğitime devam eden 37 ergenden 6'sı okula düzenli olarak gitmediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4. Ergenlerin Dönem Sonunda Karnelerinde Zayıf Olma Durumuna İlişkin Dağılımları

Dönem Sonu Karnede Zayıf Olma Durumu	Sayı	%
Vardı	32	86,5
Yoktu	5	13,5
Toplam	37	100,0

Okula devam eden ergenlerden %86,5'i geçen yıl dönem sonunda karnesinde zayıf olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin büyük çoğunluğu okula devam ediyor olmasına karşın okul başarılarının düşük olduğu görülmektedir.

Ergenlik döneminde okul başarısının düşmesi, okula devamın aksaması gibi sorunlar yaşanabilir. Ergen, içinde bulunduğu yaş dönemiyle ilişkili olarak dikkati daha çok kendine ve dış çevreye yönelmiştir, arkadaşları ile vakit geçirmek ilk planda yer almaya başlamıştır. Ancak, çalışmalar, kurum bakımı altında olan çocuk ve ergenlerin okul başarılarının ailesi yanında kalan çocuk ve ergenlere oranla daha düşük olduğunu göstermiştir. Örneğin; Cılga (1989) araştırmasında, yetiştirme yurdunda kalan gençlerin ailesi yanında kalan gençlere göre okul başarılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Algül (2009) de benzer şekilde, ailesi ile yaşayanların okul başarılarının daha yüksek ve sınıfta kalma durumlarının daha az olduğunu belirlemiştir.

Gökçearslan (2003) ise yapmış olduğu araştırmada çocuk köyünde kalan çocukların çocuk yuvasında kalanlara göre daha başarılı olduklarını tespit etmiştir. Bu durum bakım modelinin çocukların okul başarılarında etkili olabildiğini göstermektedir.

Belirtildiği gibi araştırmalar özellikle kışla tipi kurumlarda koruma ve bakım altında bulunan çocukların okul başarılarının aile yanındaki çocuklara göre daha düşük olabildiğini göstermektedir. Bu duruma neden olan pek çok etmen vardır.

Bakırcı (2014), yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin eğitim alanında yaşadıkları problemleri ele aldığı çalışmasında, başta personel yetersizliği olmak üzere, çocukların işe yerleştirilmelerini sağlayan 3413 sayılı Kanun ve değerler eğitimi noktasında yeterli bir eğitim ve öğretimin verilmemesinin bu öğrencilerin eğitim hayatını olumsuz etkilediğinin ifade edildiğini belirtmiştir. Bir başka araştırmada da yine; 3413 sayılı kanunun çocukların okulda yeterli gayreti göstermelerini etkilediği belirtilmekle birlikte, 'yurt çocuğu yardımcı

olalım' mantığı ile dönem sonunda öğretmenlerden not istenebildiği ya da devamsızlıkların bildirildiği belirtilmiştir (Karabekir, 2010).

Bir başka araştırmada ise farklı olarak; yetiştirme yurdu öğrencilerinin akademik başarısızlık nedenlerinin daha çok kişisel kaynaklı olduğu sonucuna varılmıştır (Benli, 1998).

Çocukların kaldıkları kuruluşun değişmesi ile okullarının da değişmesi, farklı çocuklarla bir arada yaşama, yukarıda belirtildiği gibi çocuktan kaynaklanan sebepler, ergenlik döneminde içinde bulunduğu yaş dönemi nedeni ile okulun önemini kavrayamama, koruma altına alınma gerekçesine de bağlı olarak farklı sorunlarla baş etmekte olması gibi pek çok etmen okul başarısında etkilidir.

Tablo 5. Ergenlerin Düzenli İlaç Kullanımını Gerektiren Hastalıkları Olma Durumlarına İlişkin Dağılımları

Düzenli İlaç Kullanımını Gerektiren Hastalığın Olması	Sayı	%
Var	3	7,5
Yok	37	92,5
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %92,5'inin düzenli ilaç kullanımını gerektiren bir hastalığı bulunmamaktadır.

3.1.2. Ergenlerin Aile ve Sosyal Yaşantılarına İlişkin Bulgular

Bu bölümdeki bulgular, ergenin aile ve sosyal yaşantısına ilişkin bulgular, düzenli olarak görüşülen bir yakının olup olmama durumu, okul ve kurum yaşantısındaki akranları ile ilişkisi ve iletişimi, akranları ve okuldaki öğretmenleri ile kurduğu iletişime yönelik değerlendirmesi ve arkadaşları ile vakit geçirdikleri faaliyetlere ilişkin bulguları içermektedir.

Tablo 6. Ergenlerin Düzenli Olarak Görüştükleri Yakınları Olma Durumuna İlişkin Dağılımları

Düzenli Olarak Görüşülen Yakın	Sayı	%
Var	33	82,5
Yok	7	17,5
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %82,5'i düzenli olarak görüştükleri bir yakınlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. %17,5'i ise; düzenli olarak görüştüğü herhangi bir yakını bulunmadığını belirtmişlerdir.

Karabulut ve Ulucan (2011) da araştırmalarında, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin %87,3'ünün aileleri ile görüştüğünü saptamışlardır.

Ergenlerin büyük bir  oğunluğ  anne, baba ya da akraba olmak üzere düzenli olarak görüştükleri bir yakını olduğ n  ifade etmektedirler. Araştırmanın yapılmış olduğ  kuruluşta koruma ve bakım altında bulunan ergenlerin kurum bakımında alınma gerekçelerine bakıldığında da ebeveynlerin kaybı ile koruma altına almanın temel gerekçe olmadığı görülmüştür. Temel gerekçelerin aile parçalanması ve çoğunlukla ebeveyn ya da her iki ebeveynin mental retardasyonu bulunmasına bağlı olarak ihmal gerekçesinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Terk gerekçesi ile kuruluşta bulunan az sayıda ergen vardır. Bu gerekçelere bakıldığında da aslında ergenlerin büyük bir  oğunluğ nun en az bir ebeveyninin hayatta olduğ  anlaşılmaktadır. Ancak ebeveynler çeşitli gerekçeler nedeniyle bakım vermeye uygun değildirler. Bu nedenle ergenler temelli olarak aile yanına d nd r lememişlerdir. Ancak aile ile bağlarının, ailenin  ocuk açısından riskli olmadığı durumda, sürdürülebilmesi önemlidir. Bu doğrultuda, yapılan sosyal inceleme ve gözlemler neticesinde çocukların aile ile iletişiminin sürdürülmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu iletişimin sürdürülmesi  ocuğ n aileye dönüş süreci açısından da önemlidir. Ergenler aile ile ilişkileri olumlu olsa dahi kurum bakımında kalmayı, akranları ile bir arada olmayı tercih ettiklerini ifade edebilmektedirler. Hem bu açıdan hem de bu dönemde aile ile olan ilişkileri sağlıklı şekilde kurulamamış olan ergen için sonrasında bu iletişimi sağlamak çok daha zor olabileceğinden aile ile düzenli olarak görüşmesi oldukça önemlidir.

Tablo 7. Ergenlerin Düzenli Olarak Görüştükleri Yakınlarına Göre Dağılımları *

Düzenli Olarak Görüşülen Yakın	Sayı	%
Akraba	16	36,4
Baba	14	31,9
Anne	12	27,3
Gönüllü	1	2,2
Diğer	1	2,2
Toplam	44	100,0

*Soruda katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir. Bu nedenle yüzdelikler toplam işaretlemeler üzerinden verilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerden %31,9'u baba ile %27,3'  ise anne ile düzenli olarak görüştüklerini belirtmişlerdir. Soruda birden fazla seçenek işaretlenebildiğinden anne ve/veya

babası görüştüğünü ifade eden ergenler bir arada düşünüldüğünde %59,2 ile ergenlerin yarısından çocuğunun ebeveynleri ile ilişkilerinin düzenli olarak devam ettiği görülmektedir.

Bu sonuç Tablo 6'da yer alan sonuçlarla birlikte düşünüldüğünde, bu çocukların aslında 'kimsesiz çocuklar' olmadığı görülmektedir. Fakat yaşam koşullarının değişmesi ile birlikte koruma altına alınma gerekçeleri farklı nedenlerde yoğunlaşmaya başlamıştır. Araştırmanın yapıldığı kuruluştaki ergenlerin koruma altına alınma nedenlerine bakıldığında parçalanmış ailelerden gelen çocukların çoğunlukta oldukları görülmüştür. Sayar (2005) da araştırmasında, yetiştirme yurdundaki ergenlerin %80'inin parçalanmış aile çocukları olduklarını belirtmiştir. Bu durum, anne baba hayatta olsa dahi çocuğun bakımını üstlenen ebeveynin tek ebeveyn olarak bu sorumluluğu üstlenememesi gibi etkenlerle çocuğun korunma ihtiyacına neden olabilmektedir.

Anne ya da babadan sonra ergenlerin sıklıkla görüştükleri grup %36,4 oranı ile akrabaları olmuştur. Yapılan görüşmelerde ergenlerin belirttikleri akrabaların büyük anne ve babalar ile teyze, amca gibi yakınlar olduğu anlaşılmıştır.

Güçray (1989) yapmış olduğu çalışmada, yuva verilen çocukların anne ve babalarının %55,37'sinin hayatta olduklarını belirlemiştir. Gökçearslan (2003) da araştırmasında çocukların yarıdan fazlasının anne babasının hayatta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Erkan (1995)'in çocuk yuvalarında yapmış olduğu çalışmada da, çocukların %90,67'sinin anne ve/veya babasının hayatta olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 8. Ergenlerin Okul Yaşantılarında Yakın Arkadaşları Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Okul Yaşantısında Yakın Arkadaş Olma Durumu	Sayı	%
Var	27	67,5
Yok	13	32,5
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerden %67,5'i okul yaşantısında yakın arkadaşı bulunduğunu ifade etmiştir. %32,5'i ise; okul yaşantısında yakın arkadaşı olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 9. Ergenlerin Kurum Yaşantılarında Yakın Arkadaşları Olma Durumuna İlişkin Dağılımları

Kurum Yaşantısında Yakın Arkadaş Olma Durumu	Sayı	%

Var	34	85,0
Yok	6	15,0
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerden %85'i kurum yaşantısından yakın arkadaşı bulunduğunu ifade etmiştir.

Okul yaşantısında yakın arkadaşı olma oranı ile karşılaştırıldığında her ne kadar kurum yaşantısında yakın arkadaş olma oranı daha yüksek olsa da yetiştirme yurdunda kalan ve araştırmaya katılan ergenlerin her iki grupta da arkadaşlık ilişkileri kurduğu ve yakın arkadaşlar edindiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sayar (2005) da araştırmasında, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çoğunluğunun her iki gruptan da arkadaşları olduğunu belirlemiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak söylenebilir ki yetiştirme yurdunda kalan ergenler sadece kendileri ile benzer kuruluşlarda kalan akranları ile arkadaşlık etme eğilimi göstermemektedirler. Sayar (2005) yine aynı çalışmada, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin %67,1'inin okulda yetiştirme yurdunda kalmayla ilgili olumsuz, küçük düşürücü söz ve davranışlara maruz kalmadıklarını ifade ettiklerini belirtmiştir. Bu veri ergenlerin okuldan da en az yurttaki kadar arkadaş edinebilmelerinde önemli bir etkidir.

Yine de bu araştırmanın yapıldığı kuruluştaki ergenlerden bir kısmı, özellikle akran düşüncelerini önemsedikleri bu dönemde, yurt yaşamı dışındaki arkadaşlarına yetiştirme yurdunda kaldıklarını çoğunlukla söylememeyi tercih ettiklerini belirtmektedirler. Bu durumda dışlanma kaygısı dışında özel yaşamına ilişkin merak içeren sorulara cevap vermek zorunda kalacağını düşünme gibi etmenlerin söz konusu olduğu araştırmanın yapıldığı kurumdaki ergenler tarafından belirtilmektedir.

Ancak yine de kurumda yakın bir arkadaşına sahip olma bulgusunun okulda yakın bir arkadaşına sahip olmaya göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum yurttaki akranla aynı yaşam alanında olmalarıyla daha fazla vakit geçirme olanağı bulma gibi nedenlerle açıklanabilir. Kaya (2003) araştırmasında yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin etkinliklere daha çok yurt arkadaşları ile katılmayı tercih ettiklerini saptamıştır.

Tablo 10. Ergenlerin Duygusal Bir İlişkide Oldukları Kız Arkadaşları (Flört) Olma Durumuna İlişkin Dağılımları

Kız Arkadaş Olma Durumu	Sayı	%
Var	17	42,5

Yok	23	57,5
Toplam	40	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %42,5'i duygusal ilişkide bulunduğu bir kız arkadaşı olduğunu %57,5'i ise olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan ergenler bu sorunun kendilerine sorulmasının nedenini anlayamadıklarını, özel bir soru olduğunu ifade etmişlerdir. Yanıtlamak istemediğini ifade eden bir ergen ise 'yurtta kalan çocukların sevgilisi olamaz mı ?' sorusunu sormuştur. Bu soruların yetiştirme yurdunda kalan çocuklar için özel olarak hazırlanmadığı yaş grupları ve araştırma içeriği dikkate alınarak hazırlanmış olduğunun belirtilmesine karşın bu ifadeyi kullanmış olmaları aslında kendilerine yönelik algılarının yurtta kalma ile ilişkili olarak olumsuz olabileceğini düşündürmüştür. Birkaç ergenin ise; 'affedersiniz ama var' gibi bir not düşmüş olduğu görülmüştür. Bu ifade kız arkadaş, flört bulunma durumunu çekinilecek bir durummuş gibi algıladığını düşündürmüştür.

Tablo 11. Ergenlerin Arkadaşları ile Vakit Geçirdikleri Faaliyetlere Göre Dağılımları *

Arkadaşları ile Vakit Geçirdikleri Faaliyetler	Sayı	%
Gezerek	31	28
Tv İzleyerek	25	22,5
Spor Yaparak	20	18
İnternet Kafeye Giderek	20	18
Sinemaya Giderek	10	9
Diğer	5	4,5
Toplam	111	100,0

*Soruda katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir. Bu nedenle yüzdelikler toplam işaretlemeler üzerinden verilmiştir.

Soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin çoğunlukla gezerek, tv izleyerek, internet kafeye giderek ve spor yaparak vakit geçirdikleri görülmüştür. Ergenlerin %28'i gezerek vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Beden imgesinin önemli olduğu bu yaş döneminde ergenlerin %18' inin spor yaparak vakit geçirdiği anlaşılmıştır. Bu oranın internet kafeye giderek geçirilen zamanla aynı oranda olması en az diğer faaliyetler kadar spora vakit ayırdıklarını göstermiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin spor yaparak vakit geçirebilmelerindeki olumlu etkenlerden biri kuruluş içerisinde yapılan güreş gibi antrenmanların olması ve futbol, buz hokeyi gibi kurslara gitmelerinin sağlanmasıdır.

Ergenlerin %22,5'i tv izleyerek vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir.

%9 oranla az bir kısmı sinemaya giderek vakit geçirdiğini ifade etmiştir. Ancak araştırmaya katılan ergenlerin çoğu sinemaya gitmek yerine harçlıklarını internet kafede daha çok vakit geçirerek harcamayı daha mantıklı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Diğer yanıtlarında ise; 'susarak', 'kavga ederek', 'sohbet ederek' ve 'kelime oyunu oynayarak' vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Kaya (2003) araştırmasında, yetiştirme yurdundaki erkek ergenlerin kız ergenlere göre yurttan daha az zaman geçirdiklerini ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin boş zaman değerlendirme aracı olarak en sık spor etkinliklerine başvurdıklarını saptamıştır.

Tablo 12. Ergenlerin Yeni İnsanlarla İletişim Kurmada Zorlanma Durumlarına İlişkin Dağılımları

Yeni İnsanlarla İletişim Kurmada Zorlanma Durumu	Sayı	%
Zorlanırım	11	28,9
Zorlanmam	27	71,1
Toplam	38	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %71,1'i yeni insanlarla iletişim kurmakta zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. %28,9'u ise yeni insanlarla iletişim kurmakta zorlandığını ifade etmiştir.

3.1.3. Ergenlerin Yaşadığı Problemlere İlişkin Bulgular

Yetiştirme yurdunda koruma ve bakım altında bulunan ergenin yaşadığı problemlere ilişkin bulgular; öfke kontrolü, çözülmesi gereken en önemli soruna ilişkin ifadesi, sorun çözme yöntemi ve sorunlarını paylaştığı kişiye ilişkin bulguları kapsamaktadır.

Tablo 13. Ergenlerin Çözülmesi Gereken En Önemli Sorunlarına Göre Dağılımları

Çözülmesi Gereken En Önemli Sorun	Sayı	%
Sigara Kullanmak	3	25,0
Yurtta Kalmak	2	16,7
Ailemle İlgili Sorunlar	2	16,7
Arkadaşımın Olmaması	1	8,3
Grubumu Değiştirememek	1	8,3
Spora Gidememek	1	8,3
Okulumla İlgili Sorunlar	1	8,3
Manevi Yoksunluk	1	8,3
Toplam	12	100,0

Araştırmaya katılan ergenlere çözülmesi gereken en önemli sorun olarak neyi gördükleri açık uçlu olarak sorulmuştur. Ergenlerin verdikleri yanıtlar ‘sigara kullanmak, yurttta kalmak, ailemle ilgili sorunlar, arkadaşımın olmaması, grubumu değiştirememek, spora gidememek, okulumla ilgili sorunlar ve manevi yoksunluk’ başlıkları altında toplanmıştır.

Ergenlerden %25’i çözülmesi gereken sorununun sigara kullanmak olduğunu, % 16,7’ si yurttta kalmak ve yine %16,7’si ailemle ilgili sorunlar yanıtını vermişlerdir.

Ancak araştırmaya katılan ergenlerden 12’si bu soruyu yanıtlamış olup 38 ergen ‘yanıtlamak istemiyorum’, ‘ne yazacağımı bilmiyorum’ ya da ‘herhangi bir sorunum yok’ gerekçeleri ile soruyu yanıtlamamışlardır.

Yanıtlayan ergenlerin de daha çok yaşamlarını kolaylaştıracak fiziksel koşullar ya da araçları (para gibi) kastettikleri görülmüştür.

Tablo 14. Ergenlerin Sorunlarını Paylaştıkları Kişilere Göre Dağılımları *

Sorunlarını Paylaştıkları Kişiler	Sayı	%
Kurumdaki meslek elemanına	15	26,3
Kurumdaki arkadaşına	14	24,5
Aileme	10	17,5
Diğer	8	14,0
Okuldaki arkadaşına	7	12,2
Akraba	3	5,2
Toplam	57	100,0

*Soruda katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir. Bu nedenle yüzdelikler toplam işaretlemeler üzerinden verilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin %26,3’ü sorunlarını kurumdaki meslek elemanı ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %36,7’si bir sorunu olduğunda arkadaşları ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir.

Arkadaşlarla paylaşım oranlarına bakıldığında kurumdaki arkadaşla paylaşma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yakın arkadaş bulgusunda kurumdaki yakın arkadaş oranının okuldaki yakın arkadaş oranından fazla çıkmış olması ile ilişkili olarak, bu bulguda da kurumdaki arkadaşlarla paylaşımın daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu yaş döneminde en yakın hissedilen kişinin ergenin kendi yaş grubundan olması ile ilişkili olarak bu araştırmada da ergenler sorunlarını en çok arkadaşları ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir.

Bu orandan sonra en yüksek oranın %26,3 oran ile kurumdaki meslek elemanı ile paylaşma olduğu görülmektedir. Araştırmalar yetiştirme yurdundaki ergenlerin sorun yaşadıklarında en çok grup öğretmenlerinden sonra arkadaşlarından yardım aldıklarını ortaya koymuştur (Cılga, 1989; Sayar, 2005). Grup öğretmenlerinin yetiştirme yurdunda kalan gençlerin sorunlarının çözümünde önemli bir konumda oldukları görülmektedir.

Bu araştırmada, sosyal servis ya da grup sorumlusu gibi herhangi bir ayırım yapılmadan kuruluş meslek elemanı seçeneği verilmiş ve bu araştırmada da arkadaşlardan sonra sorunları paylaşmada en yüksek oranının kuruluş meslek elemanı olduğu görülmüştür.

Meslek elemanından sonra ise ergenler en çok aileleri ile paylaştıkları yanıtını vermişlerdir. Ergenlerin %17,5'i sorunlarını aileleri ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir.

Diğer yanıtlarında ise; 6 ergen 'kimseye anlatmam', 2 ergen ise 'tanıdığım birine anlatırım' yanıtlarını vermişlerdir.

Ergenin birçok sorun ve değişimle baş etmeye çalıştığı bu dönemde sorunlarını paylaşabilecek birilerine sahip olması ergen için önemli bir sosyal destektir. Sayar (2005), araştırmasında yetiştirme yurdunda kalan ergenlerden sorun yaşadığında başvurabilecek birini bulabilenlerin bulamayanlara göre daha boyun eğici, iyimser, kendine güvenli ve sosyal destek arama yönelimli bir yaklaşım sergilediklerini saptamıştır.

Tablo 15. Ergenlerin Sorunlarını Çözme Biçimlerine Göre Dağılımları *

Sorunlarını Çözme Biçimleri	Sayı	%
Mücadeleyi Sonuna Kadar Sürdürürüm	19	27,2
Sorunu Çözemediğim Zaman Bana Yardımcı Olacak Biriyle Konuşur Tekrar Denerim	16	22,9
Karşılaştığım Sorunlara Farklı Çözümler Bulabilirim	15	21,5
Sorunlarımı Adım Adım Çözmeye Çalışırım	13	18,5
Her Şey Varacağı Yere	4	5,7

Varır Ben Bir Şey Yapamam Elimden Bir Şey Gelmez		
Olanlar Karşısında Kaderim Buymuş Diye Düşünürüm	3	4,2
Toplam	70	100,0

*Soruda katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir. Bu nedenle yüzdelikler toplam işaretlemeler üzerinden verilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin %27,2'si bir sorunla karşılaştıklarında mücadeleyi sonuna kadar sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. %22,9'u ise sorunu çözemediği zaman kendisine yardımcı olacak biriyle konuşup çözmeyi tekrar denediğini belirtmiştir.

%9,9'u ise daha kaderci yaklaştığını ifade eden yanıtlar vermişlerdir. Buradan yola çıkarak söylenebilir ki; yetiştirme yurdunda kalan ve araştırmaya katılan ergenlerin büyük bir kısmı sorunlarının çözümü konusunda daha 'iyimser', 'mücadeleci' ve 'çözüm üreten' bir düşünceye sahiptir.

3.2. Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırma sürecinde gerçekleştirilmiş olan grup müdahalesi ve bu müdahalenin sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.2.1. Grup Planı

Araştırmanın amacı grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin devlet korumasındaki 14-17 yaş arası erkek ergenlerin problem çözme becerileri ve güçlendirilmesine etkisinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda grup, problem çözme grubu olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Olası grup üyeleri soru kağıdı ve Problem Çözme Envanterinin değerlendirilmesi, araştırmacının deneyim ve gözlemleri, kurumda çalışan diğer meslek elemanlarının (psikolog ve grup sorumlusu olan öğretmenler) görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir. Sonrasında bu üyelerle görüşmeler yapılarak grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi hakkında bilgi verilmiş ve katılımları konusundaki görüşleri alınmıştır. Ergenlerle yapılan görüşmelerden sonra 11 ergen grubun üyeleri olarak belirlenmiştir.

Grup planı aşağıdaki gibi oluşturulmuştur. Her grup oturumunda, grubu ısındırmak için ve problem çözme, kendini tanıma, stresle baş etme gibi becerilerini geliştirmek için etkinliklere yer verilmiştir. Bu etkinlikler oluşturulurken literatür bilgileri de temel alınmıştır.

İlk Oturum: Tanışma, grubun amacının açıklanması, grup kurallarının belirlenmesi.

Amaç: Üyelerin birbirlerini daha iyi tanınmasına, grup yaşantısında rahat olabilmelerine yardımcı olmak ve grup kurallarının belirlenmesi.

Lakap takma; Üyeler sırası ile isimlerinin baş harfi ile kendilerine bir lakap takar ve kendilerini yansıtan bir hareket yaparlar. Üyeler bir önceki üyenin tüm yaptıklarını aynı şekilde tekrarlar ve kendisi için bir lakap ve hareket ile devam eder. Son üye kendinden önceki tüm üyeleri tekrarlamış olur.

İkinci Oturum: Kendini ve duygularını tanıma.

Amaç: Doldurulan form ve çizilen resimler aracılığı ile üyelerin geçmişteki olumlu olumsuz yaşantısı ve bu yaşantının bugüne yansıyan duyguya yönelik paylaşımda bulunulması ile duygularına yönelik farkındalık kazanmalarıdır.

Etkinlikte; üyelerin odada bulunan tüm nesnelere dokunması belirtilecektir. Üyeler dokunmayı bitirdiklerinde nelere dokundukları ve son olarak kendilerine dokunup dokunmadıkları sorulacaktır. Etkinlik doğrultusunda paylaşımda bulunulacaktır.

Üyelerden hayatlarındaki en güzel iki anı ya da anın ve kötü anın resmini çizmesi istenir ve 'olumlu-olumsuz duygu yaşantı formu' (Deniz ve diğer, 2011: 37) doldurulur.

<u>Olumlu duygum</u>	<u>Duyguma neden olan yaşantım</u>
<u>Olumsuz duygum</u>	<u>Duyguma neden olan yaşantım</u>

Üçüncü Oturum: Stres ve stres belirtileri (Deniz ve diğer, 2011: 57).

Amaç: Stres kavramını tanımlamak, stres kaynaklarını fark etmek, stres belirtilerinin farkında olmak.

Grup üyelerine Stresli durumlarda düşündüklerim, hissettiklerim ve yaptıklarım isimli form dağıtılarak, geçmişte ya da şu anda yaşadıkları stresli durumları düşünerek formu doldurulur, paylaşımda bulunulur.

Düğüm; Lider üyeleri yönlendirerek grup üyelerinin el ele tutuşması ile bir düğüm oluşturmalarını sağlar ve düğümü çözmelerini ister. Lider düğümün çözülmesi sürecinde

yönlendirmede bulunmaz. Etkinlik grup üyelerinin grup içerisinde de ortaya çıkabilecek liderlik gibi muhtemel özelliklerinin gözlemlenebilmesine olanak tanır.

Stresli Durumlarda Düşündüklerim, Hissettiklerim ve Yaptıklarım

Yaşadığım Stresli Durum	Ne Düşündüm?	Ne Hissettim?	Neler yaptım?

Dördüncü Oturum: Problem Çözme (Deniz ve diğer, 2011: 41).

Amaç: Problemlerin hayatın kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu fark etmek, problemler hakkında konuşmak ve problem çözme basamaklarını kavramak.

Etkinlik sonunda problem çözme basamakları çalışma formu üyelere ödev olarak verilir.

Problem Çözme Basamakları Çalışma Formu

1. Problemi tanımlayın.
2. Bu problem nasıl çözülebilir? Farklı çözüm yolları var mı?
3. Belirttiğin çözüm yollarının olumlu ve olumsuz yönlerini belirle.
4. En uygun çözüm yoluna karar ve uygulamayı planla

Karar:

Karar verdiğim çözümü gerçekleştirmek için nelere ihtiyacım var?

Bu çözümü kimin işbirliği ile gerçekleştireceğim?

Ne zaman yapacağım?

Bunları nasıl temin edeceğim?

5. Seçtiğin çözümü uygula ve sonuçlarını değerlendir.

Beşinci Oturum: Problem çözme basamaklarını uygulama.

Amaç: Problem çözme aşamalarını kullanarak problemlerini çözümlemek, problem çözme basamaklarını örnek olaylara uygulamak (Deniz ve diğer, 2011:47).

Altıncı Oturum: Güçlü yanlar ve baş etme yöntemleri.

Amaç: Önceki oturumlarda bahsedilen olumsuz duygu/yaşantı ve günlük hayattaki problemlere yönelik baş etme yöntemleri ve baş etmelerinde kendilerine yardımcı olan güçlü yanlarına yönelik paylaşımlarda bulunulması. Benzerlikler etkinliğine de vurgu yapılarak

grubun kendi kendine yardım özelliği aracılığı ile de üyelerin güçlendirilmesine katkıda bulunulabilecektir.

Benzerlikler; Grup sürecinin başlangıç aşamalarında grup üyelerinin birbirlerini daha iyi tanımalarını kolaylaştırma, ortak ve farklı yanlarını kabul etmeyi öğrenmelerini sağlamak ve aynı zamanda bu yolla grup kohezyonunu arttırmak amacıyla kullanılabileceği belirtilen etkinlikte; lider, üyelere birer kağıt parçası vererek kendilerinde bulunan ve başkalarında olup olmadığını merak ettikleri en az beş özelliği yazmalarını ister. Daha sonra bunları toplar. Sahneye karşılıklı dört sandalyeyi bir (+) nın uçlarına gelecek şekilde yerleştirilir. Kağıtlarda yazan özellikleri teker teker okur ve aynı özelliklere sahip üyelerin aynı sandalyeler etrafında toplanmalarını ister. Üyelere sandalyelerin başında kısa bir zaman içinde birbirleriyle paylaşmak istedikleri şeyleri paylaşabileceklerini söyler. Çalışmanın tamamlanması ile paylaşım aşamasına geçilir. Üyelerin oyun sırasında farkına vardıkları şeyler ile yaşadıkları duygular konusunda konuşmaları istenir (Altınay, 2012: 101,102).

Yedinci Oturum: Öfke ve Stres yaşantılarıyla başa çıkma (Deniz ve diğ., 2011: 63).

Amaç: Öfke ve stres durumlarında nefes ve gevşeme tekniklerini kullanabilmek.

Sekizinci Oturum: Gelecekte bugüne bakma.

Amaç: Üyelerin geleceğe yönelik umut ve beklentilerine yönelik paylaşımlarda bulunabilmelerinin sağlanması.

Geçmişe Mektup; Lider, üyelere geleceğe gitmelerini söyler ve bunun için uygun bir kurgu geliştirir. Üyelerin ısınmasını sağladıktan sonra gittikleri zaman diliminden bu güne mektup yazmalarını ister. Mektuplar postacıya (lider) verilir. Postacı mektupları bugüne getirir ve sahiplerine verir. Her mektup üyeler tarafından gruba okunur (Altınay, 2012: 87).

Dokuzuncu Oturum: Grup olarak geleceğe bakış.

Amaç: Üyelerin grup olarak kendilerine bakışı ve grup sürecinin grubun umut ve beklentilerine nasıl yansıdığının gözlenmesi. Grup üyelerinin umut ve beklentilerine yönelik farkındalık kazanması.

Grup üyelerine fotoğraflar dağıtılır ve kendilerine yakın gelen, beğendikleri üç fotoğraf seçmeleri istenir. Seçtikleri fotoğraflarla ilgili bir hikaye yazmaları istenir. Seçtikten sonra her üye neden o fotoğrafları seçtiğine dair paylaşımda bulunur. Sonrasında grup üyelerinden

4 kartpostal seçerek grubu anlatan ortak bir hikaye oluşturmaları ve bir de grup ismi bulmaları istenir.

Onuncu Oturum: Grup üyelerinin kendilerine yönelik grup öncesinde ve şu anki düşünceleri hakkında paylaşımda bulunmaları, grup süreci hakkında değerlendirmelerini almak ve grup sürecinin sonlandırılması.

3.2.2.Üye Tanıtımları

Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi kapsamında yapılan çalışmanın üyelerine ilişkin tanıtıcı bilgiler bu bölümde yer almaktadır.

Etik hassasiyet nedeniyle üyelerin isimleri değiştirilmiştir.

Orhan

Ebeveyni vefat ettikten sonra koruma altına alınmıştır. 14 yaşındadır. 6 yıldır kurum bakımındadır. Görüştüğü yakınları vardır ancak düzenli iletişimleri yoktur. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam eder.

Kuruluş kurallarına uyan, sakin, iletişime açık bir tutum sergiler. Bu gibi olumlu kişilik özellikleri ile gruba olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Daha çok yalnız vakit geçirir. Özgüveni düşüktür. Akranları ile olan iletişim becerilerini geliştirebilmesi, kendini tanıması ve güçlü yanlarının farkına varması açısından gruptan yararlanabileceği düşünülen bir üyedir. Ön testte Problem Çözme Envanterinde yüksek puan alan dolayısıyla problem çözme becerilerini olumsuz olarak değerlendiren üyelerden biridir.

Kadir

14 yaşındadır. Aile parçalanması gerekçesiyle kurum bakımına alınmıştır. 11 yıldır kurum bakımında kalmaktadır. Düzenli olarak görüştüğü yakını vardır. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam eder. Ebeveynleri hayattadır. Ebeveynleri ile düzenli olarak görüşür.

Kendini iyi ifade eder, iletişime açıktır. Mutlu bir çocuktur. Empati becerilerinin artması açısından gruptan yararlanabileceği kişisel özellikleri ile de gruba katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Eren

16 yaşındadır. 5 yaşından beri kurum bakımındadır. Terk çocuk olduğundan aile ile iletişimi sonraki dönemde kurulmuştur. Ebeveyn ve akrabaları ile yakın zamanda iletişim kurduğu için düzenli iletişimleri yoktur. Okula düzenli devamlılığı vardır.

Problem Çözme Envanterinde aldığı puanın yüksek olması üzerine kendi isteği dahilinde gruba dahil edilmiştir. Duygularını paylaşma konusunda içe dönük özellikler sergiler. Kendi yaşıtları ile kurduğu iletişim, problem çözme ve kendini ifade edebilme becerisinin gelişmesi açısından gruptan yararlanabileceği düşünülmüştür. Grubun, üyenin kendini grup içinde ifade edebilmesine, güçlü yanlarını, olumlu yanlarını fark edebilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Kuruluş içerisinde, kaldığı grubun düzenini bozabilecek davranışlarda bulunabilmektedir. Arkadaşları ile iletişiminin bu şekilde olmasına karşın otoriteyi tanır, kuruluştan izinsiz ayrılma gibi kural dışı davranışlarda bulunmaz. Bu açıdan üyenin gruba katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Erhan

17 yaşındadır. 6 yıldır kurum bakımındadır. Aile içi şiddet ve aile parçalanması gerekçeleri ile kurum bakımına alınmıştır. Kronik bir fiziksel rahatsızlığı bulunmaktadır. Ebeveynleri ile düzenli iletişimi yoktur.

Çevre ile iletişim kurmada seçici bir tutum sergiler. Duygularını ve düşüncelerini kolay açmaz. Bu açıdan grubun üyeye iletişim becerilerini geliştirmede katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam eder. Sorumluluklarının bilincindedir. Kurallara uyan bir tutum sergiler. Bu açıdan problemleri çözmede kişilik özellikleri açısından gruba yarar sağlayabileceği düşünülmüştür.

Erdem

Ekonomik yetersizlik ve ihmal gerekçeleri ile kurum bakımına alınmıştır. 15 yaşındadır. 15 yıldır da kurum bakımındadır. Ebeveynleri vardır fakat iletişimleri oldukça azdır. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam eder. Okul motivasyonu vardır.

İletişime açıktır, uyumludur, sakindir. Kendini daha iyi ifade edebilmesi açısından gruptan yararlanabileceği düşünülmektedir. Problem çözme becerilerinin gelişebilmesi açısından gruptan yararlanabileceği; sakin yapısı, okul motivasyonunun olması gibi sorumluluk bilincini

içeren davranışları olması açısından da grup açısından olumlu etkisi olabileceği düşünülmüştür.

Sedat

16 yaşındadır. 9 yıldır kurum bakımındadır. Annenin evi terk etmesi ve babanın tek başına çocuğun bakımını üstlenememesi üzerine (psikolojik rahatsızlık, ekonomik yetersizlik) kurum bakımına alınmıştır. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam eder. Düzenli olarak akrabaları ile görüşür.

Kendini, duygularını düşüncelerini oldukça iyi ifade eder. Kuralları tanıyan, otoriteye ve çevresine saygılı uyumlu kişilik özelliklerine sahiptir. Bu açıdan gruptaki diğer üyelere katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Grup, olumlu özelliklerini pekiştirmesine, kendini tanımasına ve grup içinde kendini ifade edebilmede beceri geliştirebilmesine katkı sağlayabileceğinden üyenin gruptan yararlanabileceği düşünülmüştür.

Melih

14 yaşındadır. 3 aydır kurum bakımındadır. Babanın cezaevine girmesi ve annenin vefatı üzerine kurum bakımına alınmıştır. Ortaokula devam etmektedir ancak düzenli devam etmemektedir. Okul motivasyonu düşüktür. Kurallara uymayan, otoriteyi tanımayan bir tutum sergiler. Herhangi bir hedefi ya da sorumluluk bilinci olmadığı gözlenmektedir. Düzenli olarak görüştüğü akrabası bulunmaktadır.

Dışa dönük kişilik özelliklerine sahiptir ancak nasıl iletişim kuracağını bilmediği, daha çok çevresi ile alay eden bir tutum sergilediği ve çevresindekiler açısından kırıcı olabildiği gözlenmiştir. Bu açıdan grubun, üyenin olumsuz davranışlarının farkına varmasına, kendini tanımasına ve problem çözme becerilerini geliştirmesine katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Olumsuz yaşantıları olmasına karşın, üye kendini şaka yapmayı seven, neşeli biri olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan üyelerin güçlendirilmesinde katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Berk

16 yaşındadır. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam etmektedir. Aile içi şiddet ve aile parçalanması gerekçeleri ile kurum bakımına alınmıştır. 8 yıldır kurum bakımındadır.

İletişime açık, kendini, duygularını iyi ifade eden özelliklere sahiptir. Akranları ile iyi iletişim kurar. Girişkendir. Gruba katılım motivasyonu da oldukça yüksektir. Katılım motivasyonunun yüksek olması ve olumlu kişilik özellikleri ile gruba katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Problem çözme becerilerinin gelişmesi açısından gruptan yararlanacağı düşünülmüştür.

Can

16 yaşındadır. İhmal ve fiziksel istismar gerekçeleri ile kurum bakımına alınmıştır. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okul motivasyonu ve devamlılığı düşüktür. Ebeveyni ile düzenli olarak görüşmektedir.

Kuruluş kurallarına uyar, sakindir. Bu açıdan grubu olumlu etkileyebilecek kişilik özellikleri vardır.

Melankolik kişilik özellikleri sergiler. İçer kapanıktır. Problem Çözme Envanterinden yüksek puan almış olup problem çözme becerileri açısından kendini yetersiz olarak değerlendirmiştir. Bu açıdan gruptan yararlanabileceği düşünülmüş bir üyedir.

Semih

15 yaşındadır. 3 yıldır kurum bakımındadır. Aile parçalanması gerekçesi ile kurum bakımına alınmıştır. Görüştüğü yakını vardır fakat düzenli olarak görüşmemektedirler. Lise öğrenimine devam etmektedir. Okula düzenli devam eder.

Problem Çözme Envanterinde diğer üyelere göre daha düşük puan almıştır. Bu açıdan gruba katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Fakat arkadaş ilişkilerinde sorun yaşadığında problemini sözel olarak ifade etmekten ziyade, olumsuz davranışlar sergileyerek çözmeye çalıştığı gözlenmiştir. Duygularını ifade etme açısından da içer dönük özellikler sergiler. Bu yönüyle de grubun üyeye katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Ceyhun

14 yaşındadır. Lise öğrenimine devam etmektedir. Evden kaçma davranışı göstermesi ve olumsuz arkadaş grupları edinmiş olması gerekçeleri ile kurum bakımına alınmıştır. 2 aydır kurum bakımında kalmaktadır.

Bir gruba dahil olma ihtiyacı içerisinde. Üyenin akranlarının olacağı ve bir meslek elemanının liderliğindeki grubun içerisine dahil edilmesi ile grubun üyeye olumlu bir katkısı olabileceği düşünülmüştür.

Kişilik özellikleri olarak okumayı çok seven, yaşına uygun zihinsel gelişim özelliklerine sahip ve sakin bir yapısı olması açısından grubu gerekli yerlerde olumlu yönlendirebileceği, geri bildirimlerde bulunabileceği düşünülmüştür.

3.2.3. Grup Süreci ve Değerlendirmesi

Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması haftada iki gün (Çarşamba ve Pazar) 75 dk. ve on oturum süresince gerçekleştirilmiştir.

Üyelerin gruba katılım durumuna ilişkin çizelge aşağıda yer almaktadır:

Çizelge 2. Üyelerin Gruba Katılım Durumları

Oturumlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ceyhun	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sedat	X	X	X	X	X	X			X	X
Melih	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Orhan	X			X						X
Semih	X		X	X						X
Kadir	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Eren	X	X	X	X			X	X		X
Erdem	X		X	X			X	X		X
Erhan	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Berk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Can	X	X		X	X	X	X	X	X	X

Üyelerin katıldıkları oturumlar X ile belirtilmiştir

Bu bölümde grup oturumları özetlenerek verilmiştir.

Birinci Oturum

Amaç: Grup amacının açıklanması, üyelerin birbirlerini daha iyi tanımasına, grup yaşantısında rahat olabilmelerine yardımcı olmak ve grup kurallarının belirlenmesi.

Süreç:

Üyelerin ve liderin birbirlerini görebilecekleri daire biçiminde oturma düzeninin oluşturulması ile oturum başlatılmıştır. Üyeler aynı kuruluştaki kalan çocuklardan oluşmaktadır ve lider de yine aynı kuruluştaki çalışan bir personeldir. Dolayısıyla üyeler ve lider birbirlerini

tanıdığı için tanışma etkinliği yapılmamıştır. Üyelerin birbirlerine ve gruba ısınmasını kolaylaştırmak amacıyla ısınma etkinliği yapılmıştır.

Etkinlikte; üyeler, sırası ile kendilerine bir lakap takar ve kendilerini yansıtan bir hareket yaparlar. Üyeler bir önceki üyenin tüm yaptıklarını aynı şekilde tekrarlar ve kendisi için bir lakap ve hareket ile devam eder. Son üye kendinden önceki tüm üyeleri tekrarlamış olur. Bu etkinlik grubun ısınmasında kolaylaştırıcı olabileceği gibi üyelerin kendilerini yansıtan bir sıfat bulmalarının istenmesi sebebi ile de üyeleri tanıyabilme açısından yardımcı bir etkinlik olmuştur.

Orhan ‘orijinal’, Kadir ‘kitapçı’, Eren ‘uğurlu’, Erhan ‘genç’, Erdem ‘Balıcı’, Sedat ‘erdemli’, Melih ‘ergen’, Berk ‘mert’, Semih ‘rambo’, Ceyhun ‘yalnız’ sıfatlarını ifade etmişlerdir. Can kendisine bir sıfat bulamadığını ifade etmiştir. Berk ve Semih o üyeyi yansıttığını düşündükleri sıfatlar önererek üyeye destek olmuşlardır. Son olarak Can kendisine ‘erdinç’ lakabını uygun bulduğunu ifade etmiştir.

Erdem’e kendilerini yansıtan bir sıfat seçmeleri gerektiği hatırlatılmış ve bu sıfatı seçmesinin bir sebebi olup olmadığı sorulmuştur. Erdem komik olduğunu düşündüğü için balıcı sıfatını seçmiş olduğunu ifade etmiştir. Üyenin herhangi bir madde kullanmamış ve kullanmamakta olduğu bilinmektedir. Grup içindeki bu ifadesinin dikkat çekme isteğinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür.

Üyelerden hiç biri daha öncesinde grup çalışmasına katılmamış olduğundan grup çalışması hakkında bilgi verilmiştir. Grup amacı açıklanırken daha anlaşılır olabilmesi adına grup amacı ile ilişkili olan stres ve güç gibi kavramları kısaca tanımlamaları istenmiştir. Berk stresi “bunalma” olarak tanımlamıştır. Gücü tanımlamaları istendiğinde ise; Sedat ‘meslek sahibi olma’, Eren ise; ‘bilinçlenmek’ olarak tanımlamıştır. Diğer üyeler sessiz kalmışlardır. Üyelerin de belirttikleri tanımlamalardan yola çıkarak grubun amacı açıklanmıştır.

Grup kuralları belirlenmiştir. Üyeler kuralları kendileri koymuştur. Lider sadece gerekli yerlerde grubu yönlendirmiştir. Kurallar: Dalga geçmemek (Berk), müzik dinlemek (Grup kararı), geç gelmemek (Erhan), el şakası yapmamak (Sedat), küfür etmemek (Can), söz kesmemek (Eren) ve liderin belirtmesi üzerine gizlilik olarak belirlenmiştir. Lider tarafından gizlilik, devamlılık hususlarının önemi üzerinde özellikle durulmuştur. Ceyhun grup kuralları belirlenirken ‘metal dinlemek’ önerisinde bulunmuştur fakat Eren, Berk ve Kadir’in

onaylamaması üzerine kural müzik dinlemek olarak belirlenmiş, ikramların olduğu esnada müzik dinlenebileceği belirtilmiştir.

Orhan ve Ceyhun gruba devam etmek istemediklerini belirtmiştir fakat Berk, Eren ve Kadir destek olarak onlar olmazsa grubun sıkıcı olabileceğini, katılmalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Orhan kuruluştaki daha çok, yalnız vakit geçiren, Ceyhun ise; kuruma yeni gelmiş olan bir üye olmasına karşın Berk, Eren ve Kadir onların da devam etmesini istemiştir. İlk oturumdan birbirlerine destek olabildikleri gözlenmiştir. Grup üyelerinin bu yorumları sonrasında Orhan ve Ceyhun devam edeceklerini ifade etmişlerdir. Grup, iki üyeyi devam etmeleri konusunda motive etmiştir.

Başlangıç safhasında devamlılık açısından motivasyon önemlidir. Bu anlamda üyelerin, katılım hususunda birbirlerini desteklemiş olması grup beraberliğinin oluşmasında ve grubun sonraki süreç için motivasyonu açısından olumlu olmuştur.

Kurum içerisinde sürekli birlikte olmaları nedeniyle çocuklar sevmedikleri bir diğer çocuk ile aynı etkinlikte olmayı reddedebilmektedirler fakat grup içinde böyle bir direnişleri olmadığı gözlenmiştir.

İlk oturum olmasına karşın üyelerin birbirleri ile iletişim halinde olduğu gözlenmiştir. Aynı grupta kalan üyeler yan yana oturmayı tercih etmiş ve bu üyeler birbirleri ile daha çok iletişime geçmişlerdir.

İlk oturumda, grup çalışmasına daha önce hiç katılmamış olmaları sebebi ile büyük bir merakla gelmişlerdir ancak bu meraka rağmen bir fikirleri olmadığı için isteksizlikleri de olmuştur. Oturum sonunda ise; kendileri bir sonraki oturumun gün ve saatini sormuşlardır.

Bir sonraki oturumda gruba yeni üye gelmemesini istediklerini ifade etmişlerdir. Bireysel olarak vakit geçirmekten hoşlanmadıkları kişiler olsa dahi yaşlarına bağlı olarak bir grup içinde olmaya çabuk adapte olabildikleri gözlenmiştir.

Berk tüm süreç boyunca liderlik özellikleri göstermiştir. Grup kurallarını kartona yazmayı istemiş ve gerekli yerlerde de grubu yönlendirmiştir.

Oturum süresince üyelerin kendi aralarında gülüşmeler olmuştur. Bir şeyler öğrenme ya da paylaşma isteğinden çok eğlenme gibi bir bakış açısında oldukları ve Erdem'in de belirtmiş olduğu gibi bu bakışın üyelerin kendilerini açmalarında özellikle ilk oturumda olumsuz etkisi olabildiği gözlenmiştir. Ancak grup kuralları belirlendikten sonra Berk gibi liderlik özellikleri

gösteren üyelerin uyarıları ile grup düzeni daha iyi kurulmaya başlanmıştır. Melih, diğer üyelerin paylaşımları sırasında gülme, üyelerin sözünü kesme gibi grup düzenini bozabilecek davranışlarda bulunmuştur. Lider ve liderlik özellikleri gösteren üyeler Melih'i oturum süresince uyarılmışlardır. Grup kurallarının net bir şekilde belirlenmiş olması ve uyarılar üzerine oturum sonlarına doğru daha uyumlu davranışlar sergilemiştir.

Bir sonraki oturumun gün ve saatinin belirlenmesi ile oturum sonlandırılmıştır.

Yalom' un (2012) da bahsettiği gibi başlangıç evresinin içeriği ve iletişim tarzı basmakalıp ve kısıtlıdır. Bu grupta da başlangıç, tanışma ve amaçlara ilişkin paylaşımda bulunulmasına yönelik olmuştur.

İkinci Oturum

Amaç: Kendilerine ve duygularına yönelik farkındalık kazanmalarıdır.

'Doldurulan *'olumlu-olumsuz duygu yaşantı formu'* ve çizilen resimler aracılığı ile üyelerin geçmişteki olumlu olumsuz yaşantısı ve bu yaşantının bugüne yansıyan duyguya yönelik paylaşımda bulunulması ile üyelerin kendilerine ve duygularına yönelik farkındalık kazanmaları amaçlanmıştır.'

Süreç:

Toplantıya bir önceki hafta belirlenen kuralların hatırlatılması ile başlanmıştır. Grubun amacı da yeniden belirtilmiştir. Üyelerin kendilerine yönelik farkındalık kazanmaları ile ilişkili olarak odadaki tüm nesnelere dokunmaları ve son olarak kendilerine dokunup dokunmadıklarının sorulmasını içeren bir oyun oynanmıştır. Üyeler odadaki nesnelere dokunmayı bitirdiklerinde nelere dokundukları hakkında paylaşımlarda bulunulmuş ve sonrasında kendilerine dokunup dokunmadıkları sorulmuştur. Sadece Sedat kendisine dokunmuş olduğunu belirtmesine karşın liderin yaşamda da kendine yönelik farkındalığın önemine değinmesi üzerine tüm üyeler zaten kendilerine de dokunmuş olduklarını, sadece söylemeyi unuttuklarını ifade etmeye başlamışlardır.

Erhan diğer üyelere dokunmadığını özellikle ifade etmiştir. Genel olarak dokunmayı sevmediğini, sadece aynı grupta kalmakta olduğu Sedat'a dokunabileceğini, kendisine de dokunulmasından, temas kurmaktan çok hoşlanmadığını ifade etmiştir. Bu etkinliğin sadece kendilerine yönelik farkındalık değil birbirleri ile olan iletişimlerini gözlemleyebilme açısından da etkili olduğu gözlenmiştir.

Etkinlik sonrasında, üyelere bu oturumun amacının kendini ve duygularını tanımak olduğu belirtilerek kendilerini nasıl biri olarak tanımladıklarına ilişkin paylaşımlarda bulunmaları istenmiştir. Kendilerini tanıttıkları esnada Can, hoşlanmadığı davranışlar üzerinden Melih'e grup dışındaki kırılganlığını grup içinde dile getirmiştir. Yalom (2012), ikinci evrede olumsuz duyguların ortaya çıkmaya başlayacağını belirtmektedir. Grup başlangıç aşamasında olmasına karşın üyelerin birbirlerine karşı olumsuz düşüncelerini gruba getirebilmiş olmaları lideri tanıyor olmalarının getirdiği güven ile ilişkilendirebilir. Can, duygusal olarak içe dönük ve hassas bir üye olmasına karşın bu oturumda en çok paylaşımda bulunan üye olmuştur. Diğer üyelere göre kendi deneyimlerine ve özel hayatına ilişkin paylaşımlarda bulunmuştur. Başkalarının yorumlarından etkilenebilen bir yapıda olmasına rağmen grupta bu kaygıdan ziyade gruptan yararlanma amaçlı hareket ettiği gözlemlenmiştir. Diğer üyeler alay edebilecek olsalar dahi orda kuralları hatırlatan ve destek sağlayabilecek bir lider vardı ve üyenin bunun farkında olduğu gözlemlendi. Bu açıdan üyenin paylaşımda bulunabilmesinde liderin grupta olmasının katkı sağlamış olabileceği düşünülmektedir.

Üyelerin kendilerini nasıl biri olarak gördükleri konusunda paylaşımlarda bulunmaları istenmiştir.

Berk, 'Kolay kolay sinirlenmem. Sporu çok severim takımda da kavgalarda sakinleştirmem için kaptanlar beni çağırır. Bu özelliğimi çok severler. Boş konuşanları sevmem. Yemek yemeyi severim. Arkadaşlarımı, alış veriş yapmayı, hayatı severim.'

Melih, 'Ben gezmeyi çok severim. Şaka yapmayı çok severim.'

Can, 'Ben herkesle muhatap olmayı sevmem. Abuk subuk şaka yapmayı sevmem. O kişiye o an bir şey demem ama o kişiden soğurum. Herkese bir şeyleri anlatmayı sevmem.'

Erhan, 'Ben kafama göre davranıyorum. Öyle gelişine göre yaşıyorum yani.'

Kadir, 'Ben de öyleyim. Kafama göre yaşarım.'

Eren, Sedat ve Ceyhun anlatmak istemediklerini ifade etmişlerdir.

Berk 'Peki ya siz nasıl birisiniz?' sorusunu lidere yöneltmiştir. Lider 'Ben sakin biriyim. İnsanlara saygı duyarım bu yüzden ben de saygı beklerim.' ifadesi ile kendini anlatmıştır. Berk, lidere 'Kardeş miyiz yoksa? Aynı beni anlattınız.' geri bildiriminde bulunmuştur. Eren ise; lidere 'Bizim hakkımızda siz ne düşünüyorsunuz?' sorusunu yöneltmiştir. Bu soru ile birlikte içinde bulundukları gelişim dönemi ile de ilişkili olarak lideri her ne kadar tanıyor da

olsalar yetişkin birinin olduğu bir ortamda kendilerini açmanın onlar için çok da kolay olmadığı düşünülmüştür. Eren'in, paylaşımda bulunursa kendisi ile ilgili olumsuz fikirler oluşabileceği kaygısı taşıdığı düşünülmüştür. Paylaşma isteği olduğu fakat başlangıçta daha çok gözlemlemeyi tercih ettiği gözlenmiştir. Bunun üzerine lider üyelere, paylaşımlarından onlara teşhis koymak gibi bir amacı olmadığını, grubun onlara yararlı olmasını umduğunu, hepsinin bireysel olarak farklı özellikleri olduğunu ve hepsine ayrı ayrı değer verdiğini ifade etmiş ve hiçbir zaman lidere karşı saygısızca bir davranışları olmadığı için de teşekkür etmiştir.

Ceyhun bir önceki oturumda devam etmek istemediğini ifade etmiş olmasına karşın bu oturuma da katılmıştır. Bu oturumda daha çok paylaşımda bulunmuş, aktif katılım sağlamıştır. Fakat arkadaş ortamında alkol aldıklarını grupta gurur duyuyormuş gibi ifade etmiştir. Ceyhun bir gruba dahil olma ihtiyacı içinde olan fakat bunu yaparken dikkat çekmesini sağlayabilecek davranışlara yönelik ifadelerde bulunmayı seven bir üyedir. Diğer üyeler bu paylaşımını pek ciddiye almamış, tepkisiz kalmışlardır. Takdir edilecek bir davranış olmadığını fark etmesini sağlayabileceğinden grubun bu tavrının üye açısından olumlu olduğu düşünülmüştür.

Erhan bu oturumda da hiç bir paylaşımda bulunmak istememiştir. Kuruluşta da diğer çocuklarla fazla paylaşımı olmayan çoğunlukla belli kişilerle vakit geçirmeyi tercih eden bir çocuk olduğu için kendini koruma ihtiyacı duyduğu düşünülmüştür. Dokun tanı etkinliğinde de kimseye dokunmadığını çünkü temas kurulmasını istemediğini sadece Sedat'a dokunabileceğini gruba açıkça ifade etmiştir. Böylece Erhan kuruluşta koyduğu sınırı grup içinde de koymuştur.

Berk bu oturumda da grubun yönlendirilmesinde en yardımcı üyelere biri olmuştur. Sinirlendiği zaman ortamı terk ettiğini ifade etmesi gibi olumlu paylaşımları ile gruba öfke kontrolü konusunda olumlu katkısı olmuştur. Kuralları da sürekli hatırlatmıştır. Gruba uyarılarda bulunmuştur. Aralarından birinin kuralları hatırlatmasının daha etkili olduğu gözlenmiştir.

Paylaşımlar sonrasında yaşamlarındaki en kötü ve en iyi anlarına ilişkin bir resim çizmeleri istenmiştir. Üyeler çizdikleri resimleri grupla paylaşmışlardır. Üyeler etkinlikle ilgili sınırlandırılmamıştır.

Eren, 'En mutlu anım annemi gördüğüm ilk an. Yurtta kalıyordum. Onu gördüğümde çok mutlu olmuştum. En kötü anımsa yeğenimi kaybettiğim zamandı.'

Melih, 'En mutlu anım sınıftan bir kız bana çıkma teklif etmişti. Kabul etmiştim. En kötü anımsa araba kazası geçirmişt看. Bir hafta hastanede kalmıştım. Başka bir en kötü anım daha var ama onu paylaşmak istemiyorum.'

Ceyhan, 'En iyi anım arkadaşlarımla buluşmuştuk. Hep beraber bira içmiştik. En kötü anımsa evi terk ettiğim gün.'

Kadir, 'En iyi anım doğduğum an. Çünkü doğmasam güzel başka anlarım da olmazdı. Çünkü ben olmazdım. En kötü anımsa öldüğüm an olur. Şu an için kötü anım yok.'

Sedat, 'En iyi anım gülümsediğim her andır. En kötü anımsa içime kapandığım anlar.'

Erhan, 'Benim bir fikrim yok. En iyi ya da en kötü anım yok.'

Can, 'En iyi anım daha gerçekleşmedi ama sahilde, yağmur yağan bir günde kahve içmek olabilirdi. Yağmurlu olmalı çünkü yağmur huzur veriyor. En kötü anımsa polislerin beni yurda getirdiği zamandı.'

Eren en kötü anımı üzüleceğini düşündüğü için paylaşmak istemediğini ifade etmiştir. Lider, Eren'e diğer üyelerin paylaşımı hususunda kendisine yardımcı olabileceklerini fakat paylaşım paylaşmamasının kendi kararı olduğunu belirtmiştir. Eren, kötü anımı gruba getirmiştir. Üstelik paylaşımda bulunmak istemediğini ifade etmiş olmasına karşın günlük, rutin yaşamı dışında 'özel' paylaşımda bulunan nadir üyelerden biri olmuştur. Fakat üzüleceğini belirtmiş olmasına karşın paylaşımı sırasında gülmüştür. Kadir ve Melih de Eren'in paylaşımı sırasında güldüler. Cinsiyetlerinin de duygularını belli etmekten çekinme gibi bir duruma yol açıyor olabileceği düşünülmektedir. Çok üzücü bir olayı paylaşırken bile güçlü görünme istekleri var çünkü birbirleri ile çok dalga geçiyorlar, dalga geçilmekten çekiniyor olabilirler. Grup içinde dalga geçmeler çok fazla olmasa da bir arada yaşıyor olmaları ve grup dışında da birbirlerini görecek olmaları güvensizlik hissetmelerine neden oluyor. Liderin, hayatın sadece mutlu anlardan ibaret olmadığını, üzücü bir olaydan bahsederken gülmenin doğru bir davranış olmadığını, yaşanan her olaya gülerek tepki verilemeyeceğini ve gerçek duyguları yansıtabilmek gerektiğini ifade ederek gülen üyelerle yüzleşmesi gerekmiştir. Duygularını tanımları ile ilgili olan bu etkinlikte duygularını doğru ifade edebilmelerinin önemli olduğu ve bu noktada doğrudan müdahale edilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Eren'in paylaşımı esnasında gülmüş olan Melih kendi kötü anı ile ilgili paylaşımından sonra gruba güvenmediği için asıl kötü yaşantısını paylaşmadığını, paylaşmak da istemediğini ifade etmiştir. Bu ifadesi üzerine Eren'in çekinerek yaptığı bir paylaşımda gülmüş olması ile de ilişkili olarak, gruba empati üzerine konuşulmuştur. Üyelerin grup içinde kuruluştaki yaşamlarında da olduğu gibi birbirlerine yönelik davranışlarında karşısındakinin hislerini, düşüncelerini dikkate almadıkları gözlenmiştir. Grup sürecinin empati becerilerinin de gelişmesinde katkısı olabileceği düşünülmüştür.

Ceyhun bir önceki etkinlikte olduğu gibi yine en iyi anının arkadaşlarıyla bira içmek olduğunu ifade etmiştir. Grup bir önceki oturumdaki tepkisizliğini sürdürmüştür. Lider alkolün zararlı olduğunu üyeye özellikle ifade etmiştir. Bu oturumda Ceyhun ailesi, yaşamı ile ilgili duygularını gruba getirmeye başlamıştır. Dikkat çekmek için öne sürdüğü ifadeler yerine kendini açmaya başlamasında grubun üyeye yönelik net tavrının etkili olduğu düşünülmüştür. Liderlik özelliklerini sürdüren Berk de Ceyhun'a paylaşımları sırasında olumlu yönlendirmelerde bulunmuştur.

Kadir'in 'En iyi anım doğduğum an çünkü doğmasam başka anlarım da olmazdı. En kötü ansa öldüğüm an olur çünkü ben olmam.' ifadesi ve Sedat'ın 'En iyi anım gülümsediğim her an.' ifadesi grubu oldukça olumlu etkilemiştir. Berk ve Sedat bu yorumu çok beğendiklerini ifade etmiştir. Bireysel ifadelerden çok, daha soyut ya da felsefi olarak tanımlanabilecek bu yöndeki ifadeleri kullanmayı tercih ettikleri gözlenmiştir. Olumsuz yaşantıları paylaşmaktan çok, umut aşılayıcı paylaşımlarda bulunmaya yöneldikleri gözlenmiştir. Bu durum bir arada yaşıyor olmalarından kaynaklanan güvensizlikle ilişkilendirilebileceği gibi grubu, kendilerini olumlu etkileyecek bir araç olarak kullanmaları ile de ilişkilendirilebilir.

Üyeler (Can ve Sedat gibi) ortak özelliklerini bu oturumda daha çok fark etmeye başlamışlardır. Bu farkındalık, üyelerin, özellikle Can'ın, kendilerini açmalarında yardımcı ve destekleyici bir etken olmuştur.

Bu etkinlikte bahsettikleri tüm yaşantıların bir duygu ile ilişkili olduğu belirtilerek üyelere olumlu olumsuz yaşantı formu dağıtılmıştır. Oturum süresince bahsettikleri duygular ve olayları dikkate alarak olumlu-olumsuz duygu yaşantı formunu doldurmaları istenmiştir.

Berk, 'Olumlu duygum sinirlerime hakim olmak. Sinirlendiğimde o ortamdan çıkarım. Hocalar en çok bu huyumu sever. Maçlarda çok sakinimdir. Ortalık gerilince hemen sakinleştiririm. Olumsuz duygum bir yere bağlanamıyorum. Mesela bir arkadaşımla

dolaşıyorum bir hafta sonra başka bir arkadaşım ile dolaşıyorum. Her gün aynı yere gitmeyi ya da aynı şeyi yapmayı sevmiyorum. Biraz özel olacak ama kız arkadaşlarımla da böyle. Bir kızla çıkmaya başladığımda başta çok istesem de bir kaç ay sonra ayrılıyorum.'

Melih ve Kadir, Berk'in kız arkadaşları ile ilgili yorumuna şaşırdıklarını, kızlarla arasının iyi olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Berk ise; aslında görüldüğü gibi olmadığını, bağlanmakta zorlandığını belirtmiştir.

Eren, 'Olumlu duygum mutlu olmak. Yaşantı ise lunaparka giderken çok mutlu olurum, heyecanlanırım. Olumsuz duygumsa ağlamak ve sinirlenmek. Yeğenim öldüğünde çok ağlamıştım, üzül müştüm.'

Melih, 'Olumlu duygum gülmek. Bir arkadaşım bana fıkra anlatmıştı çok gülmüştüm. Olumsuz duygumsa ağlamak ve sinirlenmek. Anneannem öldüğünde çok ağlamıştım.'

Ceyhun, 'Olumlu duygum eğlenmek. Bir barda sabaha kadar dans edip çılgınlar gibi dans etmek beni mutlu eder. Olumsuz duygum ağlamak. Canım çok sıkıldığında ya da bir şey üzüldüğümde ağlarım. Evden kaçtığımda ağladım. Evden kovulduğumda ağladım falan işte.'

(Ceyhun alkol almak da yazmış fakat bu kez grupla paylaşmamıştır. Lider evden kaçması ile ilgili şimdi nasıl hissettiğini sormuş, Ceyhun da pişman olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadesi üzerine Berk, 'Neden eve dönmüyorsun o zaman?' sorusunu yöneltmiştir. Ceyhun eve dönmesi için biraz daha zaman gerektiğini ifade etmiştir. İki üyenin bu paylaşımları grup sürecinde üyelerin daha bireysel konularda iletişime geçmeye başlamaları açısından önemlidir.)

Kadir, 'Olumlu duygum mutlu olmak. Yaşantı ise müzik aleti çalmak. Olumsuz duygum ağlamak. Yaşantı ise ailemden birini kaybetmek.'

Kadir ve Berk duygulardan bahsederken yakınlarını kaybetmekten korktuklarını belirtmiştir. Bunun üzerine lider daha önce yakınını kaybetmiş olduğunu belirtmiş olan Eren'e 'Yeğenini kaybettiğini söylemiştin. Çok üzül müşsün peki nasıl başa çıktın?' sorusunu yöneltmek gruba destek olabilmesi açısından üyeyi yöneltmiştir. Eren, bu yaşantı ile nasıl baş ettiğini grupla paylaşarak üyelere destek olmuştur.

Sedat, 'Olumlu duygum mutlu olmak. Yaşantı ise; kardeşimle veya annemle görüşmem. Olumsuz duygum üzülmek. Yaşantı ise; yakın bir arkadaşımı yıllarca görmemek.'

Erhan, (Okumak istemedi ama yazmıştı. Üyenin de isteği ve onayı ile kağıdını lider grupla paylaştı.)

‘Olumlu duygusuna mutluluk, sevmek, neşeli olmak ve zeki olmak yazmış. İsteddiği olduğunda mutlu olduğunu, seveni olduğunda sevildiğini, mutlu olduğunda neşeli olduğunu ve okulun kendisini zeki hissettirdiğini yazmış. Olumsuz duygusuna ağlamak, üzülme, yorulmak yazmış. Yaşantısında ise; sinirlenince ağladığını, sınavlara üzüldüğünü ve okulda yorulduğunu yazmış.’

Can, *‘Olumlu duygum az çok sevinçli olmam. Mutsuz zamanımda beni mutlu eden arkadaşlarım beni sevinçli yapar. Olumsuz duygum üzülmemi belli etmem, kenara çekilirim, yurdun arkasında otururum. Bunu genellikle benimle alay edildiğinde, dalga geçildiğinde yaparım. O kişilerle muhatap olmam.’*

Üyeler olumlu duygularını ‘mutlu olmak, sevmek, neşeli olmak, eğlenmek, zeki olmak’ olumsuz duygularını ise; ‘ağlamak, üzülme, sinirlenme, yorulmak’ olarak ifade etmişlerdir. Can ‘üzüldüğünü belli edememe’ yi olumsuz duygu olarak ifade etmiştir. Duyguları içeren iki etkinlikte de üyelerin çoğunluğunun duygunun ne olduğunu tam olarak ifade edemediği, yaşadıkları olay ya da durumu duygu olarak belirttikleri gözlenmiştir.

Ergenlerin kendini ve duygularını tanımlarını amaçlayan bu etkinlikte hem düşünceleri, hem yazmaları hem de resmetmeleri ve tüm bunları diğer üyelerle paylaşmaları sağlanmıştır. Doğrudan paylaşımdan ziyade kısa bir süre kendileri ile kalıp, düşünerek, yazarak daha net ve daha içe dönük paylaşımlarda bulunabildikleri gözlenmiştir. Ancak formlardaki yazdıklarını paylaştıkları esnada birbirlerinin paylaşımlarına ilişkin olarak herhangi bir yorum yapmamışlardır. Daha çok dinlemişlerdir. Bu açıdan liderin üyelere iletişim kurabilmeleri açısından kolaylaştırıcı, yönlendirici sorular sorması gerekmiştir.

Oturumun sonlarına doğru Berk ‘Aslında daha çok şey söyleyebilirdim ama bunların (üyeleri kastederek) yayacağını düşünüyorum.’ demiş ve Melih de aynısını düşündüğünü ifade etmiştir. Bunun üzerine gizlilik konusu üyeler ile yeniden değerlendirilmiş ve önemi hatırlatılmıştır.

Üçüncü Oturum

Amaç: Stres kavramını tanımlamak, stres kaynaklarını fark etmek, stres belirtilerinin farkında olmak.

Süreç:

Üyelerden stresin kendileri için ne ifade ettiğini belirtmeleri istenmiştir. Üyeler stresi ‘Aşırı enerji, ders çalışmak (Sedat), heyecanlanmak (Erhan), bir şeyi yapamamak, terlemek (Eren), iş (Kadir) ve okul (Ceyhun)’ olarak ifade etmişlerdir. Lider tarafından stres tanımlanmış, stres kaynakları hakkında bilgi verilmiştir. Stresli olduklarında kendilerinde ne gibi belirtiler ortaya çıktığı hususunda paylaşımları alınmıştır. Üyeler, stres belirtilerini :‘Öfke (Kadir), iştahsızlık (Can), çok uyuma ya da uykusuzluk, düşük enerji (Semih), çok yeme ya da hiç yememe ve saç dökülmesi (Berk)’ olarak belirtmişlerdir. Üyelerin stres belirtilerini doğru şekilde ifade ettikleri gözlenmiştir. Belirtileri fark etmenin stresle baş edebilmede önemli olduğu üyelere belirtilmiştir.

Paylaşımlar ve bilgilendirmeden sonra üyelere ‘Stresli durumlarda düşündüklerim, hissettiklerim ve yaptıklarım’ formu dağıtılarak geçmişte ya da şu anda yaşadıkları stresli durumları düşünerek formu doldurmaları istenmiştir. Üyeler doldurdıkları formlara ilişkin paylaşımlarda bulunmuştur.

Yaşadıkları stresli durumları: ‘Sınav (Erhan ve Melih), okula gitmek (Kadir, Erhan, Sedat), aşırı sıcak (Kadir, Erhan), çok ses olması (Erhan ve Sedat), aç kalmak (Sedat), terlemek, annesizlik, üzüntü (Erdem), olarak ifade etmişlerdir.

Erdem yaşadığı stresli durumu ifade ederken ‘Yaşadığım stresli durum: üzüntü, düşündüğüm: mutlu olmaya çalışmak, hissettiğim: hayata küsmemek, yaptığım: üzüntü nedir onu unutmak.’ olarak ifade etmiştir. Baş etme yolu olarak belirtmiş olduğu ‘üzüntü nedir onu unutmak’ ifadesi oldukça önemlidir.

Can, katıldığı zamanlarda aktif katılım sağlamasına rağmen bu oturuma önemli bir gerekçe olmaksızın katılmamıştır.

Ceyhun ise; katılmış fakat oturumun ortasında lavabo izni alıp bir daha dönmemiştir. Davranışı grubun dikkatini çekmiştir.

Harçlıklarını aldıkları gün üyelerin gruba adapte olmaları oldukça zor olmuştur. Dışarıda internete gitmek ya da arkadaşlarıyla vakit geçirmek gibi faaliyetlere katılmayı grup ortamında bulunmaya tercih ettikleri gözlenmiştir. Ancak dıştan motivasyonla gelseler dahi gruba katıldıklarında tepkisel olmadıkları, aktif şekilde katılım sağladıkları fark edilmiştir.

Gruba katılmak yerine farklı faaliyetlere katılmayı tercih etseler de gruba katıldıklarında gruptan yararlanma çabasında oldukları görülmüştür.

Benzer şekilde Eren, Melih ve Erdem ile kendi arasında çok konuşmasına rağmen, gruba katılmaktan mutlu olduğunu ifade etmiştir ve her hafta da düzenli olarak katılmıştır fakat dikkatini toplayamadığı gözlenmiştir.

Daha önceki oturumlarda paylaşım anlamında katılım sağlamayan Erhan bu oturumda daha çok katılım sağlamıştır. Grup içi paylaşımlarda direkt olarak katılım sağlamasa da formlarla kendini daha iyi ifade edebildiği gözlenmiştir. Formda ne hissettim kısmını en doğru şekilde doldurabilenlerden biri olmuştur.

Yalom' un (2012) da ifade ettiği gibi bir başkasının, özellikle de yakınlık yok ise, anlattıklarını uzun uzadıya dinlemek zor bir iştir. Bu nedenle bu formların, faaliyetlerin sıklıkla kullanması grup üyelerinin grup içi aktif katılımını olumlu etkilemiş görünmektedir. Dolayısıyla bu faaliyetler, üyelerin katılımını devam ettirerek grup bütünlüğü, grup normları ve grup kültürünün ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur.

Melih'in bu oturumda grup düzenini bozacak davranışlarında azalma olduğu gözlenmiştir fakat yüzeysel paylaşımlarda bulunmayı sürdürdüğü ve kendini açmaktan ziyade grubu güldürme çabasında olduğu gözlenmiştir. Daha önceki iki oturumda da gruba güven duymadığını ifade etmiştir.

Üyeler bir önceki oturuma göre bu oturumda duygularını daha doğru şekilde ifade edebilmişlerdir.

Düğüm oyunu oynanmıştır. Sedat düğümün sakince ve planlı olarak çözülebilmesinde liderlik rolü üstlenmiş, grubu yönlendirmiştir. Eren ve Semih de düğümün çözülmesinde yönlendirici olan üyelerden olmuştur. Birbirlerine yardımcı olarak kısa sürede düğümü çözmüşlerdir. Oyunla da ilişkilendirilerek problemler ya da stresin de çözülmesi gereken bir düğüme benzetilebileceği ve çözebilmek için oyunda da yaptıkları gibi sakince nasıl çözüleceğine bakılması gerektiği ve yine oyunda yaptıkları gibi kendilerine destek olabilecek kişilerden yardım alabilecekleri ifade edilmiştir. Stresle baş edebilmede olaya yönelik bakış açısının olumlu şekilde değiştirilmesinin etkisine değinilerek oturum sonlandırılmıştır.

Dördüncü Oturum

Amaç: Problemlerin hayatın kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu fark etmek, problemler hakkında konuşmak ve problem çözme basamaklarını kavramak.

Süreç:

Problemin tanımı yapılmıştır. Problem çözme basamakları açıklanmış ve üyelerle birlikte tablolaştırılmıştır. Üyeler problemleri ‘harçlıkların geç gelmesi (Berk), kuruma giriş saatinin erken olması (Eren)’ gibi kurum kuralları ve yaşantılarına ilişkin olarak belirtme yönelimi göstermişlerdir. Üyeler, doğrudan kendileri ile ilgili problemleri ifade etmeleri hususunda yönlendirilmiştir. Bunun üzerine ‘hastalık (Berk), babayla anlaşamama (Ceyhun), aile içi şiddet (Kadir), evden kaçma, kaldıkları gruplarda aldıkları ortak kararları diğer çocukların uygulamaması (Eren)’ olarak problemlerini belirlemişlerdir.

Orhan, okulda o gün yaşamış olduğu bir anını grupla paylaşmak istediğini belirtmiştir. Okulda iki kişi arasında kavga olduğunu ve kimsenin ayırmak için müdahale etmediğini anlatmıştır. Berk ve Semih de benzer problemleri okulda yaşadıklarını belirtmişlerdir. Lider Orhan’a yaşadığı bir problemi olup olmadığını sormuştur. Berk ‘Ne sorunu olacak ne zaman görsem mutlu.’ yorumunu yapmış, Orhan ise; her zaman mutlu olmadığını ifade etmiştir. Lider gruba ‘Mutlu olmaya çalışmak, güler yüzlü olmak çok güzel özellikler ama tabi ki Orhan’ın da dediği gibi hayatta her an mutlu olmak mümkün değil. Problemler de olur.’ açıklamasını yapmıştır.

Problemler için çözüm yolları önerirken daha olumlu sonuçlar verebilecek çözüm yollarını seçmişlerdir. Olumlu çözüm yolu olarak çoğunlukla konuşarak çözme önermişlerdir. Kurumla ilgili belirttikleri problemlerde idareye dilekçe vermek (Melih) gibi çözüm yolları sunmuşlardır. Babayla anlaşamama problemi için olumsuz çözüm yolunu evden kaçmak olarak belirlemişlerdir. Evden kaçmanın çözüm yolu olarak seçildiği durumda ‘pişman olma (Eren) ve ailesiz kalma (Berk)’ gibi olumsuz sonuçlar yaşanabileceğini ifade etmişlerdir.

Aile içi şiddet problemi için zarar vermede kullanılacak şeyleri ortadan kaldırmak (Kadir), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bildirme (Berk) önerilerinde bulunmuşlardır. Ancak seçtikleri çözüm yollarından sonra, ‘en uygun yolu seç ve uygula’ basamağında ‘insanlar değişmez’ (Can), ‘konuşuruz ama takmazlar ki (Berk)’ gibi umutsuz ifadelerde bulunmuşlardır. Eren ve Ceyhun ise insanların değişebileceklerini ifade etmişlerdir.

Eren'in belirtmiş olduğu 'kaldıkları grupta alınan kararları diğerk çocukların uygulamaması' sorununda tüm üyeler aktif katılım sağlamış ve eleştirmek yerine çözüm bulmaya çalışmışlardır.

Bu etkinlikte üyeler problem çözme basamaklarını aşama aşama tartışarak doldurmuşlardır. Etkinliğin tartışmalarla aktif biçimde gerçekleştirilmesi üyelerin etkinliğe odaklanabilmelerinde ve dikkatlerini toplayabilmelerinde kolaylaştırıcı olmuştur.

Berk hastalık problemine çözüm önerisi olarak; 'kendime iyi bakarım böylece hastalanmam' ifadesiyle problemin çözümüne yönelik problemin ortaya çıkmasını önleyici bir öneride bulunmuştur. Bu öneri üzerine gruba problemlerin ortaya çıkması öncesinde eğer mümkünse önleyici şeyler yapmanın da önemli olduğu belirtilmiştir. Oturum sonlarına doğru bir şeyler paylaşmak istediğini, kuruluştaki çocuklara isim taktığını, Can' a da isim takabildiğini, bunu üzmemek için yapmadığını ifade etmiştir. Can bundan rahatsız olduğunu, üzüldüğünü belirtmiştir.

Ceyhun kişisel paylaşımlarda bulunarak gruba daha bireysel paylaşımlar yapabilmelerinde örnek olmuştur. Bu oturumda gruptan daha çok yararlandığı gözlenmiştir. Bir önceki oturumda izin alıp çıkıp dönmediği için gruptan özür dilemiş ama grup üyeleri neden yaptığını sorduğunda cevap vermemiştir.

Orhan gruba devam etmeyeceğini ifade etmiş olduğu ilk oturumdan sonra ilk kez gruba katılmıştır. Oturum sonunda eğer hep böyle geçiyorsa katılmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Gruptan yararlandığı gözlenmiştir. Kurulusta içe dönük bir tutum sergilemesine karşın grupta oldukça girişken ve paylaşımcı davranmıştır.

Üyeler bu oturumda birbirlerini değerlendirmeye de başlamışlardır. Grup bilincinin oluşmaya başladığı gözlenmiştir. Orhan'ın uzun zamandır katılmamış olmasına tepki göstermemişlerdir. Sadece geç kalanlar gibi ona da ikramları getirme cezası vermişlerdir.

Erhan bu oturumda da nadiren paylaşımda bulunmuş, oturum boyunca uyuklamıştır. Çok önemli bir kronik rahatsızlığı olmasına karşın problemler kısmında hastalık bölümünde dahi paylaşımda bulunmamıştır.

Erdem ve Semih de bu oturumda çoğunlukla sessiz kalmışlardır. Diğerlerinin paylaşımlarında 'Ben de böyle düşünüyorum.' gibi katılımları olmuştur. Bireysel olarak nadiren fikir beyan

etmişlerdir. Problemlerini paylaşan üyelere sonra sessiz kalan üyelere benzer sorunları olup olmadığı sorularak katılım sağlamaları hususunda üyeler desteklenmiştir.

Grup, genel olarak bu oturumda ilk kez kendi arasında birbirinin sözünü kesmeden paylaşımda bulunabilmiştir. Birbirlerini dinlemeyi öğrenmeye başladıkları gözlenmiştir.

Oturum sonunda 'Problem Çözme Basamakları Çalışma Formu' ödev olarak verilmiştir.

Beşinci Oturum

Amaç: Problem çözme aşamalarını kullanarak problemleri çözümlemek, problem çözme basamaklarını örnek olaylara uygulamak olarak belirlenmiştir.

Süreç:

Üyeler tarafından doldurulmuş olan problem çözme basamakları çalışma formuna yönelik paylaşımlarda bulunulmuştur. Bir önceki oturumda belirtmiş oldukları problemlerden farklı olarak Ceyhun yaşadığı problem için 'çözülmeyi bekleyen sorunlar' gibi genel bir ifade kullanmıştır. Erhan ve Melih ise; formu doldurmadan gelmişlerdir. Erhan aklına bir şey gelmediği için doldurmadığını, Melih ise; nasıl yapacağını anlayamamış olduğunu ifade etmişlerdir.

İçinde bulundukları gelişim dönemi itibari ile üyeler hala kendilerini tanıma dönemindedirler ve belli açılardan her ne kadar onlara destek olma amaçlı orada bulunuyor da olsa yetişkin olması sebebi ile lideri otorite olarak gördükleri düşünülmektedir. Anlamadıkları ya da fikirleri olmayan bir konuda 'Ben bunu zaten biliyorum' gibi bir tepki verebilmekte ya da anladıkları bir konuda 'Yok hayır. Hiç bir şey anlamadık.' diyebilmektedirler.

Formu bir okul ödevi olarak algılamış oldukları ve bu durumun da formu doldurup getirmelerinde olumsuz bir etken olduğu gözlenmiştir. Eren de formun dağıtıldığı esnada bu yöndeki düşüncesini 'Zaten yeterince ödevimiz var neden ödev verdiniz?' diyerek ifade etmiştir.

İlk haftalarda hislerini yazmaları istendiğinde duygularını tanımadıkları fark edilmişti. Bu aşamada artık kendilerini daha doğru ifade edebilmektedirler ancak bu oturumda da geçen hafta net bir şekilde konuşulmuş olmasına karşın problem çözme basamaklarını tam olarak doğru şekilde dolduramamış oldukları gözlenmiştir. Bu nedenle bu oturumda da örnek olaylar üzerinden gidilerek ve formu doldurmuş olanların yönlendirmeleri ile üyelere problem çözme basamakları yeniden anlatılmış ve böylece daha net anlayabildikleri gözlenmiştir.

Can bu yöntemin problemlerini çözebileceğini düşünmediğini ifade etmiştir. Can'ın ifadesi umutsuz olduğunu düşündürebileceği gibi problemlerin çözülmesi için bir anda her şeyi düzeltebilecek yöntemler beklediği izlenimini de vermiştir. Can'ın yorumunda da olduğu gibi üyelerin gruba devamlılıklarında da olumsuz bir etken olduğunu düşündüren şey şudur ki: problemlerinin çözümünde sabırsızdırlar ve genel olarak katılım sağladıkları faaliyetlerden çok çabuk sıkılmaktadırlar. Bu durumun ergenlik dönemine has bir özellik olduğu da söylenebilir. Anlık mutluluklar onlar için çok daha önemli olabilmektedir. Örneğin gruba katıldığında oldukça aktif katılım sağlayan ve keyif aldığını söyleyen bir üye dahi ertesi oturumda harçlığını almışsa gruba gelmek yerine internette vakit geçirmeyi tercih edebilmekte ya da sadece o gün oturum olduğunu unuttuğunu ifade edebilmektedir.

Grubun çekiciliği üyelerin gruba devamlılıklarında önemli bir etkidir. Ergenler için grubu çekici kılabilecek en önemli etkenin grupta bulunma olduğu söylenebilir. Ancak belirtildiği gibi daha cazip bir etkinlik olduğu sürece ergen için bu çekiciliğin de bir anlamda azabildiği gözlenmiştir.

Ergenlerden biri anketlerin doldurulduğu esnada kendini tanıyamadığını ama görüşmeler ile bunun sağlanmasının çok uzun süreceğini düşündüğünü, bir kişilik testi yapılmasını istediğini ifade etmiştir. Ona kendini tanımanın bir süreç olduğu açıklanmıştır. Bu örnek de araştırmaya katılan bazı ergenlerin sorunlarının çözümünde ya da kendilerini tanımada sabırsız bir tutum sergilediklerini düşündürmektedir. Bu durum aynı zamanda ergenlik döneminin bir özelliği olarak açıklanabilir. Gruptaki üyelerin devamlılıklarını olumsuz etkileyen en önemli etkenin bu olduğu düşünülmüştür. Uzun dönem etkileri olabilecek bu programdan, anlık bir çözüm ya da sonuç getirmediği için yararlanamadıklarını düşünebildikleri gözlenmiştir.

Altıncı Oturum

Güçlü yanlar ve baş etme yöntemleri ile ilgili olan bu oturumda;

Amaç: Önceki oturumlarda bahsedilen olumsuz duygu/yaşantı ve günlük hayattaki problemlere yönelik baş etme yöntemleri ve baş etmelerinde kendilerine yardımcı olan güçlü yanlarına yönelik paylaşımlarda bulunulmasıdır. Benzerlikler etkinliğine de vurgu yapılarak grubun kendi kendine yardım özelliği aracılığı ile de üyelerin güçlendirilmesine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Süreç:

Üyelere kağıtlar dağıtılarak kendilerinde olan ve başkalarında olup olmadığını merak ettikleri özelliklerini yazmaları istenmiştir.

Berk 'Kendimi çok kasıyorum. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar araştırıyorum. Bana millet saf diyor ama değilim. Her şeyden hemen sıkılıyorum. Karşı cinsle çok iyi anlaşıyorum.'

Can, 'Ben güzel kara kalem yaparım. Kızdığımda sessiz kalmayı tercih ederim.'

Melih, 'İrade. Sabır. Kötü özelliğim ise sinir, asabiyet.'

Ceyhun, 'Çok iyi tartışırım. Fikrimi iyi savunurum. Başkasında olduğunu düşünmüyorum.'

Sedat, 'Karşımdakine nasıl davranacağımı biliyorum. Ne düşündüğünü hissedebiliyorum.'

Erhan, 'Çok zekiyim. Çok tembelim. Çok neşeliyim.'

Erhan'ın kendisini çok neşeliyim olarak tanımlaması grubun dikkatini çekmiştir. Genelde ciddi yüz ifadesi olan biridir. Grup içinde de çok katılım sağlamadığı için Berk buna şaşırdığını ifade etmiştir. Erhan ise kendini savunmuştur. Aslında neşeli biri olduğunu, Berk'in kendisini çok fazla görmediği için böyle düşündüğünü ifade etmiştir. İsteddiği zaman kendisini ifade edebildiği gözlenmiştir.

Yazılanlar paylaşılırken aynı özelliklere sahip olan üyelerin yan yana gelmeleri istenmiştir. Üyelerin tümü farklı farklı özelliklerde bir araya gelebilmişlerdir. Her üye mutlaka en az bir üye ile ortak özellikleri olduğunu fark etmiştir. Üyeler bu etkinliğin amacının ne olduğunu sorgulamışlardır. Bu soruları üzerine lider üyelerin fikirlerini almıştır. Kadir etkinliğin amacının 'kendileri ile ilgili olumlu şeyleri yazmak' olabileceğini belirtmiştir. Lider bu etkinlik sayesinde, benzer özellikleri olduğunu fark etmiş olduklarını belirtmiş ve benzerliklerin neden önemli olabileceğini sormuştur. Berk'in 'kendimize benzeyen insanlarla daha iyi anlaşabiliriz. Arkadaşlarımızı kendimize benzeyen insanlardan seçeriz.' ifadesi üzerine lider, bu seçim şeklinin insanın onaylanma ihtiyacı ile ilişkili olduğuna değinmiştir. Kadir'in 'ben arkadaşlarımı benden farklı kişilerden seçerim ki beni değiştirebilsinler diye.' ifadesi, gruba farklı bir bakış açısı getirmiştir. Lider bu yorum üzerine, kendini tanımada çevrenin, özellikle bizden farklı olan kişilerin önemli bir etken olduğunu açıklamıştır.

Üyelerin benzerlik etkinliğini sorgulamaları, yorum yapmaları etkinliğin, grubun alt amaçlarından da olan kendini tanıma sürecine katkıda bulunmasını sağlamıştır.

Bu paylaşımlardan sonra benzerlikler etkinliğinde bahsettikleri özelliklerinden de yola çıkarak hayatlarında problemleriyle de baş edebilmelerinde kendilerine yardımcı olabilen güçlü yanlarını düşünmeleri istenmiştir. Yaşamlarını kolaylaştıran güçlü yanlarına ilişkin paylaşımlarda bulunmaları istenmiştir.

İç görüşü ve empati becerilerinin diğer üyelere göre yüksek olduğu gözlenen Sedat bir önceki oturum sonunda grup sonrasında lidere, paylaşımda bulunulan konuların çoğunu bildiğini, devam etmesine gerek olmadığını düşündüğünü ifade etmiştir. Lider, üyeye biliyor olması sebebi ile gruba katkı sağladığını düşündüğünü ifade etmiştir. Bu ifadenin üyenin devamlılığında motive edici olduğu ve kendine güvenine katkı sağladığı gözlenmiştir. Üyenin, gruba yardımcı olabildiğini fark ettikçe ‘yararlı olabilmekten yarar sağlama’ etkisi ile grup içi motivasyonunun arttığı gözlenmiştir. Bu oturumda çok daha fazla katılım sağlamıştır. Kişisel özelliklerinden daha fazla bahsetmiştir. Bu üyeden de yola çıkarak söylenebilir ki; grupta özgecilik, yani üyelerin birbirlerine yardım ederken kendilerinin yardım alması özellikle bu oturumdan itibaren gerçekleşmeye başlamıştır.

Ceyhun daha önceki oturumlarda olumsuz söylem ve davranışları sebebi ile gruptan olumsuz tepki alıyor ya da hiç tepki almıyordu. Bu paylaşımlarını sonlandırdığı ve grup dışında da oldukça olumlu davranışlarda bulunmaya başladığı gözlenmiştir. Ergenlik döneminde akranların düşüncelerinin bireylerin davranışlarında oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Grup sürecinde de grubun tavrının üyelerin grup dışı yaşamlarındaki davranışlarına yansıdığı gözlenmiştir. Gruptaki üyelerle grup dışında da aynı ortamda kalıyor olmalarının bir denetim algısı yaratıyor olabileceği ve daha hızlı bir değişim ortaya çıkarıyor olabileceği düşünülmüştür. Ancak elbette ki bu etkide bireyin kişisel özellikleri yadsınamaz. Ceyhun yoğun olarak bir gruba dahil olma ihtiyacı duyuyordu ve grup tarafından kabul edilme isteğinin davranış değişikliğini hızlandırmış olabileceği düşünülmektedir.

Üyeler güçlü yanlarında olumlu özelliklerini belirtmişlerdir. Güçlü yanlarını ‘Empati kurabilme (Sedat ve Can), sakinleşebilme, iradeli olma (Berk), zeki olma (Erhan), kendini, düşüncelerini iyi savunabilme (Ceyhun), olarak ifade etmişlerdir. Grupta üyelerin geliştirmesi gerektiği düşünülen bir özellik olan empatinin üyeler tarafından dile getirilmesinin gruba olumlu katkı sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Liderin de yönlendirici sorularıyla Sedat ve Can ‘İnsanların ne düşündüklerini, ne hissettiklerini anlayabildiklerini, böylece kırıcı olmadıklarını, karşılarındakinden de aynı davranışı beklediklerini ama çoğunlukla

bulamadıklarını ve kırılıp üzüldüklerini' belirtmişlerdir. Bu iki üyenin bu yorumlarında duygularını da ifade etmiş olmalarının diğer üyelerin empati becerilerinde olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Yedinci Oturum

Amaç: Öfke ve Stres yaşantılarıyla başa çıkmadır. Etkinlikte öfke ve stres yaşantıları ile başa çıkmada kullanılabilecek nefes ve gevşeme egzersizi kullanılmıştır.

Süreç:

Odaklanabilen üyeler etkinlikten yararlandıklarını (Berk, Can ve Ceyhun) ifade etmişlerdir. Gevşeme egzersizinde odaklanabilen üyeler etkinlik sonunda kendilerini gerçekten hayal ettikleri yerdeymiş gibi hissettiklerini ifade etmişlerdir. Diğer üyeler odaklanmakta zorlanmışlardır.

Sekizinci Oturum

Amaç: Üyelerin geleceğe yönelik umut ve beklentilerine yönelik paylaşımlarda bulunabilmelerinin sağlanması.

Süreç:

Geçmişe mektup etkinliği araç olarak kullanılmıştır. Etkinlikte lider, üyelere geleceğe gitmelerini söyler ve bunun için uygun bir kurgu geliştirir. Üyelerin ısınmasını sağladıktan sonra gittikleri zaman diliminden bu güne mektup yazmalarını ister. Mektuplar postacıya (lider) verilir. Postacı mektupları bugüne getirir ve sahiplerine verir. Her mektup üyeler tarafından gruba okunur.

Lider tarafından 'Bundan 10 yıl sonraki hayatınızı düşünün. Neredesiniz? Ne yapıyorsunuz? Okuyor musunuz? Çalışıyor musunuz? Kimlerlesiniz? Nasıl hissediyorsunuz? O günden bugünkü size neler söylemek istersiniz. 10 yıl sonraki halinize gidin ve bugünkü kendinize bir mektup yazın.' yönergesinde bulunulmuştur.

Erdem, '10 yıl önce çok genç bir çocuktum. Evli değildim. Arabam yoktu. Yuvada kalıyordum. Annesiz, babasızdım. Şimdi büyümüş, adam olmuşum. İşim var, evliyim, arabam var. Okula gitmiyorum çünkü okulu bitirdim. Annemle ve babamla yaşıyorum.'

Can, 'Eskiden baya söz dinlemiyordum gibi. Geçmişimden özlediğim anılarım, sevinçlerim, mutsuzluklarım var benim. Şimdi ise o kadar değil. Hocalarım derdi: oku, oku, oku. Kendi

elimde olan değeri kaybettim. Lisede baya kaçırdım. Elimde olsa geçmişime yardım ederdim. Her konuda. Şimdi kafe sahibiyim. Çok iyi şekilde işletiyorum. Aile hasreti falan takma geçmişim. Hatırladıkça üzüliyorum... Denize düşen biletsiz yolcuyum ben.'

Melih, '10 yıl önceki Melih, şu anda iyi bir işe ve iyi bir aileye sahibim. Önüne çok zorluklar çıkacak bunların neler olduğunu söyleyemeyeceğim. Bunları kendin görmelisin. Şu anda yurtlarda büyüyeceğini biliyorum. Orada da zorluklar olacak. Bunları tek başına aşacaksın. Şu anda sana bu mektubu kendi evimizden yazıyorum. Ha bir de 10 yıl sonra bile sigarayı bırakamayacaksın.'

Ceyhun, 'Günümüzde bilim ve teknoloji çok gelişti. Robotlar hayatın bir parçası oldu. Kendimden başlayayım. Evliyim. Bir tane kızım var. Kendi kendimi geliştirerek psikolog oldum. Maaşım çok iyi. Alkol ve sigara kullanıyorum ama uyuşturucu hiç kullanmadım. Eski arkadaşlarımla görüşmüyorum. Ailem ile aram çok iyi. Kız kardeşim lisede. Erkek kardeşim ise; üniversitede. Beyoğlu'nda oturuyorum. Halen dindar biri değilim.'

Eren, '10 sene sonra hastanede çalışıyorsun. Evlisin. Çocuğun var. Amerika'da özel bir hastanede çalışıyorsun. Zenginsin. Şirketin var. Aileni ve çocuklarını çok seviyorsun. 10 sene sonraki Eren sana derslerine çalış, sınıfını geç, okulu bitir, meslek sahibi ol ve evlen, geleceğini kur, der.'

Kadir, 'Girmişsin KPSS'ye. Kazanmışsın memurluğu. Almışsın diplomayı Kurmuşsun evini. 2 tane de çocuğun olmuş. Sene hiç unutmam, 2019 mezun olmuşum, KPSS'ye çalışıyorum. 2020 KPSS kazanmışsın. Devlet dairesinde masa başı bir işe atanmışsın. Kendi yuvanı kurmuşsun. 2022 bir erkek çocuğun, 2024 bir kız çocuğun olmuş. Hayat böyle devam etmiş.'

Berk, 'Sınıfını geçtin. Özel okula gittin. Sporla ilgilendiğin bir işin var aynı zamanda da memur oldun. Futbolla da ilgileniyorsun. Hayallerinin peşinden git ki umutların yok olmasın.'

Üyelerin geleceklerine yönelik olumlu yaşantılar tasarladıkları gözlenmiştir. Ergenlerin geleceklerinde kendilerini evli, çocukları olan ve iş sahibi bireyler olarak tanımladıkları görülmüştür. Hepsi umut içeren paylaşımlarda bulunmuştur.

Grup başlangıcında ailesine oldukça tepkisel olan Ceyhun 'Eski arkadaşlarımla görüşmüyorum. Ailem ile aram çok iyi.' ifadesinde bulunmuştur. Ailesi ile ilgili duygu ve düşüncelerinin grup sürecinde olumlu biçimde değişmeye başladığı gözlenmiştir.

Berk mektubunun sonunda kendisine ‘hayallerinin peşinden git ki umutların yıkılmasın.’ notunu düşmüştür.

Can’ın paylaşımı grubu etkileyen paylaşımlardan olmuştur. Üyeye oturum sonunda şuan geçmişim dediği anda olduğu ve bugününe yardımcı olabileceği belirtilerek üye ‘burada ve şimdi’ ye getirilmiş ve değişim motivasyonu sağlanmasında destek olunması amaçlanmıştır.

Sadece Melih, aile ya da iş yaşamı ile ilgili herhangi bir şey yazmamıştır. Grup, üyeyi sigara konusunda, neden bırakmamış oluyorsun ki bırak gitsin, yorumları ile olumlu yönlendirmeye çalışmıştır. Melih’in bugününe ilişkin duygularını gelecek üzerinden açtığı gözlenmiştir. Grubun başlangıç aşamasından itibaren kendini açmada kapalı bir tutum sergilemiş olan üye için bu etkinliğin bugünkü duygularını ifade edebilmede kolaylaştırıcı olduğu gözlenmiştir. Ancak yine de ‘önüne çok zorluklar çıkacak ama bunların neler olduğunu söylemeyeceğim’ ifadesinde bulunmuş ve yine asıl düşüncelerini grup ortamında açmamayı tercih ettiği gözlenmiştir. Etkinliğe başlarken de ‘Gerçekten düşündüklerimi yazmasam olabilir mi?’ diye sorarak gruba güven duyma ile ilgili kaygısını bu oturumda da dile getirmiştir. Bu oturumda liderin dışında üyeler de ilk kez gizlilik konusunda gruba güven duyması hususunda üyeye destek olmuşlardır.

Yalom (2012)’un da belirttiği üzere kendini açma, grubun tedavi edici sürecinde zorunludur ve üyeler tam anlamıyla kendilerini açmadıkça gruptan yarar görmeyeceklerdir. Üyelerin devamlılığı ile kendini açmanın ilişkili olduğu gözlenmiştir. Bu durumun kendini açan üyenin gruptan daha fazla yararlandığını hissetmesi ile ilgili olduğu söylenebilir. Ancak grup çalışmasının süresinin kısa olması ve üyelerin gizlilikle ilgili çekincelerinin kendilerini açmalarında önemli iki olumsuz etken olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Erhan bu oturumda da mektup yazmayarak paylaşımda bulunmamayı tercih etmiştir sadece paylaşımlar bittikten sonra liderin, kendisini 10 yıl sonra nerede gördüğünü, bir hedefi olup olmadığını sorması ile meslek hedefini belirtmiştir. Erhan, oturumlarda paylaşımda bulunmasa dahi düzenli olarak katılım sağlamaya devam etmiştir. Devamlılığı, üyenin sadece gözlemleyerek ya da grupta bulunarak da yarar sağlayabildiğini düşündürmüştür. Ergenlerin bir gruba dahil olabilme ihtiyacına bağlı olarak grupta bulunmalarının dahi, hiçbir yarar sağlamadıklarını düşündükleri durumda bile gruba devam etmelerinde motive edici bir durum olduğu düşünülmektedir.

Dokuzuncu Oturum

Amaç: Grup olarak geleceğe bakış ile üyelerin grup olarak kendilerine bakışı ve grup sürecinin grubun umut ve beklentilerine nasıl yansıdığının gözlenmesi, grup üyelerinin umut ve beklentilerine yönelik farkındalık kazanmasıdır.

Süreç:

Etkinlikte; Grup üyelerine fotoğraflar dağıtılır ve kendilerine yakın gelen, beğendikleri üç fotoğraf seçmeleri ve seçtikleri fotoğraflarla ilgili bir hikaye yazmaları istenir. Seçtikten sonra her üye neden o fotoğrafları seçtiğine dair paylaşımda bulunur. Sonrasında grup üyelerinden 4 kartpostal seçerek grubu anlatan ortak bir hikaye oluşturmaları ve bir de grup ismi bulmaları istenir.

Ceyhun hariç tüm üyeler, hikayelerini başlıklandırmışlardır. Berk 'keyifli yolculuk', Sedat 'hayatta denge düzeni', Can 'yalnızlık durağı, Kadir ise; hikayesini 'hayallerinin peşini bırakma' olarak başlıklandırmıştır.

Berk : Yolculuk ve dağ evi fotoğraflarını seçmişti.

'Keyifli Yolculuk'

Uzun bir yola başlamıştım. Aslında bu yolculuk benim için çok duygusal bir yolculuktu. Öncelikle bu yolculuğa çıkma nedenim rahmetli babam ve annemin eski orman evimizdi. Tamı tamına 35 yıldan beri gitmiyordum bu eve. Ben İstanbul Çamlıca'da oturuyorum. Orman evimiz Bartın Ulus'ta. Biraz da kendimden bahsedeyim. 35 yaşındayım. Emekli futbolcuyum. Bekarım ama daha önce bir evlilik yaptım. Şu anda Bartın'a giriş yaptım. Çok duygulandım. Bu şehri görmeyeli 35 sene oldu. Dile kolay 35 sene. Bartın Ulus'a 25 dakikalık yol var ama bizim gideceğimiz yere 19 dakikalık yol. Yaklaşık 6 saattir arabadayım. Canım sıkıldı. Arabayı bir dinlenme tesisine park ettim. Arabanın bagajından bisikletimi aldım. 15 dakikalık yol geze geze 30 dakika oldu. Göl kenarında oturdum. Biraz dinlenmek için yanıma ekmek almıştım orada oturduk yedik onları. Ve bisikletime binip köy evime gittim. Ama çok şaşırtıcı bir şey oldu. Ben evden çıkmadan önce yani 15 sene önce evde daha tv yoktu şimdi plazma tv var. Son model buzdolabı var. Çok modern bir ev burası. Neyse şaşkınlığı üzerimden attıktan sonra evde oturdum, susamıştım bir bardak su içtim. Yorgundum tv açtım. Uyuya kalmışım. Uyandım üstümde battaniye vardı. Korkmuştum. Mutfaktan sesler geldi. Elime vazo aldım. Mutfaka temkinli girdim. Karşımda 30 yaşlarında bir hanımefendi çıktı. Kimsin sen dedim ona. ... Bey ben anne ve babanızın hizmetçisiyim bana bu evi miras bıraktılar dedi. Ben de dedim ki hizmetçi parasıyla bu evi nasıl böyle güzelleştirdin. Babam

hizmetçi hanımefendiye belli bir miktar para bırakmış. Sonra salona geçtik. Biraz muhabbet ettik ve akşam oldu. Hava soğumuştı. Kahvemizi aldık yudumlarken ben hanımefendiye bekar mısınız dedim. Bana hayır dedi ben de tamam dedim. Neyse hikayemin sonuna geldik. Ama bu sıralar medeni durumumum değişebilir.

Sedat: İpte yürüyen adam , manzara izleyen bir kadın ve yol fotoğraflarını seçmişti.

'Hayatta Denge Düzeni'

Bildiğiniz gibi her insan kendi ayaklarının üstünde durmayı öğrenecektir. Bu hayatımızı düzenlemek için okumak şarttır. İyi yolu veya kötü yolu seçmek. Okuyan bir insan zaten iyi bir insandır ama okumayıp sokak köşesinde dolaşmayı seçenler mutlaka kötü şeyler yapmaya başlayacaktır. Mesela hırsızlık vb. Okulu bitirdikten sonra hayatında denge sağlayabilecek ve bunun için okumak şart.

Can: Şelale önünde yalnız adam, motorsikletli iki yolcu ve sarılan çocuklar fotoğraflarını seçmişti.

'Yalnızlık Durağı'

Bazen yalnızlık var ve birçoğu zamanda tek hissederim veya tek hissi size de buğulayabilir. Tek kalmak bazen o kadar iyidir ki kafanı toplarsın derler aslında. Bazıları kendini içine kapatır. Hayat çizgin durmuş bazen de tek kişilik hikayeni planlarsın kendine. Sonra ağlamak gelir durup dururken. Tutamazsın kendini susmak bile yetiyor olabilir. Bir yerden bir yere gidince otobüs veya arabaya ne gerek var. 2 veya 3 dost olmakta yeter. Uzun yola çık mesela. Hiç bitmesin o yol. Düşüncelerin mutlu olamaz belki. Zaten ne gerek var. Yalnızsın sonuçta. Hayatında küçükken de öyle değil miydi. Kimi mutlu kimi mutsuz... Küçükken aile sevgisi görmeyen çocuklarız biz. Lunaparkta başkalarını izleyip onları kıskanırdık. Hep dışlandık. Hiç sevilmedik. Hayallerle yaşırdık. Üzgün olsak mutsuzluktur peşimizde 'Ne zaman o ışığı gördük ki zaten mutluluk peşinde kalalım...'

Ceyhun: Kafasında soru işaretleri olan bir adam, aile ve sarılan çift fotoğraflarını seçmişti.

'Bugün bir kişi ile tanıştım. Aşık oldum diyebilirim. Ama sürekli düşünüyorum benimle evlenir mi acaba diye ama en sonunda dayanamayıp yanına gittim. Bir buluşma ayarladım ve buluşma anına kadar beklemek zorundayım. O gün geldi. Buluştuk, yemek yedik, sinemaya gittik, deliler gibi eğlendik ve daha sonra yüzüğü uzattım, sordum. 'Benimle evlenir misin?'

Evet, dedi. Şuan 3 çocuğum var, bir tane köpek bakıyorum. Eşimin ailesi ve benim ailemle aram çok iyi. Hayat güzel...

Kadir: Uçağa bakan çocuk, uçak ve ev fotoğraflarını seçmişti.

'Hayalinin Peşini Bırakma'

'Bir varmış iki yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman dışında bir Berk varmış (Berk'in adını veriyor ve hikayesini onla ilgili yazmış olduğunu belirtiyor.)Berk fakir ama gururlu bir gençmiş, hep uçak pilotu olmak istemiş. Eline ne zaman kağıt alsa uçak yapıp uçururmuş ve yaptığı uçağı şaşkınlıkla izlermiş. Berk büyümüş koca adam olmuş ve hayaline ulaşmış. Ünlü bir şirkette uçak pilotluğu yapıyormuş ve işinde çok başarılıymış zaman geçtikçe işini daha çok severek yapıyormuş. Hiç emekli olmak istememiş, işini o kadar çok seviyormuş ki bırakmak istememiş ama mecburmuş. Kendine emekliliğini yaşamak için bir yazlık villa almış ve hayatını orada tarım ve hayvancılıkla yürütmüş.'

Üyelerin hikayelerinde grupta yansıttıkları özellikler ya da ifadelerle paralel hikayeler yazmış oldukları gözlenmiştir.

Can yine grubu en çok etkileyen ve kendini doğrudan açabilen yazıyı yazan üye olmuştur. Paylaşımı grubu oldukça etkilemiştir.

Sedat ise; hikayesindeki 'Bildiğiniz gibi her insan kendi ayaklarının üstünde durmayı öğrenecektir. Bu hayatımızı düzenlemek için okumak şarttır. İyi yolu veya kötü yolu seçmek.' ifadesi ile hem üyeleri güçlendirebilecek hem de yaşamlarını düzene koyabilme konusunda olumlu etkileyebilecek paylaşımda bulunmuştur.

Kadir ise; yine ciddiye almıyormuş gibi davranmış ve hikayesini başka bir karakter üzerinden yazmıştır. Fakat yine de sessizliği sevdiğini söylemesi ve hikayede yalnız başına dinlenilebilecek bir yere gitme teması özdeşleşiyordu.

Ceyhun bu etkinlikte de bir önceki oturumda olduğu gibi aile ve sevgi üzerine yazmıştır. Grubun ailesi ile ilgili olumlu duygularını fark edebilmesi için uygun ortam oluşturduğu gözlenmiştir. Daha önceki bireysel görüşmelerde ailesinden nefret ettiğini söyleyebiliyordu ya da yurttan olmaktan mutlu olduğunu ifade ediyordu. Grupta ise aile ile kavuşma üzerine hikayelere yöneldi ve daha önceki oturumlarda da evden kaçtığı için pişman olduğunu ifade etmişti.

Berk de yine ailesinin de içinde olduğu bir hikaye yazmıştır. Daha kurgusal paylaşımlar yaptığı gözlenmiştir. Gerçek dışı gibi göstermeye çalışmış ve ben sadece uydurdum gibi ifadelerde bulunmuştur. Oysa düşüncelerini ve duygularını yansıtmıştır. Pozitif, neşeli kişilik özellikleri sergiler fakat aileden kimseyle görüşmüyor olmasının bu dönemde üyeyi olumsuz etkileyebileceği düşünülmüştür. Grup ismini o önermiştir: 'Hayat koşullarının çocukları'.

Grup, grubun ortak kartonundaki hikayede Can'ın hikayesinden 'şelale önündeki yalnız adam' ve 'sarılmış olarak yolda yürümekte olan üç çocuk' fotoğrafını, Sedat'ın hikayesinden 'ipte yürüyen adam' fotoğrafını, Ceyhun'un hikayesinden ise 'aile' fotoğrafını seçmişlerdir.

'Biz bir aileyiz, her zaman omuz omuzayız, bazen yalnız kalırız veya yalnız kalmak isteriz ama hep hayatımızı dengede tutarız.' olarak hikayelerini fotoğrafların altına yazmışlardır. Grup ismini ise; *'Hayat Koşullarının Çocukları'* olarak belirlemişlerdir.

Grup posterini oluştururken hiç yönlendirilmemelerine karşın 'Aile yoksunluğu, yalnızlık, arkadaşlık' gibi duygu ve önemsedikleri konulara ilişkin paylaşımlarda bulunmuşlardır. Sonucunda ise; her şeye rağmen hayatlarını 'denge'de tuttukları ifadesi ile umut içeren bir son yazmışlardır.

Üyelere bir sonraki oturumun son oturum olacağı ifade edilmiştir.

Onuncu Oturum

Amaç: Grup üyelerinin kendilerine yönelik, grup öncesinde ve şu anki düşünceleri hakkında paylaşımda bulunmaları, grup süreci hakkında değerlendirmelerini almak ve grup sürecinin sonlandırılması.

Süreç:

Üyeler grup sürecinde yeni şeyler öğrenmiş olduklarını (Berk), grup çalışması hakkında bilgi sahibi olmuş olduklarını (Can), kendileri hakkında bazı şeyleri fark edebilmelerini sağladığını (Ceyhun), problem çözme basamaklarını öğrendiklerini (Eren), birlikte vakit geçirmiş olduklarını (Orhan, Melih) ifade etmişlerdir. Lider, birbirlerini de dinlemeyi öğrenmiş olduklarına dair gözlemini grupla paylaşmıştır.

Oturumlar haftada iki kez olmak üzere beş hafta sürmüştür. Haftada iki kez olmasının grup süreci açısından daha yararlı olduğu gözlenmiştir. Haftada bir kez olduğu takdirde üyelerin konudan kopabilecekleri ve istekliliklerinin azalabileceği düşünülmektedir. Üyelerin içinde

bulundukları gelişim dönemi ve kişilik özellikleri dikkate alınarak bu durum göz önünde bulundurulmuştur.

Grup üyelerinin ve liderin aynı kurumda olmaları nedeniyle grupta sonlandırmanın getirdiği bir hüznün olmamıştır. Üyelerde grup birlikteliğinin sürebileceği düşüncesi olduğu görülmüştür. Bu süreçte en çok birbirlerini dinleme ve empati kurabilme anlamında gelişim gösterdikleri gözlenmiştir.

Gruba düzenli olarak katılan üyelerin süreçte de kendilerini daha çok açtıkları, daha iyi ve daha net ifade edebilmeye başladıkları gözlemlenmiştir.

Bu grup, kısa dönemli bir gruptur. Grubun amacı olan problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve üyelerin güçlendirilmeleri kuşkusuz bir süreç ve farklı odadaki müdahale ve hizmetleri gerektirmektedir. Ancak çalışmanın önceki bölümlerinde de değinildiği gibi grubun kendi kendine yardım özelliği ve üyeler arasındaki paylaşım ve destekler üyelerin, süreçten yararlanmasını sağlamıştır.

Süreç boyunca bazen geri bildirimlerle bazen etkinliklerle, resimler, hikayelerle, bazen de grubun kendi iç dinamiğini kullanarak grup motivasyonu artırılmaya çalışılmıştır.

Yalom (2012) un da dediği gibi, lider için ideal olan kendisinin gruba yanıtlar ve çözümler getirmesi değil grubun kendi kendine yardım etmesi olacaktır. Öncelikle grupta bunun ortaya çıkması gerekmiştir. Grubun birbirini tanımasıyla başlayan süreçte de lider oturumun amaçlarını yerine getirirken grup birlikteliğinin oluşmasını sağlayacak yönlendirmelerde de bulunmuştur. Bunu yaparken oyunlar ve etkinliklerden de yararlanmıştır. Ancak grubun amacının beceri geliştirme ile de ilgili olması sebebi ile lider gerekli yerlerde gruba belli çözüm önerileri de sunmuş, üyeleri bilgilendirmiştir.

Grubu sonlandırma bir süreçtir. Bu çalışmada da sonlandırma sadece son toplantıda olmamış 8. oturumdan itibaren üyelere son oturuma kalan süre hatırlatılmıştır. Sonlandırmada bir diğer yapılması gereken ‘ değişme gayretlerini korumak ve genelleştirmek’ tir (Bulut, 2013). Üyelerden özellikle düzenli devam edenlerin grup sürecinde grup dışı yaşamlarında da olumlu yönde davranış değişiklikleri gözlenmiş olup bu durum, grup içinde ortaya çıkan olumlu değişimleri üyelerin grup dışındaki hayatlarına da taşıyabildiğini, değişimlerin sürdürülebilir hale getirilebildiğini göstermiştir. Gerçekleşen bu değişim, ‘değişme gayretlerini koruma ve genelleştirmeyi kolaylaştıracaktır.

Üyelerin son değerlendirmelerinin olumlu olduğu görülmektedir. Yalom (2012), grubun sonlandırma evresinde genellikle olumlu duyguları belirtme eğiliminde olduklarını ifade etmektedir. Bu grupta da üyeler sonlandırmada olumlu duygularını paylaşma eğiliminde olmuşlardır.

Yapılan grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi sürecine ilişkin değerlendirmenin yanı sıra grup öncesi ve sonrası grup müdahalesinin problem çözme becerisi üzerindeki etkisini belirleyebilmek için grup sürecinin başında ve sonunda üyelere Problem Çözme Envanteri uygulanmıştır.

Buna ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Bu tabloda 11 üyenin, Problem Çözme Envanterinde 5, 10, 11, 12, 19, 23, 24, 27, 33, 34, 35 numaralı maddelerdeki değerlendirme puanlarını içeren alt boyut ‘problem çözme güveni’ ne ilişkin; 1, 2, 4, 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 30, 31. maddelerdeki değerlendirme puanlarını içeren alt boyut, gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırma yapmalarını ifade eden “yaklaşma kaçınma” biçimi ve 13, 14, 25, 26, 27, 32. maddelerdeki değerlendirme puanlarını içeren alt boyut, sorunlu durumlarda kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten “kişisel kontrol” boyutuna yönelik puanları karşılaştırılmıştır.

Tablo 16. Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulaması Kapsamında Problem Çözme Envanterinden Alınan Puanlar

Üyeler		Problem Çözme Becerisi	Problem Çözme Güveni	Yaklaşma Kaçınma	Kişisel Kontrol
Orhan	Ön Test	124	51	61	21
	Son Test	119	34	69	26
Kadir	Ön Test	106	62	55	21
	Son Test	114	36	60	21
Eren	Ön Test	111	44	46	20
	Son Test	108	36	60	12
Erhan	Ön Test	105	24	57	28
	Son Test	90	27	45	20
Erdem	Ön Test	99	24	54	23
	Son Test	101	31	49	22
Sedat	Ön Test	98	24	52	26
	Son Test	100	30	50	28
Melih	Ön Test	98	34	45	20
	Son Test	80	20	47	20
Berk	Ön Test	94	21	50	24

	Son Test	83	48	38	18
Can	Ön Test	71	26	30	21
	Son Test	104	33	60	25
Semih	Ön Test	49	12	21	17
	Son Test	70	11	44	20
Ceyhun	Ön Test	74	22	42	13
	Son Test	65	15	35	17
Toplam Puan	Ön Test	1029			
	Son Test	1034			

Grup odaklı sosyal hizmet uygulamasına katılan üyelerin ön testten aldıkları toplam puan 1029 olup; son testten aldıkları toplam problem çözme becerisi puanı 1034 dür.

Aşağıda üyeler ön test son test puanları açısından değerlendirilmiştir:

Orhan

Toplamda sadece üç oturuma katılmıştır. Ön test son test puanlarına bakıldığında üyenin puanının düştüğü yani problem çözme becerilerini grup süreci sonunda daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmüştür. Envanterin alt boyutlarında da değerlendirmesine bakıldığında üyenin; problem çözme güveninin artmış olduğu görülmektedir. Ancak 'bireyin gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmesini ve değişik alternatif çözümler için aktif biçimde araştırma yapması'ni içeren yaklaşma kaçınma biçimini ve sorunlu durumlarda kontrolü sürdürme yeteneğini içeren 'kişisel kontrolü'nü daha düşük olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Üye az sayıda oturuma katılmış olsa da katıldığı oturumlar doğrudan problem çözme basamaklarının anlatıldığı oturumlardır. Bu durumun üyenin problem çözme güvenliğini daha yeterli olarak değerlendirmesinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Kadir

Üye bir oturum hariç tüm oturumlara düzenli katılım sağlamıştır. Ön test son test puanlarına bakıldığında üyenin düzenli devam etmesine karşın ölçekten aldığı puanda yükselme olduğu yani son testte problem çözme becerilerini daha yetersiz olarak değerlendirdiği görülmüştür. Ancak üyenin envanter alt boyutunda değerlendirmelerine bakıldığında problem çözme güvenliğini değerlendirmesinde olumlu bir değişim olduğu görülmüştür. Üyenin son testte problem çözme güvenliğini daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Üye envanterdeki genel değerlendirmesinde her ne kadar problem çözme becerisini daha yetersiz olarak

değerlendirmiş olsa da üyenin problem çözme güvenini daha yeterli bulduğu görülmüştür. Bu durum üyelerin problem çözme becerilerini artırmalarını amaçlayan grup sürecinden yararlanmış olduğunu göstermektedir.

Üye, yaklaşma kaçınma biçimini daha yetersiz olarak değerlendirmiş olup kişisel kontrol değerlendirmesinde değişiklik olmadığı görülmektedir.

Üyenin, hem problem çözme güveni hem de sorunlu durumda kontrolü sürdürebilme açısından grup sürecinden yararlanmış olduğu görülmektedir.

Eren

Üye yedi oturuma katılmıştır. Grup süreci sonrasında problem çözme becerilerini ön teste göre daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmüştür. Benzer şekilde değerlendirmelerine envanter alt boyutları açısından bakıldığında; problem çözme güvenini de daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir.

Üyenin sorunlu durumlarda kontrolü sürdürme yeteneğini 'kişisel kontrol'ü de daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir. Ancak yaklaşma kaçınma açısından daha yetersiz olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir.

Erhan

Üyenin ön test son test puan karşılaştırmasında problem çözme becerilerini daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmüştür. Envanterdeki değerlendirmelerinde alt boyutlar açısından bakıldığında; üye problem çözme güvenini çok büyük fark olmamakla beraber daha yetersiz olarak değerlendirmiştir.

Yaklaşma kaçınma ve kişisel kontrol açısından ise daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Yaklaşma kaçınma, gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif biçimde araştırma yapmayı içermektedir. Grup sürecinde problem çözme basamakları gibi ilgili konularda üyelerin bilgilendirilmesinin ve grup sürecine aktif katılımlarının sağlanmasının üyenin bu açıdan daha yeterli olarak değerlendirebilmesinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Grubun diğer bir amacı ise üyelerin güçlendirilmesi ile ilgilidir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi bu yaş grubunda güçlendirmeye olumlu katkı sağlayabilecek en önemli etkenlerden biri akranların olduğu bir grup içinde bulunmadır. Üye, grup sürecinde diğer üyelerden kendisine yönelik değerlendirmeler almıştır. Grup sürecinde kendisini ifade

edebilme açısından olumlu bir değişim göstermiştir. Üyenin bu gözlemleri destekler şekilde sorunlu durumlarda kontrolü sürdürme yeteneğini daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir. Bu durum problem çözme basamakları gibi problemi çözmede kullanılabilecek yöntemleri öğrenmiş olmanın getirdiği güven yanında üyenin grup sürecinde güçlendirilmesi ile de ilgili olabilir.

Üye sadece bir oturuma katılım sağlayamamıştır. Katılamadığı oturumda da önemli bir gerekçe sebebi ile katılamamış olup gruba devam etme konusunda motivasyonunun yüksek olduğu gözlenmiştir. Üye, grup içerisinde kendini en az açan ve en az paylaşımda bulunan üyelerden biri olmasına karşın, devamlılık göstermiştir. Devamlılığı sayesinde üyenin gruptan yarar sağladığı düşünülmüştür. Grup sürecinde paylaşım düzeyi az olmasına karşın üyenin gruptan yarar sağlayabildiği görülmektedir. Grup süreci içerisinde lider tarafından problem çözme basamakları gibi konularda bilgilendirme yapılmış olmasının ve yaş dönemi itibari ile sadece bir grup içinde bulunmanın da üyelerde olumlu etki sağlayabildiği düşünülmektedir.

Erdem

Üyenin ön test son test puanları arasında çok büyük bir değişim olmamakla birlikte, problem çözme becerisini son testte daha yetersiz olarak değerlendirdiği görülmektedir. Envanter alt boyutları açısından değerlendirmelerine bakıldığında; üyenin problem çözme güvenliğini daha yetersiz olarak değerlendirdiği görülmektedir. Yaklaşma kaçınma ve kişisel kontrol açısından ise daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmüştür.

Üye altı oturuma katılım sağlamıştır. Grup sürecine istekli olarak katılan üyelerden biri olmasına karşın süreç içerisinde üyenin katıldığı kurs saatlerinin grup saatlerine gelecek şekilde değişmesi sebebi ile üye sadece altı oturuma katılım sağlayabilmiştir. Üyenin genel değerlendirmesinde problem çözme becerilerini daha yetersiz olarak değerlendirmiş olmasına karşın sorunlu durumlarda kontrolü sürdürme yeteneği ve 'gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif biçimde araştırma yapma'yı içeren yaklaşma kaçınma değerlendirmelerindeki olumlu değişim üyenin grup sürecinden yararlanmış olduğunu göstermektedir.

Sedat

Ön test son test puanı karşılaştırıldığında çok az bir farkla olsa da problem çözme becerilerini son testte daha yetersiz olarak algıladığı görülmüştür. Envanter değerlendirmesinde alt boyutlar açısından bakıldığında; problem çözme güveni ve kişisel kontrol açısından kendisini

daha yetersiz olarak değerlendirdiği görülmüştür. Üyenin sadece yaklaşma kaçınma açısından daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir.

Üye iki oturum hariç tüm oturumlara katılım sağlamıştır. Süreç içerisinde grupta anlatılan konuları zaten bildiğini ifade etmiştir. Liderin, üyeye bildiği konularda diğer üyelere katkı sağlayabileceğini belirtmesi üzerine üyenin grup sürecinde daha aktif katılım sağladığı, kendini daha iyi ifade etmeye başladığı gözlenmiştir.

Üyenin puanının başlangıçtakiyle hemen hemen aynı olması üyenin süreçte konuşulan konuları zaten bildiğini ifade etmesi ile ilişkilendirilebilir. Problem çözme becerilerine yönelik değerlendirmesi çok farklı bir değişim göstermemiştir. Bu açıdan üyenin, araştırmanın amaçlarından olan 'güçlendirilmesi'ne katkıda bulunulduğu düşünülmektedir. Üyenin grup sürecindeki gelişimine bakıldığında gruba katkı sağladığını düşünmesi ile birlikte gruptan da yararlanmaya başladığı gözlenmiştir.

Melih

Üyenin ön test son test puanları karşılaştırıldığında; son testte problem çözme becerilerini değerlendirmede puan açısından en olumlu değişimi gösteren üye olduğu görülmektedir. Üye son testte problem çözme becerilerini daha yeterli olarak değerlendirmiştir. Envanter değerlendirmesine alt boyutlar açısından bakıldığında; Problem çözme güvenini daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Yaklaşma kaçınma açısından ise daha yetersiz olarak değerlendirmiş olduğu görülmüştür. Kişisel kontrol değerlendirmesinde herhangi bir değişim olmamıştır.

Üye, grup başlangıcında üyelerin paylaşımları ile alay eden ve kuruluş içerisinde de kural dışı davranışlar sergileyen bir üyeydi. Grup sürecinde grup, üyeyi grup dışındaki davranışları hususunda da zaman zaman değerlendirmiştir. Bu durumun üyenin davranışlarını olumlu yönde değiştirmesinde bir etken olduğu düşünülmektedir. Özellikle grubun başlangıç ve gelişme evresinin bir kısmı boyunca diğer üyeleri dinlemede üyenin zorlandığı gözlenmiştir ve gizliliği en çok sorgulayan ve gruba güven duymadığı için paylaşımda bulunmaktan çekindiğini ifade eden üye olmuştur. Bu ifade ve davranışlarına karşın üyenin gruba devamlılığının, katılım motivasyonunun iyi düzeyde olduğu gözlenmiştir. Üyenin grup sürecindeki durumuna bakıldığında üyenin grup sürecinden yararlanmış olduğu görülmektedir.

Berk

Üye, ön testte diğer üyelere göre problem çözme becerilerini daha yeterli olarak değerlendirmiş olan bir üyedir. Bu anlamda grup sürecinde diğer üyelere de yarar sağlayabileceği düşünülmüştür ki sağlamıştır da.

Son testte de ön teste göre problem çözme becerilerini daha yeterli olarak değerlendirmiştir. Buna karşın üyenin problem çözme güvenini daha yetersiz olarak değerlendirdiği görülmektedir. Yaklaşma kaçınma ve kişisel kontrol açısından daha yeterli olarak değerlendirmiştir.

Son testte problem çözme becerilerine yönelik değerlendirmesindeki olumlu değişime bakıldığında; üyenin diğer grup üyelerine grup sürecinde yarar sağladığı gibi kendisinin de grup sürecinden yararlanmış olduğu görülmektedir.

Grup süreci boyunca oturumlarda liderlik özellikleri göstermiş ve gruba yarar sağlama amacı olduğu gözlenmiştir. Tüm oturumlara düzenli olarak katılmıştır. Gruba katılım motivasyonunun yüksek olmasının grup içindeki katılımına da olumlu olarak yansıdığı gözlenmiştir. Berk de Sedat gibi grup içinde belirtilen konuları biliyor olduğunu söylemesine karşın Sedat'ın aksine grubun ilk oturumundan itibaren grup içinde bu durumdan memnun olduğu ve diğerlerine destek olmayı amaçlayan bir rol üstlendiği gözlenmiştir. İki üye her ne kadar bildiklerini belirtse de grubun başlangıç evresinde duygularını dahi doğru şekilde belirtmekte zorlandıkları gözlenmiştir.

Grup süreci sonrasında üyenin problem çözme becerilerini daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmüştür. Üyenin grup sürecinden yararlandığı gözlenmiştir.

Can

Üyenin problem çözme becerilerini son testte daha yetersiz olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir. Envanter alt boyutlarına bakıldığında da; tüm alt boyutlarda daha yetersiz olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir.

Üyelerin grup dışındaki yaşam deneyimleri bu araştırmada grup öncesi ve sonrası olarak değerlendirilmemiştir. Bu durum göz önünde bulundurularak üyenin grup dışındaki yaşamındaki etkenlerin, problem çözme becerilerine yönelik kendisini daha yetersiz olarak değerlendirmesinde etkili olabildiği söylenebilir. Üye, melankolik duygu durum sergileyen bir üyedir. Kişilik özelliklerinin de üyelerin grup sürecinden yararlanmalarında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Üye, bir oturum dışında tüm oturumlara düzenli katılım sağlamıştır. Grup içerisinde ise; süreç boyunca giderek kendini daha iyi ifade edebilmeye hatta bazı üyelere grup dışındaki kırgınlık ya da kızgınlığını da ifade edebilmeye başlamıştır. Üyenin grubun sonlarına doğru kendini ve duygularını daha iyi ifade edebilmeye başladığı gözlenmiştir.

Problem çözme becerilerinde kendini daha yetersiz olarak değerlendirmesine karşın grup içerisinde kendini daha iyi ifade edebilmeye başladığı ve duygusal olarak daha güçlü olduğu, diğerleri alay ettiği zaman kendisinin de ifade ettiği gibi 'bir köşeye çekilmek' yerine düşüncelerini ifade edebilmeye başladığı gözlenmiştir. Liderin grupta bulunmasının, üyenin kendini 'güvenli bir ortamda' açtığını düşünmesi dolayısıyla üyenin kendini ve duygularını ifade edebilmesinde olumlu bir etki yarattığı düşünülmektedir. Problem çözme becerileri açısından olmasa da üyenin güçlendirilmesi açısından grup sürecinden yararlandığı gözlenmiştir.

Semih

Üye, değişen kurs saatleri nedeniyle sadece dört oturuma katılabilmektedir. Üyenin problem çözme becerilerini son testte daha yetersiz olarak değerlendirdiği görülmüştür. Envanter alt boyutları açısından bakıldığında; problem çözme güvenini çok az farkla daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu; yaklaşma kaçınma ve kişisel kontrol açısansa daha yetersiz olarak değerlendirmiş olduğu görülmüştür.

Ancak yine de üyenin problem çözme becerilerini diğer tüm üyelere göre ön testte olduğu gibi son testte de daha yeterli olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir.

Gruba düzenli katılım sağlayamaması nedeniyle gruptan yararlanması güçleşmiştir.

Ceyhun

Ön test son test değerlendirmelerine bakıldığında üyenin son testte problem çözme becerilerini daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmüştür. Envanter alt boyutları açısından bakıldığında da, üyenin problem çözme güveni ve yaklaşma kaçınma açısından daha yeterli olarak değerlendirdiği görülmüştür. Kişisel kontrol açısından ise daha yetersiz olarak değerlendirmiş olduğu görülmektedir.

Üye, tüm oturumlara katılım sağlamıştır. İlk oturumda, sonraki oturumlarda devam etmek istemediğini ifade etmiş olmasına rağmen kendi isteği doğrultusunda tüm oturumlara düzenli katılım sağlamıştır. Süreç içinde, grup içi motivasyonu en yüksek olan üyelere olmuştur.

Grubun başlangıç aşamasında grup dışındaki yaşamını da olumsuz etkileyen konularda grubu denemiş, gruptan herhangi bir tepki alamamış ya da olumsuz tepki almıştır. Grubun bu tepkisinin üyenin grup içi ve hatta grup dışı davranışlarında olumlu bir etki yarattığı gözlenmiştir. Etkinlikler sırasında kendini en çok açan üyelerden olmuştur.

Bu üye bir durumla ilişkili karar verme konusunda grup etkisine ve yönlendirmesine son derece açıktır. Bu açıdan bir sorunun çözümünde tek başına karar verebilmede, kişisel kontrol sağlayabilmede kendisini daha yetersiz olarak değerlendirmiş olabileceği düşünülmektedir.

Bir gruba dahil olma ihtiyacı olduğu ve riskli gruplara dahil olma yönelimi olan bir üye olduğu gözlenmiştir. Bu açıdan grup, üyenin dahil olabileceği ve üyeyi olumlu açıdan etkileyebilecek bir grup olmuştur. Beklendiği gibi grup süreci sonunda üyenin grup içerisindeki kazanımlarını grup dışı yaşantısına da yansıttığı gözlenmiştir. Üyenin hem problem çözme becerileri hem de güçlendirilme açısından grup sürecinden yararlandığı görülmüştür.

Grup süreci genel olarak değerlendirildiğinde;

Bir erkek yetiştirme yurdunda koruma ve bakım altında bulunan 14-17 yaş arası ergenlerden oluşturulan bu grup, kapalı bir grup olarak oluşturulmuştur. Grubun genel amacı; grup müdahalesinin devlet korumasındaki ergenlerin problem çözme becerilerine etkisi ile ilgilidir. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi ile üyelerin problem çözme becerilerinde artış sağlanmaya çalışılmıştır.

Bireyin problem çözme motivasyonunun oluşturulabilmesi için öncelikle güçlendirilmesi gerekeceği göz önünde bulundurulmuştur. Üyelerde problem çözme motivasyonun artırılabilmesi için grup sürecinde üyelerin güçlendirilmeleri odağında da oturumlar planlanmıştır.

Grubun genel amacı olan problem çözme becerilerine yönelik olarak gruptaki ergenlerle kendini ve duygularını tanıma, stres, problem ve problem çözme basamakları gibi konular hakkında paylaşımlarda bulunulmuştur.

Grup sürecine yönelik gözlemler ve Problem Çözme Envanterinden alınan puanlara bakıldığında üyelerin genel olarak grup sürecinden yararlanmış oldukları ve grubun hedeflenen amacına ulaşmış olduğu görülmüştür.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, bulgularla bağlantılı olarak, ergenlerin sosyo-demografik özellikleri, aile/arkadaş ilişkilerine ilişkin sonuçlar ve grup odaklı sosyal hizmet müdahalesine ilişkin sonuçlar olmak üzere iki temel başlık altında verilmiştir.

4.1.1.Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri, Aile/Arkadaş İlişkilerine İlişkin Sonuçlar

Ergenlerin en yoğun yaş aralığının 15-16 olduğu görülmüştür. Ergenlerin %92,5'i eğitime devam etmektedir. %7,5'i ise; örgün eğitim hakkını kaybetmiştir. Ergenlerin %45,9 ile çoğunluğu 9. Sınıfta öğrenimine devam etmektedir. %86,5'i geçen dönem sonunda karnelerinde zayıf olduğunu belirtmiştir. %92,5'inin düzenli ilaç kullanımı gerektiren bir hastalığı bulunmamaktadır.

%82,5'i düzenli olarak görüştikleri bir yakını bulunduğunu belirtmiştir. Bu yakınlarla ilişkin dağılımlarına bakıldığında ise; %31,9'unun baba, %27,3'ünün ise; anne ile düzenli olarak görüştüğü görülmüştür. Ergenlerin %59,2'sinin anne ve/veya baba ile düzenli olarak görüştüğü görülmektedir. Araştırmaya katılan ergenlerin %67,5'i okul yaşantısında yakın arkadaşları olduğunu ifade etmiştir. Kurum yaşantılarında yakın arkadaşları bulunma durumuna bakıldığında ise; % 85'inin kurum yaşantılarında yakın arkadaşları bulunduğu görülmüştür. %57,5'i duygusal bir ilişkide oldukları kız arkadaşları olmadığını ifade etmiştir. Ergenlerin arkadaşları ile vakit geçirdikleri faaliyetlere bakıldığında ise; ergenlerin %28'inin gezerek, %25'inin tv izleyerek, %18'inin spor yaparak ve yine %18'inin internet kafeye giderek vakit geçirdikleri görülmüştür.

%71,1'i yeni insanlarla iletişim kurmakta zorlanmadıklarını, %28,9'u ise; zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Ergenlerin %25'i çözülmesi gereken probleminin sigara sorunu olduğunu, %16,7'si yurttan kalmak olduğunu ve yine %16,7'si ise; ailemle ilgili sorunlar yanıtlarını vermişlerdir. Ergenlerin sorunlarını paylaştıkları kişilere bakıldığında; %38,7'sinin sorunlarını en çok arkadaşları ile paylaştıkları, %26,3'ünün ise meslek elemanı ile paylaştıkları belirlenmiştir.

Ergenlerin %27,2'si bir sorunla karşılaştıklarında mücadeleyi sonuna kadar sürdürdüklerini, %22,9'u ise; sorunu çözemediği zaman yardımcı olacak birisi ile konuşup tekrar denediğini belirtmiştir. %9,9'u daha kadereci yanıtlar vermiştir.

4.1.2. Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesine İlişkin Sonuçlar

Başlangıç safhasında devamlılık açısından motivasyon önemlidir. Bu anlamda üyelerin, katılım hususunda birbirlerini desteklemiş olması grup beraberliğinin oluşmasında ve grubun sonraki süreç için motivasyonu açısından önemlidir.

Kurum içerisinde sürekli birlikte olmaları nedeniyle çocuklar sevmedikleri bir diğer çocuk ile aynı etkinlikte olmayı reddedebilmektedirler fakat grup içinde böyle bir direnişleri olmadığı gözlenmiştir.

İlk oturumda, grup çalışmasına daha önce hiç katılmamış olmaları sebebi ile büyük bir merakla gelmişlerdir ancak bu meraka rağmen bir fikirleri olmadığı için isteksizlikleri de olmuştur.

Bir sonraki oturumda gruba yeni üye gelmemesini istediklerini ifade etmişlerdir. Bireysel olarak vakit geçirmekten hoşlanmadıkları kişiler olsa dahi yaşlarına bağlı olarak bir grup içinde olmaya çabuk adapte olabildikleri gözlenmiştir.

Oturma düzeninde klikleşmeler olduğu gözlemlenmiştir. Kurulusta aynı grupta kalanlar yan yana oturmuşlardır.

Üyeler kendilerini tanıttıkları esnada lidere kendileri hakkında ne düşündüğü sorusunu yöneltilmişlerdir. Bu soru ile birlikte içinde bulundukları gelişim dönemi ile de ilişkili olarak lideri her ne kadar tanıyor da olsalar yetişkin birinin olduğu bir ortamda kendilerini açmanın onlar için çok da kolay olmadığı düşünülmüştür.

Üzüleceklerini düşündükleri için paylaşımda bulunmak istemediğini ifade edip sonrasında paylaşmaya karar veren bazı üyeler, kendi paylaşımları sırasında üzüldüğünü söylediği paylaşımını gülererek gruba aktarmıştır. Grup içinde dalga geçmeler çok fazla olmasa da bir arada yaşıyor olmaları ve grup dışında da birbirlerini görecektik olmalarının güvensizlik hissetmelerine neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Çok üzücü bir olayı paylaşırken bile güçlü görünme istekleri olduğu gözlenmiştir. Liderin, hayatın sadece mutlu anlardan ibaret olmadığını, üzücü bir olaydan bahsederken gülmenin doğru bir davranış olmadığını, yaşanan

her olaya gülerek tepki verilemeyeceğini ve gerçek duyguları yansıtabilmek gerektiğini ifade ederek gülen üyelerle yüzleşmesi gerekmiştir.

İlk haftalarda hislerini yazmaları istendiğinde duygularını tanımadıkları fark edilmiştir. Grup sürecinde üyeler kendilerini, duygularını daha doğru ve daha net ifade edebilmeye başlamışlardır.

Grubun çekiciliği üyelerin gruba devamlılıklarında önemli bir etkidir. Ergenler için grubu çekici kılabilecek en önemli etkenin grupta bulunma olduğu söylenebilir. Ancak daha cazip bir etkinlik olduğu sürece ergen için bu çekiciliğin de bir anlamda azabildiği gözlenmiştir.

İçinde bulundukları gelişim dönemi itibarı ile üyeler hala kendilerini tanıma dönemindedirler ve belli açılardan her ne kadar onlara destek olma amaçlı orada bulunuyor da olsa yetişkin olması sebebi ile lideri otorite olarak gördükleri gözlenmiştir. Anlamadıkları ya da fikirleri olmayan bir konuda 'Ben bunu zaten biliyorum' gibi bir tepki verebilmekte ya da anladıkları bir konuda 'Yok hayır. Hiç bir şey anlamadık.' diyebilmektedirler.

Özellikle bazı üyelerin, gruba yardımcı olabildiğini fark ettikçe 'yararlı olabilmekten yarar sağlama' etkisi ile grup içi motivasyonunun arttığı gözlenmiştir.

Ergenlik döneminde akranların düşüncelerinin bireylerin davranışlarında oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Grup sürecinde de üyelerin birbirlerine yönelik tutum ve değerlendirmelerinin bazı üyelerin grup dışı yaşamlarındaki davranışlarına yansıdığı gözlenmiştir. Gruptaki üyelerle grup dışında da aynı ortamda kalıyor olmalarının bir denetim algısı yaratıyor olabileceği ve daha hızlı bir değişim ortaya çıkarıyor olabileceği düşünülmüştür. Ancak elbette ki bu etkide bireyin kişisel özellikleri yadsınamaz.

Yalom (2012)'un da belirttiği üzere kendini açma, grubun tedavi edici sürecinde zorunludur ve üyeler tam anlamıyla kendilerini açmadıkça gruptan yarar görmeyeceklerdir. Üyelerin devamlılığı ile kendini açmanın ilişkili olduğu gözlenmiştir. Bu durumun kendini açan üyenin gruptan daha fazla yararlandığını hissetmesi ile ilgili olduğu söylenebilir. Ancak grup çalışmasının süresinin kısa olması ve üyelerin gizlilikle ilgili çekincelerinin kendilerini açmalarında önemli iki olumsuz etken olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Üyelerden bazıları, oturumlarda paylaşımda bulunmasa dahi düzenli olarak katılım sağlamaya devam etmiştir. Bu devamlılıkları, üyelerin sadece gözlemleyerek ya da grupta bulunarak da yarar sağlayabildiğini düşündürmüştür. Ergenlerin bir gruba dahil olabilmek ihtiyacına bağlı

olarak grupta bulunmalarının dahi, hiçbir yarar sağlamadıklarını düşündükleri durumda bile gruba devam etmelerinde motive edici bir durum olduğu görülmüştür.

Gruba düzenli olarak katılan üyelerin grup sürecinde kendilerini daha çok açtıkları, daha iyi ve daha net ifade edebilmeye başladıkları gözlemlenmiştir.

Bu grup, kısa dönemli bir gruptur. Grubun amacı olan problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve üyelerin güçlendirilmeleri kuşkusuz bir süreçtir ve farklı odadaki müdahale ve hizmetleri gerektirmektedir. Ancak çalışmanın önceki bölümlerinde de değinildiği gibi grubun kendi kendine yardım özelliği ve üyeler arasındaki paylaşım ve destekler üyelerin, süreçten yararlanmasını sağlamıştır.

Süreç boyunca bazen geri bildirimlerle bazen etkinliklerle, resimler, hikayelerle, bazen de grubun kendi iç dinamiğini kullanarak grup motivasyonu artırılmaya çalışılmıştır.

Üyelerden özellikle düzenli devam edenlerin grup sürecinde grup dışı yaşamlarında da olumlu yönde davranış değişiklikleri gözlenmiş olup bu durum, grup içinde ortaya çıkan olumlu değişimleri üyelerin grup dışındaki hayatlarına da taşıyabildiğini, değişimlerin sürdürülebilir hale getirilebildiğini göstermiştir.

4.2. Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler şu şekilde belirtilebilir:

- Yurt yaşamında farklı nitelikte pek çok personel olması nedeniyle ergenler bir ilişki kurmak ve bunu sürdürmek, bağlanmak konusunda sorunlar yaşayabilmektedir. Bu durum gerek kendi aralarında gerekse kurum personelindeki ilişkilere yansımaktadır. Bu nedenle ergenlerle düzenli olarak çalışmalar ve faaliyetlerin yapılması önemlidir.
- Çalışanların günlük iş yükünün çok olması ergenlerin ihtiyaç duyabilecekleri danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerini yeteri kadar alamamalarına neden olmaktadır.
- Personelin ergenlerle kurduğu ilişkinin sadece “iş” olarak algılanması ergenlerin meslek elemanları ile iletişim kurmasını engelleyebilmektedir.
- Sosyal servise yüklenen idari görevler gerek çocuklarla iletişimi zaman zaman güçleştirmekte gerekse çocukların yaşantılarının takibini zorlaştırmaktadır.
- Sosyal servis ve personel çocuklar tarafından ‘haklarında onlara sormadan karar veren ve cezalandıran’ bir pozisyonda görülebilmekte bu nedenle de ergenler sosyal serviste çalışan meslek elemanlarına güven duymakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle

yetiştirme yurtlarının amaçlarından olan çocukların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ergenlerle sadece 'iş' olarak değil, sosyal hizmetin bireyselleştirme ilkesi çerçevesinde bağlantı kurulması önemlidir.

- Ergenlik dönemi nedeniyle ergenlerde bazı davranım sorunları (okul başarısı düşüklüğü, maddeye yönelme, içe kapanma, karşı gelme, kurallara uymama gibi) görülebilmektedir. Aile ortamında dahi bu sorunları ele alıp yönetmek her zaman kolay olmamaktadır. Ebeveynlerin tutumlarının birbirleri ile tutarlı olması önem taşımaktadır. Oysa kuruluştaki ergen farklı özellikteki ve konumdaki pek çok insanla karşılaşmakta ve her birinden farklı tutum ve davranışlar görebilmektedir. Bu nedenle yetiştirme yurtlarının yalnızca bir kurum olması değil ergen dostu bir yer olabilmesi için tüm çalışanların ergenlik dönemi hakkında bilgilere sahip olması tutum ve davranış değişikliğinin sağlanması önemlidir. Bunun için de uygulamalı hizmet içi eğitimler ve personelin kendini geliştirebilmesi için fırsatlar sunulması gereklidir. Örneğin; sosyal hizmet uzmanlarının ergenlerle yapması gereken mesleki müdahaleler açısından çalışma saatlerinin esnek olabilmesi önemlidir. Çünkü bu tür çalışmalarda ergenlerin kurumda bulunma saatleri ile mesai saatleri uymayabilmektedir. Mesai saatleri ergenlerin okul saatlerine denk gelebilmektedir. Bu açıdan birey ya da grup çalışmalarının öğrenim döneminde gerçekleştirilebilmesi zorlaşmaktadır. Tatil dönemlerinde ise ergenlerin aile ya da akrabaları yanına izinli olarak gitmeleri benzer bir sorun yaratmaktadır. Bu açıdan da mesai saatlerinin düzenlenmesi ergenlerle yapılacak çalışmaların niteliği açısından önemlidir.
- Grup odaklı sosyal hizmet uygulamalarının düzenli olarak ve farklı konularda yapılması ve uygulamalardan elde edilen sonuçların literatüre kazandırılması önemlidir.
- Araştırmanın zaman sınırlılığı ile de ilgili olarak grup müdahalesi 5 haftalık süre içerisinde gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar üyelerde olumlu değişim gözlenmiş olsa da uzun süreli çalışmalar üyelerin grup içindeki değişimleri grup dışı yaşantılarına aktarabilmelerinde daha etkili olabilecektir.
- Liderin kuruluştaki çalışan bir personel olmasının üyelerle kuracağı güven ilişkisinde olumlu bir etken olduğu, grup sürecinin gelişim aşamasına geçebilmesinde kolaylaştırıcı olduğu görülmüştür. Bu açıdan kuruluştaki çalışan meslek

elemanlarının yapacakları çalışmaların olumlu bir etki bırakabileceği düşünölmektedir.

- Bu çalışmada kontrol grubu oluşturulmamıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda kontrol grubunun olması grup sürecinin etkililiğini görebilmede daha net sonuçlar verebilir.

KAYNAKLAR

- Acar, H., Baykara Acar, Y., Çamur Duyan, G., Cankurtaran Öntaş Ö. Ve Bulut, I. (2001). “Bir İlköğretim Okulu Örneğinde Ergenlerle Sosyal Hizmet Uygulamaları,” 2. *Uluslararası Adölesan ve Sorunları Kongresi*: Ürgüp/Eylül.
- Acar, H. ve Baykara Acar, Y. (2009). Sokak Çocukları ve Suça Sürüklenen Çocukların Sosyal Dışlanma Deneyimleri. *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet* (1.Baskı) içinde (439-452). Ankara: Haberal Eğitim Vakfı.
- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1),1-10. 16.12.2015, http://www.kefdergi.com/pdf/19_1/19_1_1.pdf.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2015 Ocak ayı istatistikleri.(b.t.).06.06.2015,<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/ocak.pdf>
- Akçan Parlaz, E., Tekgül, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Turkish Family Physician*, 3(4), 10-16.19.12.2015. <http://turkishfamilyphysician.com/upload/2012-4/10-16.pdf>.
- Alptekin, K. ve Duyan, V. (2012). *İntihar ve İntiharı Önleme* (2. Baskı). İstanbul: Yeni insan yayınevi.
- Algül, S. (2009). *Erzurum’da Yetiştirme Yurtlarında Kalan Korunmaya Muhtaç Ergenlerde Sosyo Demografik Özellikler ile Psikiyatrik Belirti ve Tanı Dağılımı*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı.
- Altınay, D. (2012). *Psikodrama* (9. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Aracı, A. (2013). *Erken Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Anne-Baba ve Arkadaşlara Bağlanma ile Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aral, N., Gürsoy, F. ve Yıldız Bıçakçı,M. (2006). Yetiştirme Yurdunda Kalan ve Kalmayan Kız Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 10-19.

Ashman, H. ve Hull, G.H. (1999). *Understanding Generalist Practice* (Second Edition). Nelson-Hall Publishers: Chicago.

Aşık, E. (2006). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Ergenlik Sorunları ve Baş Etmeleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ayman, H. (1973). *Koruyucu Ailede Sosyal Grup Çalışması* (1.Baskı). Ankara: Sosyal Hizmetler Akademisi Yayınları.

Bahçivan-Saydam, R ve Gençöz, T. (2005). Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri İle Olan İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (55), 61-74. <http://www.turkpsikolojidergisi.com/PDF/TPD/55/61-77.pdf>

Bakırcı, M. (2014). Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocukların Eğitim Problemleri-Değerler Eğitimi ile İlişkili Bir Değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 75-106. www.efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/article/download/1344/2234.

Başay, Ö. (2010). *Alkol-Madde Kullanım Bozuklukları Olan Ergenlerde Mizaç ve Kişilik Özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı.

Baykara Acar, Y. (2004). *Cinsel Suçtan Hükümlü Çocukların Yaşam Öyküsü Çalışması ve Grupla Sosyal Hizmet Uygulaması*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayoğlu, A.S. ve Puruçuoğlu, E. (2010). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Gelecek Beklentileri ve Sosyal Destek Algıları. *Kriz Dergisi*, 18(1), 27-39.

Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (1.Baskı). (O. Gündüz, Çev.).İstanbul:Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2007).

Benli, T. (1998). *Yetiştirme Yurdu Öğrencilerinin Akademik Başarısızlık Nedenlerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilgin, M. (2005). Bedensel ve Devinsel Gelişim. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (1.Baskı) İçinde (53-74). (Edt. Yeşilyaprak, B.). Ankara:Pegem Yayıncılık.

Bulut, I. (2013). Gruplarla Sosyal Hizmet Ders Notları. Başkent Üniversitesi.

- Bulut, I. ve Polat, G.(2015). Örgütlerde Gruplar.Örgüt Sosyolojisi (2.Baskı) İçinde (97-125).Bursa: Dora Basım Yayın.
- Butcher, J.N., Mineka, S. ve Hooley J.M. (2013). *Anormal Psikoloji* (1. Baskı). (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2011).
- Büyüköztürk, Ş. (2000). *Deneyisel Desenler* (1.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cebe, F. (2005). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yetiştirme Yurtlarında Barınan Çocukların “Benlik Saygısı”, “Depresyon”, “Kaygı” Skorlarının Ailesi Yanında Kalan Çocuklarla Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- CenterforCSW.ClinicalSocialWorkDescribed.(b.t.).02.07.2015,<https://www.abecsw.org/about-described-csw.html>.
- Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları* (1.Baskı). Ankara
- Çakışoğlu, M. ve Aktaş, Y. (1997). Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerdeki Ruhsal Belirtiler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 4,(2), 74-83. 30.06.2015, Akademik Türk Dergileri İndeksi.
- Çetin, H. ve Çavuşoğlu, H. (2009). Yetiştirme Yurdunda ve Aileleri ile Yaşayan Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(4). 137-144. 01.08.2015, Asosindex.
- Çetinkaya, (2013). *Lise Öğrencisi Erkek Ergenlerde Problem Çözme Eğitiminin Problem Çözme Becerisi, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Öfke Kontrolü Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, M.E., Hamarta, E. ve Arslan, C. (2011). *Riskli Gruplar için Yaşam Becerileri Geliştirme Programı* (1. Baskı). Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Dilsiz, A. ve Dilsiz, F. (1993). İntihar Girişimlerinde Belirtilen Nedenler. *Kriz Dergisi*, 1(3), 124-128.
- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik Dönemi Gelişimsel Görevleri ve Psikolojik Problemler*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duyan, V. ve Gökçearslan, E. (2004). Sosyal Grup Çalışması Uygulamasının Psikolojik Gereksinimlere Etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15(1), 61-74.

Duyan, V. (2007). *Gruplarla Sosyal Hizmet: Grup Çalışmasının Engelli Çocuğa Sahip Annelerrin Benlik Saygısı ve Yalnızlık Düzeyine Etkisi* (1.Baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri* (1.Baskı). Ankara: Aydınlar Matbaacılık.

Erkan, G. (1995). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma* (1.Baskı). Ankara.

Erkan, Z. (2002). *Ergenleri Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana Baba Tutumları ve Ailede görülen risk faktörleri üzerine bir çalışma*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökçearslan, E. (2003). *Çocuk Yuvalarında Kışla Bakım Modeli İle Grupevi Bakım Modelinin Hizmet Kalitesi Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme Araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gözcü Yavaş, C. Ö. (2012). *Ergen Gözüyle Ergen Anababa İlişkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güçray, S.S. 1989. *Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9,10,11 Yaş Çocuklarının Öz-Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürçay, E.(2008). *Ergenlerde Madde Bağımlılığı ile Yakınlarından Ayrılma Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı.

Güner, P. (2000). Sorunlarla Etkili Baş Etme Yolu: Problem Çözme. *Atatürk Üniversitesi hemşirelik yüksekokulu dergisi*, 3, (1). 62-67.

İntiharistatistikleri2014.(b.t.).30.07.2015,<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18626>.

- Kalyencioğlu, D. ve Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin Aile İşlevi Algılarına Göre Uyum Düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 18(2), 56-62. <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iufnhhy/article/view/1023000148/1023000302>
- Karabekir, H. M. (2010). *Yetiştirme Yurtları Örneğinde Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Hizmet Değerlerini Mesleki Uygulamalarına Aktarışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabulut, E.O. ve Ulucan, H. (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir İli Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12,(1). 227-238. http://kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt12Sayi1/JKEF_12_1_2011_227-238.pdf
- Kaya, S. (2003). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(17), 231-256. 16.12.2015, http://sbedergi.erciyes.edu.tr/sayi_17/14_koc.pdf.
- Kola, T. (2013). *15-22 Yaş Ergenlerde Arkadaş Bağlılığının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Korkmaz Çetin, S., Bildik, T., Erermiş, S., Demiral, N., Özbaran, B., Tamar, M. ve Aydın, C. (2008). Erkek ergenlerde cinsel davranış ve cinsel bilgi kaynakları: sekiz yıl arayla değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4): 390-397. 20.12.2015. <http://www.turkpsikiyatri.com/C19S4/390-397.pdf?ref=sexshop06.net>.
- Korkut, F. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- Güran Koşar, N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı* (2.Baskı). Ankara: MN Ofset.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi* (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Morgan, C. T. (1981). *Psikolojiye Giriş Ders Kitabı*. (1. Baskı). (H. Arıcı ve diğ., Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1977).
- Onur, B. (2007). *Gelişim Psikolojisi* (8. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Öntaş, Ö. C. ve Akşit, B.T. (2006). Çocukların Gözüyle Suça Yönelme Nedenler ve Sonrası: Çocuk Tutukevinde Yapılan Bir Çalışma. *Hukuk ve Adalet*, (bahar), 134-149.
- Özağı, A. (2007). *Depresyon Düzeyi Yüksek Parçalanmış Aile Çocuklarıyla Yapılan Eğitsel Grup Oyunlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özbesler, C. (2004) “Bir Yetiştirme Yurdu Gencinin İzleminde Sosyal Hizmet Uygulamasına Bir Örnek”. *Koruma Altındaki Çocuklar Sempozyumu*. 23-25 Şubat. Ankara, 123 - 132.
- Özden, A. ve Canat, S. (1996). Çocuk ve Ergenlerde Uçucu Madde Bağımlılığı: Bir Gözden Geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 3(1), 37-44. 24.07.2015, Akademik Türk Dergileri İndeksi.
- Özyürek, A. ve Demiray, K. (2010). Yurtta ve Ailesi Yanında Kalan Ortaöğretim Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(2), 247-256.
- Santrock, J.W. (2014). *Ergenlik* (1. Baskı). (D.M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.(Orijinal çalışma basım tarihi 2014).
- Sayar, E. (2005). *Yetiştirme Yurtlarında Strese Yol Açan Faktörler ve Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Set, T., Dadeviren, N. ve Aktürk, Z. (2006). Ergenlerde Cinsellik. *Genel Tıp Dergisi*, 16(3):137-141.20.12.2015. <http://geneltip.org/upload/sayi/49/GTD-00372.pdf>.
- Sheafor, B.W. ve Horejsi, C.J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel Teknikler ve İlkeler* (1.Baskı). Ankara: Nika Yayınevi.
- Siyez, D.M. (2006a). Ergenlik Döneminde İntihar Girişimleri: Bir Gözden Geçirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2),413-420.

Siyez, D.M. (2006b). *15-17 Yaş Arası Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Koruyucu ve Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı.

Söylemezoğlu, Ü. (2013). *İskalanın Gençlik* (2. Baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Subrahmanyam, K. (2013). Ergenlerde Yeni Medya Kullanımının Etkileri/Sosyal Etkiler ve Beliren Bilişsel Etkiler. *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiri Kitabı* (1. Baskı 2. Cilt) içinde (223-242). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları. 24.12.2015. http://www.byegm.gov.tr/uploads/docs/Bildiriler_Kitabi_2.pdf#page=224

Şahin, F. (2011). Aileleri Güçlendirme: Güçler Perspektifi Temelinde Bir Bakış. *Sosyal Dışlanma ve Aile Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı* (1.Baskı) içinde (1-12). Ankara: Maya Akademi Yayınevi.

Şenocak, H. (2005). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenol, S. (2006). *Çocuk ve gençlik ruh sağlığı* (1.Baskı). Ankara: HYB Yayıncılık.

Şimşek, Z., Erol, N., Öztop D. ve Özer Özcan, Ö. (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246.

Şireli, Ö. (2012). *Depresyon Tanısı Almış Ergenlerde Anne Baba Kabul Reddi-Kontrolü ve Aile İçi İlişkilerin Depresyon Şiddetine Etkisi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.

Şirvanlı-Özen, D. ve Aktan, T. (2010). Bağlanma ve Zorbalık Sisteminde Yer Alma: Başa Çıkma Stratejilerinin Aracı Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 101-113. <http://www.turkpsikolojiyazilari.com/PDF/TPD/65/07.pdf>

Taşdemir, H. (2009). Ergenlik Döneminde Suçluluk Davranışı ve Ergenin Sosyalleşmesinde Aile Eğitiminin Önemi. *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet* (1.Baskı) içinde (615-620). Ankara: Haberal Eğitim Vakfı

Toseland, R.W. ve Rivas, R.F. (2009). *An Introduction to Group Work Practice* (7th Edition). Pearson Publisher.

Turan, N. (1999). *Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aile için Sosyal Hizmet* (2.Baskı). Ankara: Aydınlar Matbaası.

Turgay, A. (1989). Çocuk ve Ergenlerin İntihar Davranışına Yönelik Bütünleyici Bir Tedavi Yaklaşımı. *Psychiatric Clinics of North America*, 12(4), 971-985. (R. Uslu, Çev.). 19.12.2015. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/64/607.pdf>

Turğut, M. (Ed.).(2013).Türkiye Ergen Profili Araştırması(1.Baskı). Ankara: Uzerler Matbaacılık.

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu Web Sayfası (<http://www.ifsw.org>)

UNICEF. (2011). Türkiye’de Çocukların Durumu Raporu.

Uslu, R. ve Özcan, Ö.Ö. (2004). Kliniğe Getirilen Yuva Çocuklarının Psikososyal Özellikleri. *Koruma Altındaki Çocuklar* (1.Baskı) içinde (93-112). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Uslu, R. (2011). *Yararlandıkları Hizmet Modeline Göre Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Davranış ve Duygusal Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ünlü, G., Aksoy, Z. ve Ersan, E.E. (2014). İntihar Girişiminde Bulunan Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 7(3):176-183.20.12.2015. http://www.journalagent.com/ptd/pdfs/PTD_7_3_176_183.pdf

Üstün, B. (2008). *Yetiştirme Yurdu Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Çocuklarının Duygusal ve Davranışsal Sorunları*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Verma, R.B.S. (2010). “Principles, Skills and Models of Group Work Practice” (in 212-242) *Social Work Intervention with Individuals and Groups*. (Ed. Gracious Thomas). Indira Gandhi National Open University, New Delhi.

Yaban, H. ve Yükselen, A. (2007). Korunmaya Muhtaç 7-11 Yaş Grubundaki Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 49-67.

Yaban, E.H. (2010). *Ergenlerin Arkadaşlık Niteliği, Ebeveyn ve Okul Ortamında Öğretmenden Algılanan Destek ile Akran Zorbalığı/Zorbalığa Maruz Kalma Arasındaki*

İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalom, I. (2012). *Grup Psikoterapisinin Teori ve Pratiği* (2.Baskı). (A. Tangör, Çev.).İstanbul: Kabalcı Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1995).

Yavuzer, H. (1984). *Çocuk Psikolojisi* (1. Baskı). İstanbul: Altınkitaplar Yayınevi.

Yavuzer, H. (1994). *Çocuk ve Suç* (7. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Youth Development Institute. (2009). The Social Group Work Approach: Promoting Individual Growth and Community Building. 10.02.2016. www.ydinstitute.org/resources/publications/GroupWork.pdf.

Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik Çağı* (11.Baskı).İstanbul: Özgür Yayınları.

EK 1.

SORU KAĞIDI

Sevgili Gençler;

Aşağıdaki sorular sizlerin ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Soruları yanıtlarken lütfen isminizi yazmayınız. Sorulara vereceğiniz yanıtlar gizli tutulacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkürler.

I. Sosyo-Demografik Özellikler

1.Yaşınız?

2. Kaç yıldır kurumlarda kalıyorsunuz?

.....aydır/yıldır

3. Ne kadar zamandır bu kurumda kalıyorsunuz?

..... aydır/yıldır

4.Eğitime devam ediyor musunuz?

() Evet () Hayır (Yanıtınız hayır ise 7. Soruya geçiniz)

5.Yanıtınız Evet ise kaçınıcı sınıfa gittiğinizi yazınız.

.....

6.Geçen sene, dönem sonunda karnenizde zayıf notunuz var mıydı?

() Evet tane zayıf notum vardı () Hayır, hiç zayıf notum yoktu

7.Okula düzenli devam ediyor musunuz?

() Evet () Hayır

8.Düzenli ilaç almanızı gerektiren herhangi bir rahatsızlığınız var mı?

() Var () Yok

9.Herhangi bir fiziksel engeliniz var mı?

() Var () Yok

II.Sosyal İlişkilere İlişkin Sorular

10.Şu anda size göre çözülmesi gereken en önemli sorunuz nedir?

.....

11.Canınızı sıkan bir şey olduğunda kime anlatırsınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Aileme
- ☐ Akrabama
- ☐ Okuldaki arkadaşına
- ☐ Kurumdaki arkadaşına
- ☐ İş yerindeki arkadaşına
- ☐ Kurumda çalışan meslek elemanına
- ☐ Diğer.....

12. Bir sorunuz olduğunda....

- ☐ Karşılaştığım sorunlara farklı çözümler bulabilirim
- ☐ Sorunlarımı adım adım çözmeye çalışırım
- ☐ Sorunu çözemediğim zaman bana yardımcı olacak biriyle konuşur, tekrar denerim
- ☐ Her şey varacağı yere varır, ben bir şey yapamam, elimden bir şey gelmez
- ☐ Olanlar karşısında kaderim buymuş diye düşünürüm
- ☐ Mücadeleyi sonuna kadar sürdürürüm

13. Düzenli olarak görüştüğünüz bir yakınınız var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

14. Varsa yakınlık derecesi nedir?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Anne
- ☐ Baba
- ☐ Akraba

☐ Gönüllü

☐ Diğer.....

15.Okul yaşantınızda yakın arkadaşım diyebileceğiniz kimseler var mı?

☐ Var ☐ Yok

16.Sizce okulda arkadaşlarınız size karşı nasıl davranıyor?

.....

17.Sizce okuldaki öğretmenleriniz size karşı nasıl davranıyor?

.....

18.Kurumda yakın arkadaşım diyebileceğiniz kimseler var mı?

☐ Var ☐ Yok

19.Sizce kurumdaki arkadaşlarınız size karşı nasıl davranıyor?

.....

20.Duygusal bir ilişki içinde olduğunuz kız arkadaşınız (flört) var mı?

☐ Var ☐ Yok

21.Arkadaşlarınızla nasıl vakit geçiriyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Sinemaya giderek

☐ Spor yaparak

☐ İnternet kafeye giderek

☐ Gezerek

☐ TV izleyerek

☐ Diğer (belirtiniz).....

22.Yeni insanlarla iletişim kurmakta zorlanır mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır

23.Kimi zaman öfkenizi kontrol etmekte güçlük çeker misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

24.Yanıtınız Evet ise, en çok hangi konularda güçlük çektiğinizi belirtiniz.

.....

25.Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

.....

Teşekkürler...

EK 2.

PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ

Uygulama Tarihi:...../...../.....

AD SOYAD:

Değerli arkadaşlar;

Bu envanterin amacı günlük yaşantınızdaki problemlere genel olarak nasıl tepki gösterdiğinizi belirlemeye çalışmaktır. Sözü ettiğimiz bu problemler, matematik ya da fen derslerindeki problemlerden farklıdır. Bunlar kendini karamsar hissetme, arkadaşlarla geçinememe, bir mesleğe yönelme konusunda yaşanan belirsizlikler gibi konularda hepimizin başına gelebilecek türden sorunlardır. Aşağıdaki maddeleri elinizden geldiğince samimiyetle ve bu tür sorunlarla karşılaştığınızda tipik olarak nasıl davrandığınızı göz önünde bulundurarak cevaplandırınız. Cevaplarınızı bu tür problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini düşünerek değil, böyle sorunlarla karşılaştığınızda gerçekten ne yaptığınızı düşünerek veriniz. **“BURADA SÖZÜ EDİLEN DAVRANIŞI BEN NE SIKLIKLA YAPARIM?”** diye düşünerek cevaplayınız. Cevaplarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendiriniz.

1. Her zaman böyle davranırım
2. Çoğunlukla böyle davranırım
3. Sık sık böyle davranırım
4. Arada sırada böyle davranırım
5. Ender olarak böyle davranırım
6. Hiçbir zaman böyle davranmam

Ne kadar sıklıkla böyle davranırsınız?

	Her zaman	Hiçbir Zaman
1. Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
2. Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
3. Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
4. Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin işe yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
5. Sorunlarımı çözmeye konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
6. Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
7. Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurulabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
8. Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
9. Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve düşüncelerimi somut ve açık-seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
10. Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu çözmeye yeteneğim vardır.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
11. Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
12. Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	
13. Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim.	1() 2() 3() 4() 5() 6()	

14. Bazen durup sorunların üzerinde düşünmek yerine gelişigüzel sürüklenip giderim.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
15. Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tek tek değerlendirmem.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
17. Genellikle aklıma gelen ilk fikir doğrultusunda hareket ederim	1() 2() 3() 4() 5() 6()
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbirleriyle karşılaştırır, sonra karar veririm.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
19. Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı yürütebileceğime güvenirim.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
20. Belli bir çözüm planı uygulamaya koymadan önce, nasıl bir sonuç verileceğini tahmin etmeye çalışırım.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
21. Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
22. Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem; daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
23. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
25. Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
26. Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime	1() 2() 3() 4() 5() 6()

güveniyorum.	
28 Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır	1() 2() 3() 4() 5() 6()
29 Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
30. Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasına neden olabilecek benim dışımdaki etmenleri genellikle dikkate almam.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
31. Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konu ile ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki, sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
35. Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.	1() 2() 3() 4() 5() 6()
NOT: Hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Kişisel bilgilerinizle ilgili kısmı mutlaka doldurunuz. Yardımlarınız için çok teşekkürler...	